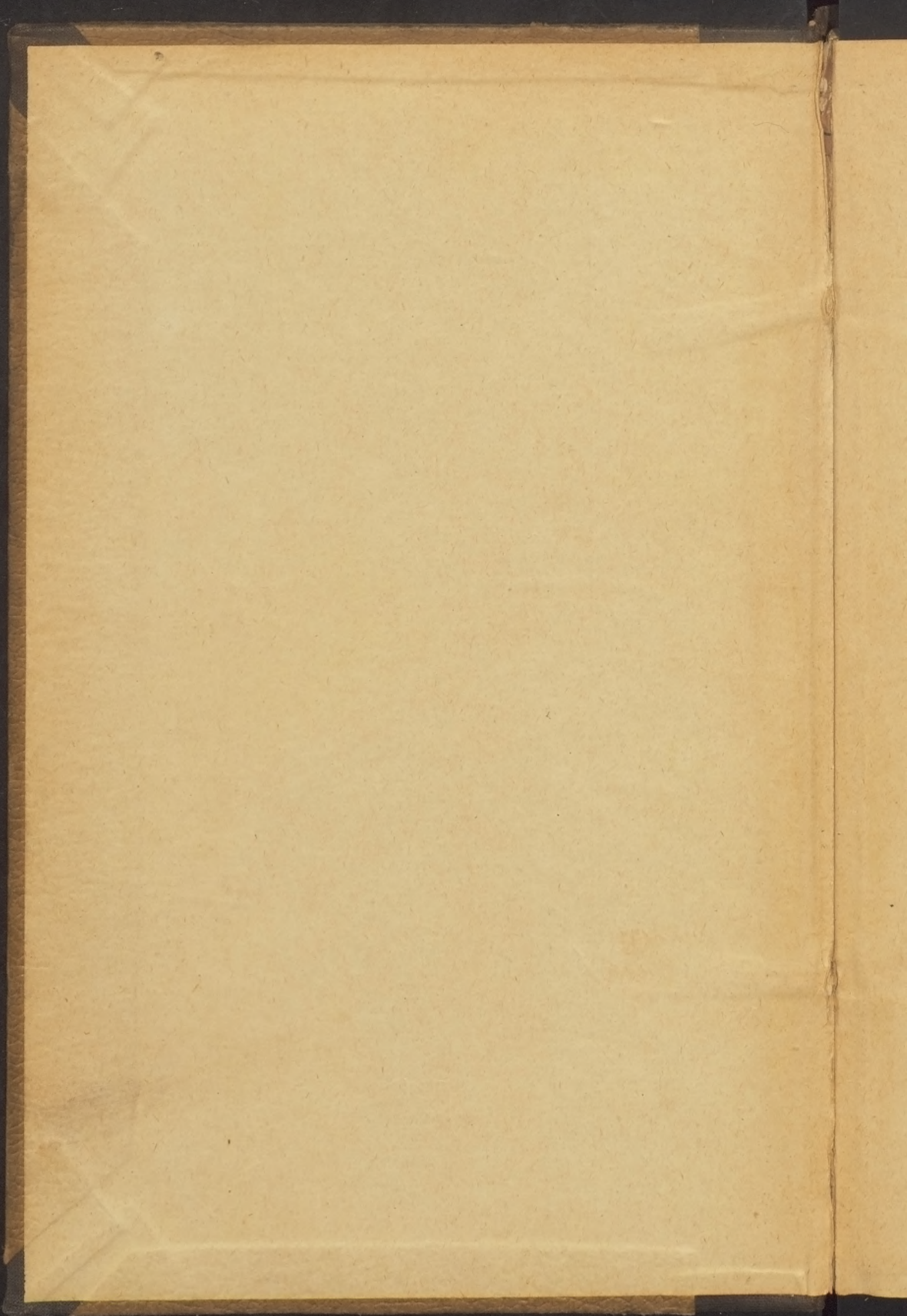
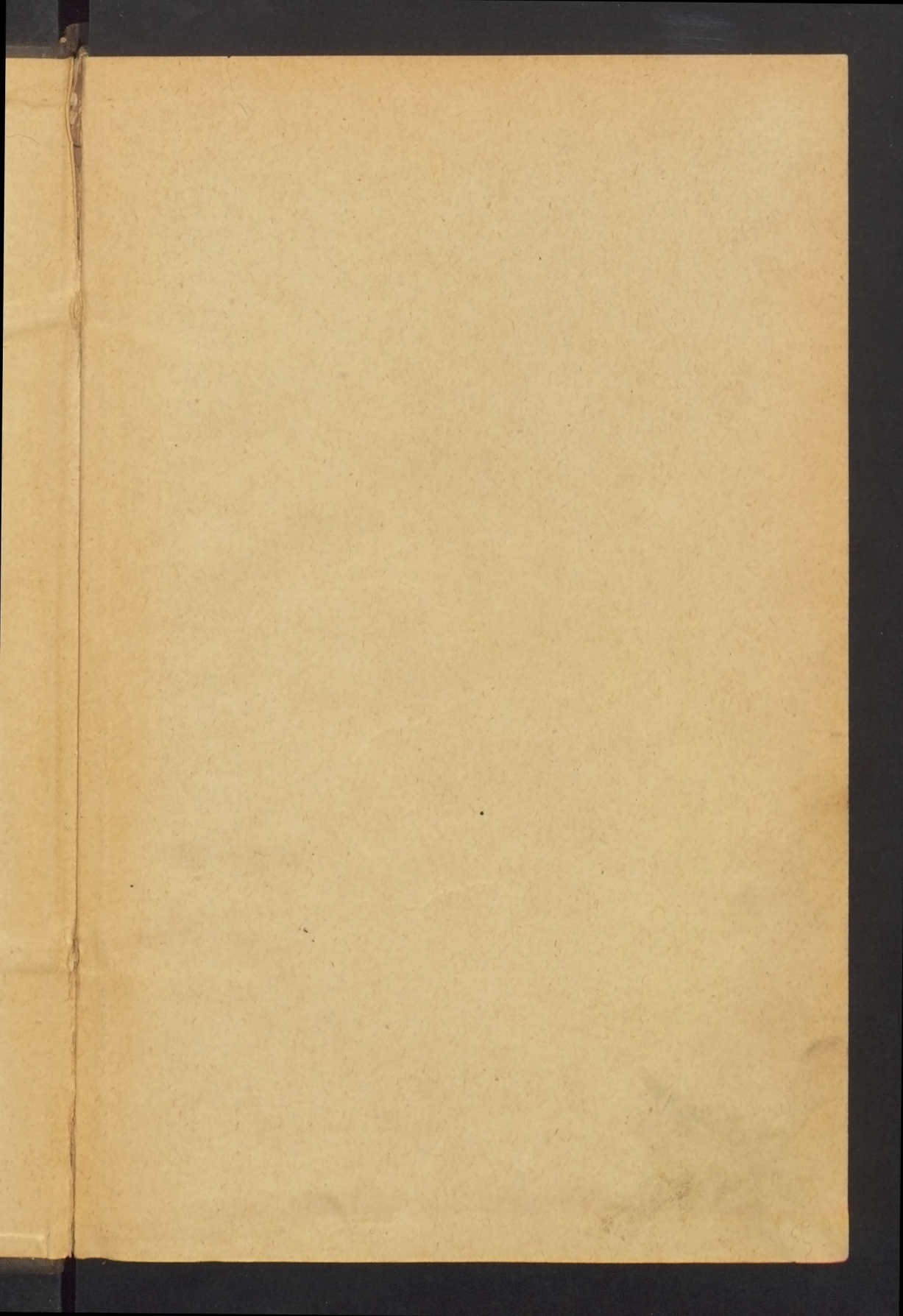

629.090

1210

~~4540~~

207

Glücksthal Mor. III. köt. tá.
ajándéka.

GONDOLATOK

Halas, 1899

A

TALMUDBÓL.

IRTA:

Dr. FLESCH ÁRMIN

mohácsi rabbi.

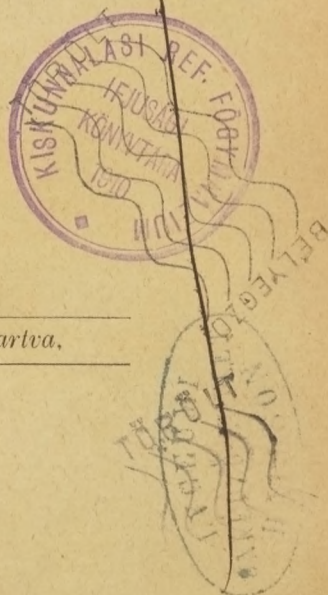

Minden jog fenntartva.

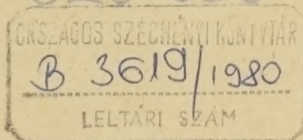
Nyomatott

Kabos Ármin könyvnyomdájában Zentán. 1899.

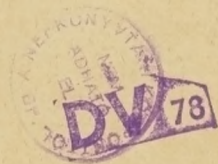

629.090

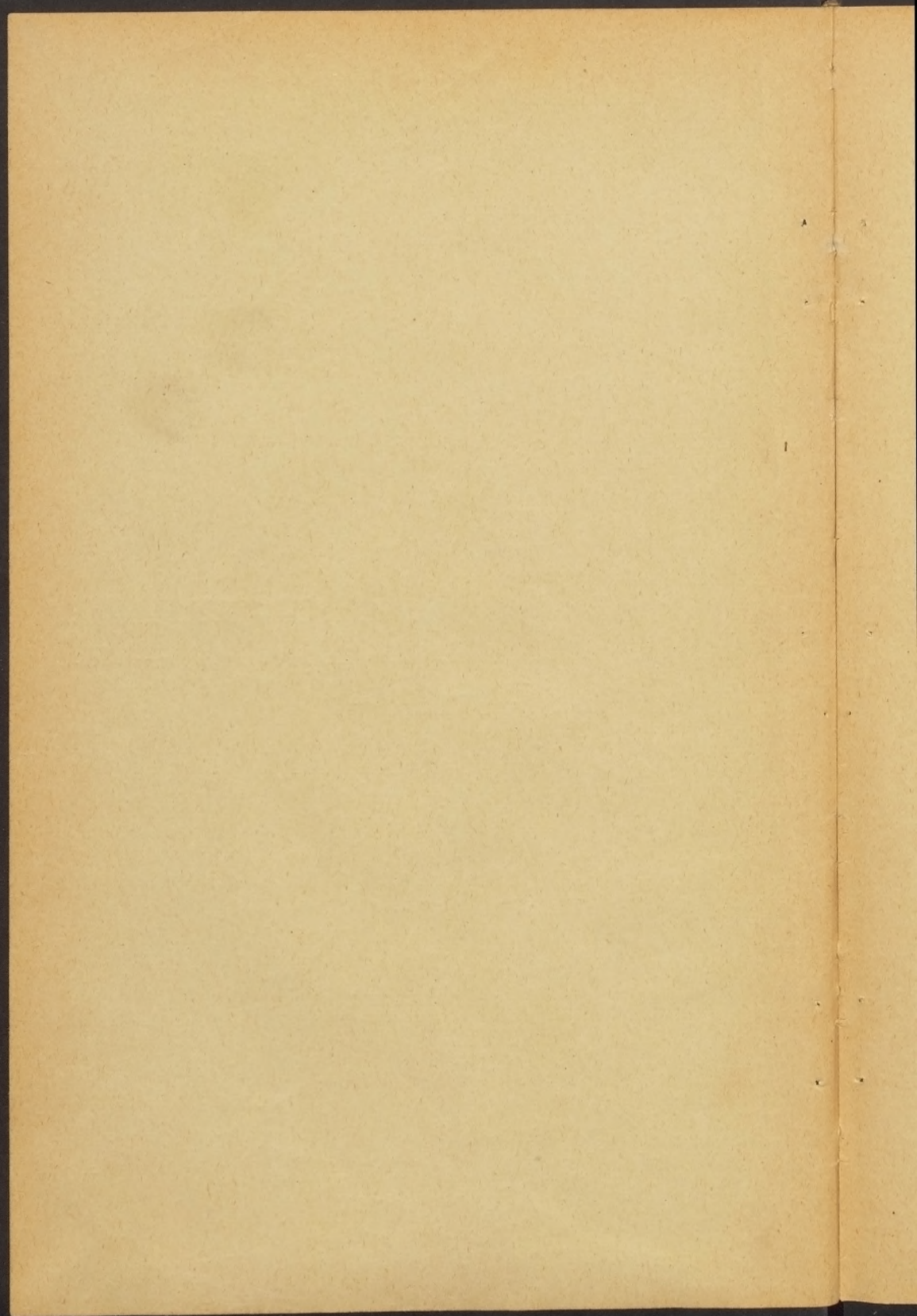
3966/1941.

Drága fivéremnek, dr. Mesch Miksa zentai
ügyvédnek, az áldozatkész, lelkes tanügybarátnak, — sze-
retetem csekély jeleül — ajánlva.

Jelen művecske czélja hozzájárulni ahhoz, hogy a talmudról minél szélesebb körökben is alkothassanak fogalmat maguknak azok, kik az ókor szellemi alkotásai iránt érdekekkel viseltetnek.

Az itt felsorolt gondolatok csak egyes csöppek a talmud szellemének tengeréből, s legfeljebb annak erkölcsi világrendjét jellemzik némiképen. Különösen azon czél lebegett szemem előtt, hogy a talmudnak theologiai részét lehetőleg mellőzzem, és ne úgy tűntessem fel mint a biblia magyarázatát, s mint a vallásbölcsezet és az ókori tudományok összoglalatját, és még egész a mai napig az összes philologiai és archeológiai kutatásoknak is classicus forrását, hanem a talmud tanítóinak egyes gondolatait, általános emberi nézeteit, az érzés és akarat világából meritve, hogy kitűnjék azon erkölcsi és értelmi magaslat, melyen az akkori zsidó köztudat állott. Utolérhellen a talmud úgy terjedelmét mint szerzőinek számát — mintegy 2208 férfi vett részt benne — és azon időkorzakot tekintve, mely alatt az egész mű, mikép ma tizenkét vaskos foliánsban kezünk között van, létesült. Csaknem ezer évet ölel fel azon korszak, — 500-tól körülbelül Kr. előtt 500 évvel halála utánig, — és az ezen idők érlelte összes tudományos kutatások, eszmék, nemzeti átalakulások és népeleti fejlődések, jog és törvény, erkölcs és vallásos intézmények, orvosi és csillagászati, lélektani és természettudományi tételeket tartalmazva. Benne találjuk Róma és Egyiptom, Görögország és Bizanc, Perzsia és Babilonia népeinek és történelmi fejlődésének legkiválóbb mozzanatait épugy mint Izrael és Palaestina különféle átalakulási módzatait, háboruit, keserveit és elért vívmányait. És mégis

első sorban theologiai mű a talmud, mely tanulást jelent szó szerinti értelmében, és az írásbeli szentírásnak kiegészítő részét képezte, azért szóbeli hagyománynak nevezték s tényleg csak akkor íratott le, mikor már félni lehetett, hogy a különféle viszonyok behatása folytán a szellemi kincsek mindinkább kivesznek a nép tudatából. Mózes öt könyvének tartalma okvetlen megkövetelte az értelmezést, a fejtegetést, az életre való alkalmazhatásnál, mert ottan csakis a legrövidebb kifejezésekben vannak a jogi és erkölcsi törvények, Isten és ember szeretet, a földi élet boldogságát és az emberi tökélyt feltüntető tételek előadva. A szentírás szellemében kelle folytatni a kutatást, a tanulást, hogy a vallás mint tanító és útmutató szerepelhessen az élet összes követelményeiben, a mi egy oly theokratikus államban mint Izrael volt, és oly népnél, melynek egyetlen és legfőbb küldetése és világtörténeti feladata csakis Isten eszméinek terjesztése, fejlesztése és az isteni akaratnak itt e földön való megvalósítása volt, másképp nem is képzelhető. Az előadás benne nem egyöntetű, nem egy ember sorolja fel ott véleményeit, nem hosszú előadások vannak abban leírva, hanem a legtudományosabb, ki az akadémiának a feje, felvet egy tételt, és a fölött megeredt a vitatkozás árja, akár egy-egygyel áll szemben, akár többel, véleménykülömbiségek merülnek fel, kérdéseket vetnek fel válaszokat adnak, szabadon uralkodik ott a gondolatnyilvánítás a vitatkozás, ellenveléseket korlátozni nem szabad. ott nincs vak hit, nincs személyi tekintély, ha van bizonyíték az egyetlen és legfőbb tekintélyből a mely mindenkoron dönt — a szentírás nyílt értelméből szó szerinti szövegéből. Az írott tant különösen négy főirányban fejtegették. Az egyszerű, — mintegy kézen fekvő értelme a szónak; az allegoricus mód egyes látszólag fölösleges betűben rejleni vélt gondolatok nyilvánulásában mutatkozott; a homiletikai, az élet egyes jelenségeire alkalmazott a szentíratból élményeket, és végre a titokzatos irány, mely különösen az érzékek határait túlhaladó gondolatok körénél alkalmaztatott. A talmud szelleme tehát soha semmi áron sem jöhetett ellentétbe a szentírás szellemével, és csakis a rosszakarattal párosult tudatlanság volt képes abból egyes részleteket mint a

társadalomra veszélyes, a közerkölcsiséget sértő minden nemes eszményi érzületet nélkülöző művet állítani oda a közmegvetés zsákmányául! Valóságos vértanúságot szenvedett a talmud, többször elégették nyilvánosan üldözték és gyalázták úton útfélén, — és ez mindaddig tarthatott, míg a tudományos kutatás, mely csak igazságot keres, végre is diadalmaskodott az előítélet fegyverével küzdő hamis prófétákon, és ma már nem egy másfelekezetű theologus hozott ítéletet annak kiváló fontos tudományos és erkölcsi értéke fölött. Igaz, hogy kevés mű létezik, melynek értelme oly nehezen vehető ki, mint a talmudé. Szövege nincsen pontozva, a magánhangzók hiányzanak, hangjelet ott hiába keresünk, semmi sem árulja el a mondat kezdetét vagy annak végét, csak a szöveg értelme jelzi, hogy hol kell idézni a fönt már elmondott szavakat, hol kell kérdezni vagy felelni, hol van óhajtás vagy parancs. Ez mind figyelmet, alapos tanulmányozást követel, kizár minden felületességet, mert a ki nem tud a szöveg gondolatának mélyébe behatolni, az előtt összefüggés nélküli szavak állanak egymás mellett. A nyelvezet sem egyöntetű, a héber mellett ott találjuk az aram és khaldeus nyelvet — mint a köznépek nyelvét, épugy, mint az akkori görög és római culturának befolyásáról tanuskodó idegen kifejezések nagy mennyiségét, különösen jogi fogalmak megjelölésében, a pogány ünnepek, ételek és italok, kereskedelmi czikkek helységek és népszokások megnevezéseinél többnyire a classicus nyelvből vitték át a neveket. A beszédmodor is szokatlan, idegenszerű, gyakran pillanatra nevetségesnek látszó, mert a tanítók szerették gondolataikat képekben szingazdag keleti köpenybe burkolni, gyakran minden logikai összefüggés nélkül látszanak a gondolat csoportok egymás mellé sorolva lenni, mint egy folyamnak messzeszátfolyó mindig új meg új forrásokat magába egyesítő ágazata mely hosszú kanyarulat után tér csak vissza a főmederbe: úgy a talmudban is több lapon át a tulajdonképi tétellel csak távoli eszmerokonságban álló gondolatok vannak megvitatva és csak a kutató figyelmes értelmezés képes az összefüggést feltalálni. Különösen két fő egymással párhuzamosan haladó egymást kiegészítő csoportozat válik ki. Az egyik az értelem a másik a szív szülöttje. Mond-

hatjuk próza és költészet váltakozik. Az egyik értelmi erővel működik, ítél és bonczolgat, keresi a dolgok alapját, eredetét, mérlegeli az életnek komoly, rideg oldalait, szűkséges követelményeit, iparkodik alkalmazni a szentírás szavait akár a reális akárcsak képzelt világ igényeire, hasonlatok és ellentétek, valamint a dialectica ezer meg ezer változatával az észnek valódi gymnastikájával megállapítani a végeredményt, az igazságnak, a legbiztosabb útját mikép az ily döntvénynek a neve halacha — útmutató, szabvány, irány — is mutatja. Gyakran merész hasonlataival és képleteivel egész a végletekig menve oly eredményekre jut, melyek bennünket teljesen meglepnek, szinte bámulatba ejtenek azon éleseszüségnél fogva mely végig vonul rajtuk. A másik csoportozat eredetét a képzelődés, az érzelem és kedélyből meríti. Ágádának — mesének, elbeszélésnek — neveztetik, hasonlatokat, allegóriákat, meséket mond el, hogy mintegy megragadja figyelmünket azon erkölcsi gondolat mely alapját képezi a mesének azáltal, hogy tényekbe öltözteti az eszmét, élénk tár jámbor férfiak és nők cselekedeteit azok bölcs mondásait gyakran felsőbb lényeket is megszólaltatva, hogy a nép kedélyére annál inkább hasson, hogy esetleg a komoly száraz tételek megvitatása közepette kimerült figyelmet újból felevenítse, a felizgatott kedély hullámzásait lecsillapítsa, és különösen alkalmas volt az ágáda arra, hogy az egyes képletekből és hasonlatokból, mesékből Isten jóságát, bölcsességét és uralmát a világ fölött feltárják. A köznépnek volt inkább szánva mint a tudósoknak, hogy azokban is keltsék a vallás-erkölcsi tudatot, kik nem foglalkozhattak alaposan a szent tannal és kik ezáltal a műveltség és erkölcsiség alacsony fokán állhattak. Innen eredhet azon különös ellenszenv, mely a tudatlan emberekkel szemben mutatkozott, a mely egyszersmint a vallástalanságnak és erkölcstelenségnek is szóllott, mert e két fogalom a zsidóságban mindig azonosított. Ebből érthető meg egyszersmint azon kiváló tisztelet, azon ritka tekintély melynek a tudományos ember örvendett, hisz a tudomány összeforrt a vallással, és annak ápolása és terjesztése volt Izraelnek egyetlen feladata, ez volt vigasza és reménye jövőjére nézve, az éltette szellemét, az volt az egyetlen

öröme miután már elveszítette Izrael saját hazáját, nemzeti önállóságát, midőn a babiloniai fogságban vagy a zsarnok római iga alatt görnyedezett vagy egyáltalában ha megakarta menteni népéletét, faji különlegességét és ha nem akart végkép beleolvadni az őt minden oldalról körülvevő pogányságba.

Ezen tényt bizonyítja ama körülmény is, hogy csupa önzetlen buzgalmú férfi egész életét, összes idejét a tudomány terjesztésének szentelte, mert szerették vallásukat azért tanultak és tanítottak, sem élet hivatásukat biztosítani sem a tudományt mint valami koszorúnak tekinteni nem akarták, melylyel büszke hiúságukat akarják vala kielégíteni, nem is lehetett abból semmi anyagi hasznot meríteni, hanem a tudományt önmaga kedvéért kelle ápolni, az összes humanus fogalmakat, a jogot és társadalmi illem szabályokat a vallásos követelményeket mindenkinek kelle ismernie, ki méltó akar lenni az ember mint Isten képmására alkotott lény — elnevezésre, a ki eleget akart tenni vallásos legelső kötelemének: „hogy tanulj és kutass, fürkészszél és buvárkodjál mindabban mit Isten kinyilatkoztatott“ akár a tudományban akár a természetben, „foglalkozzál vele, ha az uton mégysz, ha lefekszel és ha felkelsz, éjjel és nappal, tanítsd gyermekeidet, véd szívébe,, így hangzanak Izrael vallásának törvényei. Ki ezt nem tette, az nem felelt meg emberi hivatásának, és bármily tekintélyes társadalmi állás, születési vagy egyéb előnyök elenyésztek a tudomány értékével szemben. A talmud tudósai közül igen sok nappalon át az akademiában a tudomány székhelyén töltötte idejét, erejét annak szentelte, éjjel aztán mesterségével nézett utána, hogy szerény életigényeinek költségeit fedezhesse. Így találjuk a talmudban feljegyezve, hogy Hillel a patriarcha favágó, a híres Akiba rabbi fiatal korában pásztoroskodott; R. Jehosua a legfőbb törvényszék elnöke tüket készített; R. Izsák Napcha kovács, R. Nechemja fazekas, Jochanan rabbi cipész volt s még többről olvassuk, hogy tímár, asztalos, pék és különféle mesterséget űző emberek voltak. Épugy találkozunk igen gazdagokkal is kik, vagyonuk nagy részével a talmud iskolák fenntartásához járultak hozzá pl. Eleázár rabbi Azarja fia kiről el van mondva, hogy

nyájának tizedrészét 12,000 darab marhát ajándékozott jótékony célra. Rabbi Jehuda a misna gyűjtőjéről mondja a talmud, hogy istálló mestere is gazdagabb volt Schapur királyánál (Sabb 113 b.) és hogy Mózes törvényhozótól egész ő hozzá nem volt ember kiben tudomány és tekintély oly mértékben egyesült volna. (Git 59 a.) Nemcsak őt, de kivüle több tudost is láttunk a római császárok udvarában megfordulni és nem egy párbeszéd van feljegyezve a mint a talmud tudósai és kiváló rangú pogányok között folytatódott. A munkának voltak emberei a talmud tanítói és azért annak dicsőítése céljából hangoztatták ethikai, életbölcseleti gondolataikat. Egyáltalában az erkölcs tisztaságát megőrizni, a polgárok között a békés egyetértést terjeszteni, a jog és igazság legeszményibb megvalósítását, Isten és a felebaráti legmagasztosabb szeretetének a törvénytiszteletének terjesztése a vétek minden nemének ostorlása — képezte a tudósok legfőbb célját és egy mondást sem találunk, melynek szelleme ellenkeznék ezen erkölcsi irányzattal. Találhatunk benne gondolatokat, sőt erkölcsi véleményeket melyek napjainkban már túlhaladtaknak látszanak, de gondoljunk vissza ama kor általánosan uralkodó nézeteire, szokásaira és szellemére és akkor csak csodálkoznunk kell ama nemes és magasztos felfogáson, melyet a legtöbb tudós vallott. Találunk egyik másik tudósnak a pogányokról — „mert csakis ezekről lehetett szó, mikép az Akum — „obde kochovím ú mazoloth“ héber kifejezés szószerint fordítva: a csillagok és planeták imádói — kezdő betűiből összetéve, — azt igazolja — hangoztatott nem épen hizelgő nyilatkozatát, de ki csodálkozhatik a fölött, ha meggondolja, hogy ezen korba esik Rómának erkölcsi romlottsága, Jeruzsálemnek legszonyatosabb kegyetlenségek közepette történt elpusztítása, a zsidóknak utolsó kísérlete a nemzeti szabadság visszahódításáért és ezen lázadásnak leveretése, azt követő páratlan üldöztetés, a vértanúk kinszenvedései és sok oly esemény, melyek elősorolása e munka körébe be nem foglalható.

A talmud két főrészből áll: misna- és gemarából. Bár mindkettő tulajdonképen tanulást jelent, mégis mindegyik névvel más fogalmat jelölünk meg. A misna szó szerinti jelentőségénél fogva is második tant jelent, — a

gemara befejezést vagyis a misnának folytatását tünteti fel, mely szintén Mózes tanának tökéletesbitését, magyarázatát jelenti. A gemóra értelmezi, fejtegeti, ítélgeti a misna szövegét és minden esetben kutatja a misna pontosságát és helyességét. Szóbeli hagyomány mely szintén a Sinai hegyi kinyilatkoztatással veszi eredetét, képezi a misnának alapját, Mózes a mint a magyarázatokat Istentől vette átadta tanítványának Jozsuének, ez pedig a nép kiválasztottjainak, hogy azokat szivök tábláiba bevéssék. Fölállítottak bizonyos magyarázati módszert, mintegy logikai szabályokat melyekkel tovafejlesztették a szentírás magyarázatát az írástudók. Ezek korszaka a babilonai fogságból való visszatéréstől körülbelül 200 évig Kr. előtt tartott, kik az írott szentírás szövegét is megőrizték a ferditések és hamisítások elől. Az ezt követő a zsidóság legfontosabb eseményeit felölelő korszakban sem szünetelt egy pillanatig sem a thóra-val mint a vallást és a tudományt összefoglaló tannal való foglalkozás, és a szent földön Palaestinában porrá égetett akadémia helyébe Babiloniában három új akadémia létesült. Ezek elnöke — nászi fejedelem czimmal volt felruházva, a ki egyszersmind a legfőbb bíróságnak is feje volt, mely testület a legfőbb polgári törvénykezést és papi gyűlekezést képezte, melynek csakis tudományos képzettségű egyének, egyes törzsek főnökei és főpapok lehettek tagjai sem nagyon fiatalok sem egész öregek, egyáltalában testileg és szellemileg nem teljesen épek oda be nem juthattak. Ezek tagjai között kellett olyanoknak is lenniök, a kik a sz. irati időszámítás pontos megállapítása céljából matematikailag és csillagászatilag is képzetek voltak; a növény és állattanban járatosak, az egészségtant jól kelle ismerniök, hogy a bibliának e szakmába vágó parancsait is értelmezhessék.

Midőn Izrael a görögökkel és rómaikkal érintkeztek, kelle azok történetét, földrajzát, népszokásait tanulmányozniök, másrészt midőn ezen cultura behozása folytán a saját nemzeti hagyományaik megsemmisülését féltették, szigorúan megtiltották a nyelvtanulását. Ama sok rendelet, intézkedés mely egyes esetre alkalmaztatott, a több évszázadokon át oly nagy terjedelmű anyaghalmozat képezett, hogy mindinkább érezhető volt annak szükségessége,

hogy ezeket egybegyűjtsék. leírják és rendszerbe öntsék. Először a híres Hillel, a ki türelmességéről, szelid érzületéről, engedékenységéről még napjainkban is közmondásos. Kr. e. első században próbálkozott eme igen nehéz feladattal, de siker nélkül. Majd Rabbi Akiba százévvvel később foglalkozott vele, de mint vértanu kelle életét befejezni és a gyűjtemény szintén abban maradt, míg Rabbi Jehuda a szentnek nevezett parexcellence „Rabbi“-nak czimzett 200 évvel Kr. után hosszú fáradság után egybegyűjtötte a hagyományos tant és misna név alatt azt egy törvénykönyvvé avatta. Ez úgy a palestinai, mint a babiloniai talmudi iskolákban elfogadtatott, és alapját képezte a további kutatásoknak. A misna hat fő csoportra oszlik:

1) A magokról szól, felölelve az összes agrar ügyeket, az imákról szóló fejezettel kezdődve.

2) Az ünnepekről-tárgyal, a mi tiltva vagy megparancsolva van bennük.

3) Az asszonyok-ra vonatkozó házassági és válási törvényekről.

4) Károk-czim alatt a polgári és büntető jogi tételeket, felölelve egyermint az „Atyák szakaszai“ nevezetű legszébb erkölcsi tételeket.

5) Szentségek-ről u. m. áldozatok- és a szentélyleírását öleli fel.

6) Tisztasági törvényeket, különösen a levitákra vonatkozó, és általános tisztasági tételeket tárgyalja.

A misna tanítóit „tannaitáknak“ „tanítóknak“ nevezik, kik tekintélyükre nézve sokban túlhaladják a későbbi *Amorák*-nak „beszélők“-nek nevezett a gemarának tanítóit. Ez utóbbiaknak sohasem volt megengedve az előbbieket véleményével ellenkezőt állítaniok. A misna többnyire az élet valódi követelményeivel foglalkozik, a metaphizikával semmit, deigenis az erkölcsi alapvonás mindenütt át vonul rajta. A misna gyűjtője mindazon hagyományokat, melyek nem elsőrangú tekintélyekből származtak, kihagyta a mi aztán egy külső misna — boraitha — czimű gyűjteménybe vétetett fel később. A misnát is kelle azután értelmezni, fejlesztetni, kiegészíteni és ebből keletkezett a gemóra. még pedig az egyik, a palestinai iskolák tanait tartalmazva jerusáleminek neveztetik és körülkelül 390-ben

Kr. után Tiberiásban gyűjtetett egybe, a másik a babíloniai iskoláknak — melyek Szyriában, Nehardeában, Pumbeditha és Machusában voltak — termékei, melyeket R' Asi körülbelül 427-ben szerkesztett egybe, de véglegesen csakis az 5-ik század végén lett megállapítva R. Abina által. Ezen talmud érvényes még napjainkban is és sokkal tekintélyesebb a jerusalemi talmudnál.

A talmud nem képezi a zsidóságnak vallásos törvénykönyvét, ez csak az alapja azon később Rabbi Jozeph Karonak a tizenhatodik század közepén szerkesztett Sulchan Aruch-czimű műnek, mely a döntvényeket tartalmazza, és úgy ő mint ennek magyarázója sok tekintetben szigorúbb tételeket állapítottak meg mint a talmud.

A talmud tehát nem törvénykönyv napjainkban, mire a benne lévő tanok szétszórtságánál fogva nem is alkalmas, mégis oly tekintélynek örvend a zsidóságban, hogy theologusnak, nem nevezhető az, ki járattan benne, s midőn azt tanulmányozzuk mindenkor behatolunk annak szellemébe és távolról sem jut eszünkbe oly mondást, mely az akkori viszonyok között érthető sőt indokolt volt, és a mely a mai teljesen átalakult vallási és társadalmi viszonyokra éppenséggel sem alkalmazható mint valami szent eredetű ígét esetleg gyakorlatilag érvényesíteni. A ki a mai zsidóság ellen vádat akar kovácsolni a talmud érveléseiből az csak a józan értelem, a tudományos igazság és az erkölcsi tisztaság rovására teheti. Jelen munka inkább népszerű mint szorosan vett tudományos értékű, mert az egyes mondások gyűjtésénél mellőztem azt, mit a tudomány megkövetelhetne az illető gondolat szerzőjét, korát és egyéb viszony fejtegetését, mely azt világosabban tüntetné fel, itt csak száraz tételeket, egyes köveket mutatok be melyekből a talmud épülete össze állított. Drága hazánk édes nyelvén akartam dicső szellemi hőseink néhány gondolatát megörökíteni, a magyar népnek ajánlom, hogy merítsen ebből is istentiszteletet, emberszeretetet.

Mohácson, 1899.

A szerző.

Asszony.

— Miben áll a nők érdeme? abban, hogy elkisérík gyermekeiket az iskolába s férjeiket küldik a tudomány csarnokaiba és elengedik őket idegen városokba tanulmányozás végett. — *Ber. 17a.*

— Fukarabb az asszony vendégeivel szemben mint a férfi.
Ber. 10b.

— Három tényező járul leginkább ahhoz, hogy ismeretkörrünket előnyünkre szélesítsük: derék nő, kényelmes lakás és alkalmas berendezés. — *Ber. 57b.*

— Az asszonyok bőbeszédűek. — *Ber. 48b.*

— Akinek oly neje van, hogy cselekedeteiben csak szépeket alkot, az gazdagnak mondható. — *Sabb. 28b.*

— Az oly ember jut szegénységre, kit a nő arcban szidalmaz, mert nem nyújt neki elég eszközt hiúságának kielégítésére. —
Sabb. 62b.

— Nőmet mindig házamnak szólítottam, mert ő a házamnak legszilárdabb oszlopa. — *Sabb. 118b.*

— A szív öröme alatt az asszonyt értjük. — *Sabb. 152a.*

— A nő tömlő, telve kellemetlen tartalommal, és mégis mindenki vágyódik utána. — *Sabb. 152a.*

— Ne járjon fiatal nő öreg nőt megillető hajdíszzsal, és az agg nő ne olyannal, mely a fiatal nőt illeti: *Sabb. 64b.*

— Azen átkok közé, melyekkel Isten Évát illette, tartozik: a szülés fájdalma, a gyermek nevelésével járó keserűség, a nő vágyódása a fölötté uralkodó férj után, még akkor is, ha nem látja maga előtt, mert a nő szívébe rejti vonzalmát, s kevésbé szabad neki beszédével ezt kifejezésre juttatnia, tiltva van minden más férfi számára, be van mintegy zárva a ház falai közé. — *Erub. 100b.*

— A tudós leánya nem köthet boldog frigyet egy tudatlan emberrel. Igyekezzen kiki, bármily áldozat árán is egy tudósnek leányát elvenni, ha ilyet nem talál, vegyen a kiváló egyének közül, vagy olyannak leányát, ki a közügyekkel foglalkozik, vagy ki a népnevelés terén működik, csak ne oly embernek leányát, ki mint

műveletlen durva ember nem sokban különbözik az állattól. —

Pes. 49a.

— Vallásos parancsnak tesz eleget és testének jólétét czélozza az, ki nőül és gyermekeket nevel. —

Pes. 113b.

— Ha máskép nem teheted ám szabadítsd fel szolgádat és add néki leányodat, hogy idejekorán mehessen férjhez. *Pes. 113a.*

— Miután az ember megnősült még inkább foglalkozhatik tudománynyal. *Joma 72b.*

— A szerénység példaképe: a menyasszony, esküvőjéhez menetelekor. *Szukko 49b.*

— Ne főzz azon edényben, melyben társad főzött (ne végy feleségül özvegyet, vagy elvált asszonyt.) *Pes. 112a.*

— Az asszony azáltal, hogy többnyire otthon tartózkodik, inkább képes a szegényeket táplálékkal és szükséges kellékekkel ellátni, mint a férfi. — *Taaní 23a.*

— A menyasszonynak adandó tisztelet miatt — midőn esküvőjéhez kísérik — abban szabad hagyni a tudománynyal való foglalkozást. *Meg. 3a.*

— Oly asszony, ki apja házában a szemérmetesség szabályait teljes mértékben megtudja őrizni, méltó arra, hogy gyermekei kiváló egyénekké váljanak. *Meg. 10b.*

— Egyik nő a másiktól csakis a szerelmet irigylí. *Meg. 13a.*

— Az asszony csakis azt irigylí, mi társnőjének előnyére válik. *Meg. 17a.*

— Az asszony még szövés közben is képes szíve gondolataival saját előnyére terveket kovácsolni. — *Meg. 14b.*

— A dölýfősség elrutitja a nőt még inkább, mint a férfit. — *Meg. 14b.*

— A házasság az égben köttetik. *Moedkot. 18b.*

— Ha asszonyt vészsz el magadnak, legyen ő egy fokkal rangban alacsonyabb, de ha barátot keressz legyen rangban egy fokkal fölöttes. — *Jeb. 6b.*

— Aki nejét, mint önmagát szereti, tiszteletet pedig többet nyújt neki mint önmagának, ki fiait és leányait az erényes uton neveli és őket idejükben kiházásitja, arra azt mondja a szentírás: megfogod ismerni a békét és boldogságot hajlékodbán. — *Jeb. 62b.*

— A férfi anyagi tehetségéhez mérten ruházkodjék, de neje iránti tiszteletében még erején túl is költekezhetik. *Chul. 84b.*

— Ne vegyen el senki nőt oly szándékkal, hogy tőle elváljon. *Jeb. 37b.*

- A nő okossága a szövésben nyilvánul. — *Joma. 66b.*
- Még akkor sem maradjon a férfi nőtlen állapotban, ha már gyermekei vannak is. — *Jeb. 61b.*
- Kinek nincs neje, az nélküli az örömet, az élettársat, az áldást, a boldogságot, a nyugalmat, azt ki a tudományra serkenti, ki megvédelmezi, *Jeb. 62b.*
- A ki testvérének leányát veszi nőül, annak imáját Isten meghallgatja. — *Jeb. 62b.*
- Csak akkor lesz valakiből tökéletes ember, ha nőt vesz magának, mikép Isten Ádámot és Évát csak együttesen nevezte embernek. *Jeb. 63a.*
- Később mondhatja csak a férj, vagy kincset találtam feleségemben, vagy a halálnál is keserűbb sors jutott osztályrészemül. — *Jeb. 63b.*
- Jobban vágyódik a nő férjhezmenés után, mint a férfi a nősülés után, bár a nő természeténél fogva ezt kevésbé mutatja. *Jeb. 113a.*
- Az asszony folyton magán hordja összes fegyverzetét. -- *Jeb. 116a.*
- Jobb lakozni kettesével, mint özvegyen. — *Jeb. 118a.*
- Ha a férj csősz is, az asszony azért vele akar lenni, még ha csak lencsét ehetik is. — *Jeb. 118a.*
- Ha a férj oly kicsiny is mint a hangya, a nő azért büszkélkedik, mert férjezett. — *Jeb. 118b.*
- A mi a kovász az erjedésnél, az a vér az asszonynál; több a vére, több a gyermeke. — *Keth. 10b.*
- Mindenkinek kötelessége az esküvő napján a menyasszonyt megörvendeztetni, szabad, sőt kell is szépségéről, erényéről és kellemeiről beszélni, még ha a valóságot túlozzuk is. — *Keth. 17a.*
- Ki leányát egy tudóshoz adja férjhez, mintha Isten dicsőségéhez közelednék. — *Keth. 111b.*
- A férj az ugorkák között, a nő a tőkök között (Ha a férj kicsapangó a nőnek sem tehet szemrehányást, ha még romlottabb.) — *Szota 10a.*
- Senkisem lakhatik kígyóval egy födél alatt. *Keth. 72a.*
- Asszony ne menjen csatába férfi-fegyverzettel. *Naz 59a.*
- Kinek kinek érdeme szerint adatik az asszony égi hatarozat folytán, és ez oly nehézséggel jár, mint a tengert meghasítani. — *Szota 2a.*
- A ki leányát tudományokba avatja, mintha ravaszságra

tanítaná, mert sokban elvonja az őket megillető életmódtól és sokban felvilágosodottsága kárára válhatik. — *Szota. 21b.*

— Az életbölcseesség megköveteli, hogy az ember előbb építsen házat, ültesen szőlőket és csak akkor nősüljön. — *Szota. 44a.*

— Ha már a balkéz eltaszítja a nőt, a jobb kéz vonzza magához. — *Szota. 49a.*

— A ki egyszer nejétől elvált, mert becsületében gyanakodott, az ne vegye újra nőül. — *Ket. 46a.*

— A ki elvál első nejétől, a fölött az oltár könnyeket hullat, mert az ott kötött isteni szerződés megdöntetett. — *Ket. 90b.*

— Mikép az emberek véleményei eltérnek egymástól az étkezésre vonatkozólag, az egyik a legcsekélyebb tisztátlanságnál már undorodik, míg a másik kevésbé; ha légy esik poharába, az egyik ezt kidobva tovább iszik, a másik azonban nem; úgy az egyik férj nejét a külvilágtól teljesen elkülönödvé akarja, a másik enged neki társaságot a rokoni körben, ismét másik teljesen szabad érintkezést enged neki a férfi társaságban. — *Gil. 90a.*

— Nem szabad megesküdni a nővel, míg nem látta őt. — *Kid. 41a.*

— Nem szabad férjhez adni a leányt kicsiny korában, hanem csakis akkor, ha már megnőtt és azt mondja: ime ezt akarom férjül! — *Gil. 41b.*

— Tíz rész fecsegés adatott a világnak, ebből kilenczet az asszonyok vettek ki magoknak. — *Gil. 49b.*

— Ki magához méltatlan asszonyt vesz el, az olyan mint aki felszántja az egész világot és sőt vet el; Isten büntetését nem kerül ki. — *Kid. 70a.*

— Az oly nő, ki sátrában tartozkodik szemérmetes, és férjének kedves. — *B. Mez. 87a.*

— Ha egy szemtelen nő egy rendes nővel czivodik, bizonyára a szemtelen legyőzi a rendeset. — *Jerus. Thanith.*

— Ki az asszonyt pénze kedvéért veszi el, annak gyermekei nem lesznek sikerültek. — *Kid. 70a.*

— Az asszonyok elvei nem igen szilárdak. — *Kid. 80b.*

— Ha az asszonyod kicsiny, hajolj le hozzá és úgy súgj a fülébe. — *B. Meez. 59a.*

— Mindenkoron hordja a férj szíven nejének tiszteletét boldogítását, mert az áldást a házban csakis a nő idézheti elő. — *B. Meezia 42b.*

— A nő hivatása: megvalósítani a szép eszméjét, csak oly munkát végezni, mely ezzel nincs ellentétben. — *Kethub. 59b.*

— (Feltételezhető, hogy senkisé iszik oly korsóból, melyet előbb meg nem vizsgál. (Senkisé vesz el nőt, míg előbb tulajdon-ságai felől nem tudakozódik.) — *Keth. 15a.*

— A ki mindenben egy gonosz asszony tanácsát fogadja, az a romlás karjaiba veti magát. — *B. Mecz. 59a.*

— Nagyon óvatos legyen a férj, nehogy bármiben is bántalmazza nejét, s minthogy könnyei nagyon gyorsan erednek meg, tehát gyakran csekélységen is megbántódik. — *B. Mecz. 59a.*

— A mely edényt a szentséghez használtunk, ne szentség-telenítsük meg. (A kinek első férje valami kiváló volt, ne menjen később alávalóhoz.) — *B. Mecz. 84a*

— Vajjon lakhatik-e egy gödölye egy párduczczal? úgy nem lakhatik a menny az anyósával. — *B. Bath, 95b.*

— Mindenkoron jó családhoz szegődjék az ember házassága kötésekor. — *B. Bath 109b.*

— A kinek gonosz neje van, az már e földön látja maga előtt a poklot, különösen ha nem rendelkezik annyi vagyonnal, mennyit kielégítéséhez megkövetel. — *Erub. 41b.*

— Ha az asszony alszik kiürül a kosár. — *Sanh. 7a*

— Csakis az első nőtől van valódi gyönyörünk. — *Sanh. 22b.*

— Becsüljétek meg asszonyaitokat, mert általuk gazdagodtok meg. — *Bab. Mecz. 59a.*

— Ne engedje a férj szívét teljesen a nő hatalmába. — *B. Mecz. 115a*

— Ha a férj megöregszik, mint tehetetlent kell ápolni, de az öreg asszony még mindig kincs a házban. — *Erech. 19a.*

— A ki nejét megörvendeztetni vallásos kötelességének tekinti, annak fiú gyermekei lesznek. — *B. Bathra 10b.*

— A ki nőt vesz magának, igyekezzék annak fiverei tulajdonságát megismerni. — *B. Bathra. 110a,*

— A kinek rossz felesége van, az örökös nyomorban él, de boldogságban az, kinek okos felesége van. — *B. Bath. 145b.*

— Egy királynak özvegyét ismét csak király vegye el. — *Sanh. 18a.*

— A kinek neje elhalt, arra sötétség fellege borult. — *Sanh. 22b.*

— Minden pótolható, csak ifjkorának felesége — nem — *Sanh. 22a*

— Mit keres egy nő magánosan bokrok és nádasok között? —

Sanh. 82b.

— Senkisémet adja fiatal leányát öreg férjhez, nehogy erköcs-
telenné váljék. —

Sanh. 76a.

— Valódi áldást hozó a férjre nézve az oly nő, kinek tulaj-
donságai szépek, hű kísértője ő az élet bármely mozzanatában,
életét meghosszabbítja. —

Sanh. 100b.

— Egy jó asszony adomány, drága kincsként adatik az isten
félőnek, míg a rossz asszony fekély a férj testén; miként gyógyul-
hat fel e bajból?: ha elűzi házából. —

Sanh. 100b.

— Gyakran piperekereskedők vétekre csábítanak el nőket,
mikép a szikra a paraszat lángra lobbantja, úgy ragad el az alkalom
a könnyelműségre. —

Sanh. 109a.

— A nő különösen a férjének hal el, a férj pedig nejjének. —

Sanh. 22b.

— Egy bálvány imádó R. Gamlielnek mondá: A ti istenetek
tolvaj, mert mély álomba ejtette Ádámot és egy bordát vett el
tőle; mire a rabbinak ép jelenlevő leánya így válaszolt: adj nekem
egy rendőrt, mert az éjjel tolvajok voltak nálunk, kik egy ezüst
edényt vittek el, bár helyette egy arany edényt hagytak ott; —
ily tolvajokat én is szívesen látnék, szólt a bálványimádó, — im
nem úgy tette Isten, midőn egy bordát vett el és helyébe az
asszonyt teremté, ki őt szolgálja. —

Sanh. 39a.

— A szegénység és nyomor nehezebben nyomja a nővállalt,
mintha férfinak kell azt elviselnie. —

Sanh. 26a.

— Egy magas ne vegyen el magas nőt, törpe ne nőüljön
törpével, fehér ne fehérrel, és fekete ne feketével. —

Bechor. 45a.

— Volt egy szép nő «Aza» nevű, hogy mindenki, ki látta őt,
megharagudott nejjére, miért nem oly szép ő is. —

Tamuró. 16a.

— A férfinél a tagok száma 248, a nőknél 252. —

Bech. 28a.

— Egy alkalommal Nagy Sándor oly városnak izent háborút,
melyben a nők vitték a főszerepet, ezek így szóltak hozzá; ha
legyőzész bennünket a dicsőség nem lesz oly nagy reád nézve
hisz csak asszonyokat győztél le, ha pedig mi diadalmaskodunk,
szégyened annál nagyobb leszen. N. Sándor ezen érvelés folytán
felhagyott a csatározással de mivel hogy megéhezett, kenyeret
kért tőlük, ők egy arany asztalon, aranyból készült kenyeret tettek
elébe és azon kérdésére, vajjon itt arany kenyeret szoktak-e enni,
válaszolák: azt éppen nem, de csodálkozunk, hogy hozzánk oly
célból jöttél volna, hogy kenyeret ehess, hisz olyat otthon is

kaphatsz, hanem bizonyára az arany kedvéért jöttél ide. — Midőn a városból kivonult, azt írta a kapura: Én Nagy Sándor mindaddig buta voltam, míg e helyre nem jöttem, hol ravaszságot tanultam. —

Tami. 32a.

— Nem kell sokat beszélgetni a nővel.

Aboth. I.

— Sok az asszony, sok a babona.

Aboth. II.

— (Miért lehet haragjában a nőt oly nehezen lecsillapítani, míg a férfit könnyebben? Kiki hasonlít azon anyaghoz, melyből teremtvé lett: A férfi porból, ez könnyen eloszlik, megpuhítható; míg a nő a bordából, csontból, ez nehezen lágyul.

Nid. 31b.

— Miért van a nőnek kellemes hangja és a férfinak kevésbé? Ez szintén az alkatelemre vezethető vissza: ha a porra ütünk, nem ad hangot, de ha csontra ütünk, hang keletkezik. —

Nid. 31b.

— Isten több értelmet adott a nőnek mint a férfinak.

Nid. 45b

— A nők nyalánkak.

Tha'haroth. 86a.

— Agrippa király egy alkalommal midőn egy menyasszony előtt vonult el, ki esketéséhez indult így szólott, én egész nap viselek koronát, ő pedig csak ezen órában.

Der. Erecz. I.

A férfi előtt az életkereset összes forrásai nyitvák, míg a nő erői gyöngék, nem tudja kenyerét megkeresni.

Nida. 31b.

Árva.

— Ki árvát nevel fel házában, olyannak tekintetik, mintha szülője volna.

Meg. 13a.

— A gyalázatos beszéd büntetésekép, az özvegyek és árvák nem nyernek meghallgatást, még ha könyörögnek is. —

Sabb. 33a.

— Kik házukban árvát nevelnek fel, akár férfit akár nőt és őket kiházasiadják, azokra a szentírás szava alkalmazható: Állandó jótekonyságot gyakorolnak.

Keth. 50a

— A férfi és nő árvát a közönségnek kell eltartani; előbb a nőről kell gondoskodni, mert a férfi esetleg egyesekhez is fordulhat, míg a nő ezt kevésbé teheti; előbb kell a női árva férjhezmeneteléről és csak azután az árva férfi családalapításáról gondoskodni, mert a nő inkább szegyenkezik, mint a férfi: Ha egy árvát kiházasiadják, kell számára lakást fogadni és a legszükségesebb butor-zattal ellátni. —

Keth. 67b.

(Szempilláidról felismerhető, hogy árva vagy (a sok sirástól elszáradtak)

Kid. 31a.

— Nem hagynak fel az árvák segélyezésével, még ha foglyokat kellene is azon a pénzen kiváltani. —

B. Bathra. 8a.

Áldás.

—(Négynek kell különösen Istenét áldani: ki tengeren utazik, ki sivatagon megy, ki beteg volt és fölgyógyult, ki fogházból kiszabadult. *Ber. 54b.*

— A jámborok művei megáldatnak. *Ber. 32a.*

— Ki egy tündöst házában megvendégel, vagyonából élvezteti, az bizonyosan megáldatik. *Ber. 63b.*

— Az áldások nem függnek egymástól. *Ber. 11b.*

— R. Jochannan b. Zakkaihoz szóltak tanítványai: „Áldj meg bennünket“ mondá a rabbi: Legyen a félelmetek Isten előtt olyan, mint félelmetek az emberek előtt.“ *Ber. 28b.*

— Csak a bizonytalanságot kíséri áldás. *Thaan. 8b.*

— Bármely alsóbb rangú embernek áldása sem legyen előtte kicsiny, valamint bárkinek átka sem. *Meg. 15a.*

— Az áldásnál a kiválóbbaknál kezdik, míg az átoknál az alsóbbaknál. — *Thaan. 15a.*

—(Egy tudós elválva a másiktól, mondá, hogy áldaná meg őt. Mire az ilyen mesével válaszolt: „Egy vándor éhesen és fáradtan jutott a sivatagban egy gyümölcsfához, mely előtt friss patak csergedezett. — A vándor csillapítá éhségét és szomját, és a fa árnyékában megpihent. Eltávozva innen, azon gondolkodott, miként áldhatná meg a gyümölcsfát, vajjon azzal áldja-e meg, hogy pompás gyümölcsöt hozzon de hiszen ez már megvan; vagy hogy patak csergedezzen előtte, ebben sincs hiánya; hogy árnyéka legyen kellemes, ez is meg van neki: a vándor tehát azt kérte a Mindenhatótól, hogy e fának a csemetéi is hozzá hasonlítsanak. Azonképen mondá a tudós is a másiknak, mivel áldjalak meg tudományyál, gazdagsággal vagy gyermekekkel?, mindezekben bővelkedel: én tehát azt kívánom, legyenek utódaid hozzád hasonlók. *Thaan. 5b.*

— Áldás, ha birtokod közel van a városhoz. *B. Mecz. 107a.*

— Áldás van a földben, ha egy harmadában gabona, másikban olajbogyó, és a többiben szőlő van ültetve. *B. Mecz. 107a.*

— A mint áldást mondanak a szerencsés dolognál, úgy kell a szerencsétlennél is. *Ber. 33b.*

— Áldva legyen jötted és távoztad — vagyis a mily véteknélküli világrajötted, olyan légy távoztadkor is. *B. Mecz. 107a.*

Állat.

—(Jaj az embernek, ki kigyóval találkozik. *Ber. 33a.*

— Nem szabad az embernek előbb euni, míg barmának nem adott. *Ber. 40a.*

— A szamár még a nyári hónapban is fázik. — *Sabb. 53a.*

— Félelmetes az erős a gyöngére nézve, a találkozás az oroszlánnal; ép olyan a légy az elefántra nézve, a gyík a skorpióra nézve, a fecske a sasra nézve. — *Sabb. 77b.*

— Hárman erősebbek lesznek, ha megöregednek: a hal, a kigyó és a disznó. — *Sabb. 77b.*

— Miért hívjuk amadarat szabadnak, mert egyaránt tartózkodik házban és mezőn. *Sabb. 106b.*

— Isten ép úgy fejleszti a szarvasok szarvait, mint a rovarok tojásait. *Sabb. 107b.*

— Az állat csak akkor győzheti le az embert, ha azt magához hasonló állatnak tekinti. *Sabb. 151b.*

— Isten tudja, hogy a kutyanak kevés a tápláléka, azért három napig marad az meg gyomrában. — *Sabb. 155b.*

— Az ember a macskától tisztaságot, a hangyától becsületességet, a galambtól erkölcsöt és a kakastól illemet tanulhat. — *Erub. 100b.*

— A tehén inkább akar szoptatni, mint a borjú szopni. — *Pes. 112a.*

— Hat delog mondatik a lóról: szereti a paráznaságot, a háborút, büszke magatartású, megveti az alvást, sokat eszik, és az embert a csatában meg akarja ölni. — *Pes. 113b.*

— Őt jel nyilatkozik a veszett ebnél: szája nyitott, nyála folyik, füle büzös, lefelé hajlik, farka lábai között csüng, az út szélén jár, sőt némelyik szerint ugat, de hangja nem hallható, nyíllal kell megölni, nehogy megérintessék. *Joma. 83b.*

— Két kutya oroszlánt győz. *Sanh. 95a.*

— Szigorúan tiltva van élő állatokat kinezni. *B. Mecz. 32b.*

Álom.

— Az ember csak arról álmodik, miről napközben gondolkodik. — *Ber. 55b.*

— A beszéd módok szerint igazodnak az álmok is. — *Ber. 55b.*

— A ho vá szellemünk nappal hatott, onnan alkot az álom képeket. — *Ber. 55b.*

— Mikép gabona nem létezhetik szalma nélkül, úgy nem lehet az álom fölösleges szavak nélkül. — *Ber. 55a.*

— Álom, mely nincs megfejtve, olyan mint olvasatlan levél. *Ber. 55a.*

— Háromféle álmom valósul meg: a mit reggel álmodunk, a mit egyik társunk rólunk álmodik, és a mely álmunkban meg lett fejte. — Némelyek szerint az is, mely megisméltődött. —

Ber. 55b.

— Álom miatt ne örüljünk és ne aggódjunk. — *Pes. 117a.*

— Az álmok szavai sem nem ártanak, sem nem használnak.

Git. 52a.

— Nem szabad senkinek egy házban egyedül aludni. *Sab 151a.*

— A reggeli alvás úgy erősít, mint a vasat a köszörű *Ber. 62b.*

— A ki alvás közben meg akarja izlelni a halált az ne vesse le saruját, hanem aludjék benne. — *Joma, 78b.*

— Az alvás a halálnak hatvanadrésze, a tűz a pokolnak, a méz a mannának, a szombat a túlvilági életnek, az álmok a próféta-
taságnak hatvanadrésze. — *Ber. 57b.*

Adomány.

— Ne vonakodj, ha egy hatalmas ad ajándékot, azt elfogadni; egy náladnál kisebbnél kéretheted magad. — *Pes. 86b.*

— A szentség iránt tett ígéret oly hatálylyal bír, mint más tárgyra nézve az adomány. *Kid. 25b.*

— A ki egy gyermeknek kenyeret ad, kötelessége neki előbb anyjával tudatni. *Sabb. 10b.*

Az adomány: a só a pénznél. *Keth. 66b.*

— A ki egy szegény tanult emberen megkönyörül, arra áldás száll. *Ber. 42a.*

— A jótékonyosság felér az összes, többi vallásos parancscsal. *B. Bathra. 9a.*

— Ki jótékonytságot gyakorol, többet tett, mint ha az Istennek az összes áldozatokat mutatta volna be. *Sukká. 49b.*

— Ki elfordítja szemét a jótékony adományra szorulóktól, — az mintha bálványokat imádna. *Keth. 68a.*

-- Ki vágyódik utána, hogy jótékony adományt osztogasson, annak Isten a pénzt is megadja hozzá. *B. Bath. 96.*

— Igen nagy fontosságú a jótékony adományozás, létrehozza az emberiség felszabadulását. *B. Bath. 10a.*

— Add vagyoned tizedrészét jótékonycélra, és bizton megfogsz gazdagodni. *Thaamut. 9a.*

— Ötödénél többet senki sem osztogasson el. *Ket. 56b.*

— Szegények között osztogatnak, legelőbb a nőknek kell adni. *Jeb. 100a.*

— Ha jó a szegény, vidd elébe a kenyeret, egykoron utódaiddal is fognak esetleg jót tenni. *Sabb. 151b.*

— Nagyobb érdeme van annak, ki kölcsönöz, mint annak ki jótékony czélra adományt ad; és a ki pénzével keresetet ad a szegénynek, annak érdeme még nagyobb ezekénél. *Sabb. 63a.*

— Mindaddig, míg a szentély fennállott, az oltár hozott engesztelést az emberekért, ma, hogy az oltár elpusztult az embernek az asztala helyettesíti azt. *Chag. 27a.*

— Négyféle az adományozás, 1.) ki azt szereti, hogy csak maga adjon, de más ne: az irigy szemmel nézi másnak jótettét; — 2.) akarja hogy mások adjanak, de ő maga nem ad: irigy a magáéra, — 3.) önmaga ad és iparkodik, hogy mások is adjanak: ez jámbor, — 4.) önmaga nem ad sem mások által nem adat: ez gonosz. *Aboth V. 13.*

— A fogadalmak közül tanusított mulasztások miatt elhalnak a gyermekek kicsiny korában; *Sabb. 32b.*

A jótékonyagságnál minden fillér hozzá számittatik, hogy nagy összeget tegyen ki. *B. Bathra. 9b.*

— A ki titokban ad jótékony adományt. nagyobb érdeme van, mint Mózesnek. *B. Bath. 9b.*

Babona.

-- A kuruzsló jósolgat, de nem tudja mit beszél. *Szota. 22a.*

A ki vasárnap születik, teljesen kifejlett jellem lesz; ki hétfőn születik, haragos, ember lesz; ki kedden születik gazdag és kicsapongó lesz; ki szerdán születik bölcs és fényt árasztó; ki csütörtökön születik jótékony és könyörületes; ki pénteken születik tevékeny és vallásos; ki szombaton születik nyugodt kedélyű lesz és nyugodtan fog pihenni. *Sabb. 156a.*

A milyen az év első napja: hideg vagy meleg, olyan lesz az egész év. *B. Bathra. 140a.*

Az ember induljon el és térjen vissza mindig szerencsés napon. (Ez a kedd nap, mert a szent írásban a harmadik nap teremtésének elbeszélésekor kétszer áll ezen kifejezés: Isten látta hogy jól van.) *Pes. 2b.*

Ha a záró ünnepen derült idő van, az jó jel az egész évre. *B. Bathra 147a.*

A ki meg akarja tudni, hogy élni fog-e az egész éven át, az tegyen egy tiszta olajból meggyújtott mécset oda, hol nincs szél; ha a láng nagyobbodik és teljesen kiég, akkor élni fog, de

ha nem, akkor fogadjon bűnbánatot és minél többet imádkozzék.

Horiath. 12a.

— Ha valaki meg akarja tudni, hogy vajjon egyik vagy másik üzletvállalata sikerülni fog-e, az hizlaljon kakasokat, ha meghiznak, sikerül, különben nem.

Hor. 12a.

— Ki egy mágustól tanul valamit, halált érdemel. *Sabb. 75a.*

— A ki hisz a babonaságban, arra nézve büntetésképp rá-méretik az ő sejtelme, de a ki nem hisz benne, arra nézve tényleg nem is létezik.

Ned. 32a.

— Erszényt és szekrényt, melyben pénzt szoktak tartani. babonaságból nem kölcsönöznek, mert azt tartják, hogy elveszi a szerencsét.

Jeb. 120a.

Barát.

— Ne tartson az ember sok barátot házában. *Ber. 63a.*

— Gazdaságban sok testvér és barát van, nyomorban nincs testvér és nincs barát.

Sabb. 32a.

— Vagy barátokkal élni, vagy meghalni! *Thaanith. 23a,*

— Vagy legyenek oly barátaink minők Jóbnak voltak, vagy meghalni!

B. Bathra. 15b.

— Jaj a gonosznak, jaj a szomszédjának, üdv a jámbornak, üdv a hozzátartozóinak!

Szukko. 56b.

— Ha illatosokhoz közeledel, te is illatossá válsz. *Seb. 47a.*

— Soknak ne engedd meg a házba való lépést, jól válaszd meg házad barátjait.

Sanh. 100b.

— Szeresd azokat, kik fenyitenek és gyűlöld dicsérőidet; mert intőid az örök életre vezetnek, míg dicsérőid a világból kikapusztítanak.

Aboth d. R. Náth.

— Ha barátod száamárnak nevez, vedd magadra a nyeret.

B. Kama. 92b.

Barátodnak van barátja, és ennek ismét más barátja. (Ne bízz fontos titkot barátodra, mert az ismét tovább adja) *B. Bathra. 28b.*

— Ki a hős? Ki ellenségét barátjává tudja tenni.

Aboth. d. R. N. 3.

Mig barátságunk szilárd volt, egy fegyveren is elfekhattünk, most hogy lazult barátságunk, hatvan ölnyi széles ágyban sem férünk meg.

Saab. 7a.

Balga.

A balgának cselekedeteiről nem veszünk példát. *Nida. 30b.*

— A balga nem érez semmi bajt, miként a holt tömeg nem érzi a késvágást,

Jer. Thaanith.

— Ne számits Isten kegyelmére vagy csodára ott, hol a józan ész jelzi a veszélyt. *Abod. Zor. 18b.*

— Négy dolog nem egyeztethető meg a józan észszel: a szegény, ha felfuvalkodott; a gazdag, ha csalfasággal mocskolja be nevét; az öreg ha kicsapongó; és a nép vezetője, ha nem annak javát hordja szívében. *Pesach. 113a.*

— Nevetséges, kinek még lakosztálya nincs, és a fényes kaput már eleve készítetteti hozzá. *Jona. 72b.*

— Az együgyű felül uszkál. *Meg. 12b.*

— Balgák, kik a thora tekercse előtt felállnak, míg a tudós előtt nem. *Makkoth. 12b.*

— Buta azon ember, ki menet közben tanítóját baloldalon engedi menni. *Chul. 84b.*

— Mindent mérlegeltem, és mit sem találtam könnyebbnek a szövetnél; könnyelműbb nálánál a vőlegény ha apósa házában lakozik, silányabb az vendég, kit ha meghívtak mást is hoz magával; de legbalgább az, ki felel, mielőtt kérdezték volna. *B. Bathra. 98b.*

Béke.

— Mondá Isten, akkor midőn Izrael a Sinai hegyhez ért mert gyűlöltek a veszekedéseket, ime itt a pillanat, midőn méltóknak mutatkoztak arra, hogy a vallást nekik ki hirdesse. *Der. Erecz*

— Egyél hagymát, lakozzál árnyékos fa alatt, és ne szárnyas állatok husával élj, ha lelkismeretedet nem tudod megnyugtítani annak beszerzését illetőleg. *Pes. 80a.*

— Békesség kedvéért még a valódi tényálladékon is szabad változtatni. *Jeb. 65a.*

— Jó ha az ember eltudja tűrni, ha gyalázzák és nem válaszol, mert ezzel 100 bajt hárit el magától. *Sanh. 7a.*

— Legyetek békeszeretők, keressétek a békét, szeressétek ez embereket. *Aboth. I. 12.*

Jobb száraz hal békében, mint izletes éték oly palotában, hol folyton czivódnak. *Kerith. 6a.*

A béke olyan egy országra nézve, mint a kovász a kenyérre nézve. *Der. Erecz.*

A tudósok békét árasztanak a világon. *Tamí. 32b.*

A szentírás ama parancsát „Oltárodon nem szabad vasat, forgatni“ a talmud úgy magyarázza: Az oltár a béke a vas a pusztítás jelképe, s ime következtés a kisebbről a nagyobbra: ha az oltár köveit, melyek sem nem látnak, sem nem hallanak s csak azért

mert Izrael és menyebeli Atya között a békét az engesztelést közvetítik tökéletesen kell megtartani és nem szabad pusztító eszköznek rá jönni: egy tudós, ki a világ engesztelője Isten előtt, mennyivel inkább őrizze meg tökéletességét. *Szemoch. 8.*

Betegség.

-- Jó jel a betegre nézve, ha izzad és tüszszent, ha alszik és álmodik. *Ber. 57b.*

— A mi a beteget még inkább visszaveti ha marhahúst eszik vagy kövéret, sültet, madár húst, sült tojást, tejet, sajtot, ha nyíratkozik, ha fürdik, ha diót és dinnyét eszik. *Ber. 57b.*

— A kicsinynek sebe gyorsan heged, a nagyé nehezen. *Sabb. 95b.*

— Minden betegséget könnyebben lehet eltűrni, mint a bélbajt, egyik sem oly súlyos mint a szívbaj; a fejfájás leginkább zavarja az embert foglalatosságban, de a legállandóbb baj, mely az életet leginkább elkесeríti: a rossz feleség. *Sabb. 11a.*

— Az ember mindenkoron könnyörögjön, hogy meg ne betegdjék, de ha már beteg, az mondatik neki: mutasd fel érdemeidet és felszabadulsz. *Sabb. 32a.*

— Ki gyorsan megy elveszti szemefényének ötszázadik részét. *Thaan. 10b.*

— A betegek közül 99% vész el az irigy szem hatása alatt, Mások szerint inkább a szél okozza a betegséget és halálozást. Mások szerint ismét a fülben és orrban levő piszok árt meg. Még mások szerint az epétől 83 féle betegség eredhet. S mindezt az egy ital víz és egy adag kenyér reggel, előzheti. *B. Mecz. 107b.*

— Ha fáj a fogunk, ne huzassuk ki mindjárt, hanem várjunk, mert később elmulik a fájdalom. *Pes. 112a.*

— Ha valamely seb van testünkön, ne fürödjünk meg és ne mossuk, mert a víz árt a sebnek. *Jeb. 107b.*

-- Egy súlyos betegnek szóbeli rendelkezése oly jog hatálylyal bir, mintha leiratott és átadatott volna. *Git. 15a.*

— Az nap, mikor a szemünk fáj, ne együnk halat. *Meila. 20a.*

— Kinek a szeme, vagy feje fáj, annak a beszéd nehezebbre esik. *Ned. 41a.*

— Miután a beteg bajából felgyógyult, természete megerősöbül és olyanná lesz, mint ifju korában. *Ned. 41b.*

— Ki beteget látogat, az bajának hatvanad részét viszi el onnan. *Ned. 59b.*

— Ne látogassuk a beteget, sem a nap első, sem a nap utolsó három órájában. *Ned. 40a.*

Ki nem fésüli haját, hanem ziláltan hordja, az szemfájást okoz magának. *Ned. 81b.*

— Ki sokáig jár szennyes ruhában, zavarodottá válik. *Ned. 81b.*

— Ki testét tisztán nem tartja, azon mindenféle ragályos kiütés fakad. *Ned. 81b.*

— Letűnt a nap. Megkönnyebbült a betegség! *B. Bath. 16b.*

— Minden betegség oka a vérben rejlik. *B. Bath. 38b.*

— A beteget táplálja az ő belső melege és élhet 6 napig, bármely alacsony fokú a hő mérséklet is; de táplálkozás nélkül 12 napon túl nem élhet a beteg bármily magas a hőmérséklete *Sanh. 102b.*

Bíró.

— A bíró úgy ítéljen a mint meggyőződést szerzett a látottak és hallottak felett. *Nida. 20b.*

— Jött a számár és eltaposta a gyertyatartót (A bíró eleinte annak javára ítélte, ki egy gyertyatartóval vesztegette meg, később azonban a másik javára, ki egy számárral ajándékozta meg.) *Sabb. 116a.*

— Jefta, mint bíró a maga korában oly tiszteletben tartandó mint Sámuel bíró a maga korában. *Roshas. 25b.*

A ki méltatlan bírót nevez ki oly helyen, hol más tudósabb létezik, olyan vétket követ el, mintha Izraelben Isten oltára mellé bálványimádók számára ligetet ültetne. *Synh. 7b.*

— A bíró, ha ítéletet mond, olyannak tekintse magát, mintha fegyver volna lágyéka mellett és a pokol tüze lobogna lábai alatt. *Synh. 7a.*

— Oly bíró, ki igazságosan ítél olybá tekintetik, mintha Istennel lett volna társ a világ teremtésénél. *Synh. 7b.*

— Ha két bíró egymással ellenséges lábon áll akkor ne szerepeljenek együtt egy ítéletnél. *Synh. 29a.*

— Keresd fel a legmegbízhatóbb bíróságot. *Synh. 32b.*

— A bíró csak olyan mértékig lehet felelős, a meddig látköre kiterjedhetett. *Synh. 6b.*

— A bírósági termek kerekerek voltak, félkör alakban ültek a bírák, hogy egymást láthassák. *Chul. 5a.*

— A vádló nem lehet egyszersmint védő is. *Ros. Has. 26a.*

— A bíróság sohse hallgassa ki az egyik felet addig, míg a másik is nem jött a bíróság elé. *Synh. 7b.*

— A panaszos is csak a vádlott jelenlétében adja elő panaszát. *Synh. 7b.*

— A ki tartózkodik a perlekedéstől, magától perlekedést, erőszakoskodást és hamis esküt hárit el; a ki ítélethozás alkalmával döllyfösen elbizakodik, az balga, gonosz és felfuvakodott.

Aboth. IV. 7.

— Oly bíró, ki megvesztegetést fogad el, Isten haragját zúditja a világra.

B. Bathra. 9b.

— Az oly korszak, mely birái fölött bíraskodva, ennek azt mondja: vedd ki a szálkát fogadból!, ez akként válaszol rá; vedd ki a gerendát szemeidből!

B. Bathra. 15b.

— Az oly bíró, kit adóssága miatt beperelnek, és kitől ezt végrehajtás után szereztek be: nem méltó a birói névre.

B. Bath. 38a.

-- Ne mondja a bíró: mit törődöm ennek bajával, ha el is ítélem, mert tudja meg, hogy Isten örködik az igazság felett.

Sanh. 6b.

— Oly bíró, ki nem ítél igazságosan, okozza, hogy Isten fensége távozik Izrael köréből.

Synh. 7a.

— Ne bíraskodjál barátod felett, annál kevésbé ellenséged felett.

Keth. 105b.

— Még oly esetben sem szabad a bírónak megvesztegetést elfogadni, midőn az ártatlant különben is felszabadítaná és a vétkest elítelné.

Keth. 105a.

— A bírót még barátságos előzékenység által sem szabad megvesztegetni.

Keth. 108b.

— Egyik bíró úgy a vádlótól mint a vádlottól egyenlő értékű pénzdarabot fogadott el előbb, és csak azután fogott az ítélethozáshoz. (A talmud korszakában a bírák nem kaptak fizetést és ezek közül, olyanok a kik kezük munkájával tartották el magukat időmulasztás czimén mindkét féltől csekély díjat vettek.)

Keth. 705a.

— Az oly törvényszék, mely hetven évben csak egyszer is hoz halálos ítéletet, fölületesnek mondható. R. Tarfon mondá: Ha én volnék tagja a bíróságnak, ember soha sem végeztetnék ki.

Mak. 7a.

— Miért lesz felemlítve az egyesnek véleménye a többséggel szemben, bár jogerőre az ugy sem emelkedhetik: csakis azért, hogy ha a törvényszék az egyesnek véleménye szerint döntött, azért egy másik bíróság csak azon esetben dönthette meg ezen ítéletet, ha számra és bölcsességre nézve az előbbinél nagyobb, ha azonban ezek közül csak az egyikben nagyobb, akkor nem dönthette meg.

Idioth. 2b.

— Ne ítélj egymagad, mert csak az Egyetlen ítél egyedül

Aboth. IV. 8.

— Ne mond társaidnak fogadjátok el véleményemet, az az ő hatalmukban áll és nem tőled függ. *Aboth. IV. 8.*

— A birák midőn kezdtek tárgyalni, bevonták fejeiket imaköpenyben Istentől való félelmükben, és hogy ne tekinthessenek sehova, nehogy a felek által befolyásoltathassanak. *Sabb. 10a,*

— Ha oly tisztán áll előtted a tényálladék, mint a napsugára akkor ítélj másképp ne ítélj, *Synh. 7a.*

Bizalom.

— Bármily baj ér, szólj: ez is javamra van. *Synh. 108a.*

— Válgék szokásává mindenkinek, hogy ekkép szóljon, amit Isten tesz, csak hasznomra válik. *Ber. 60b.*

— Ha sötétben idegennel találkozunk, ne üdvözljük, hanem lehetőleg távol tartsuk magunkat, mert lehet hogy gonosztevő. *Meg. 3b.*

— Mi hasznod hatvan fiadtól, ha azok elhaltak, végy más nőt magadnak és annak egy fiára vigyázz! *B. Bath. 91a*

e — Isten szelleme lebeg a beteg feje felett. *Ned. 40a.*

Az ember megbizottja annyi mint a megbízója, de vétkes cselekedetekre nézve nem létezik megbízatás. *Kid. 42b.*

— Ne bizzál önmagadban halálod órájáig! *Aboth II. 8.*

— Sohase tegye ki magát az ember az erkölcstelenségnél próbára. *Synh. 107a.*

— Senkisem eléghű öre az erkölcsnek. *Keth. 13b.*

— Emberek, kikben biztam ellenem hűtlenül felkerekedtek. *Synh. 7a.*

— A ki Istenbe helyezi bizalmát, annak védelme lesz ő ezen és a tulvilágban. *Menach. 29a,*

— A kinek van kenyér kosarában ma, és szól, mit fogok holnap enni? ez a kishitűek közé tartozik. *Szota. 418b.*

Birtok.

— Senki sem nyulhat másnak a birtokához egy használnyira sem. *Joma. 38b.*

— Kinek nincs saját birtoka, úgy hogy a gabonát a piacon kell vennie, hasonló a csecsemőhöz, kinek az anyja halt el, egyik szoptató asszonytól a másikhoz viszik és nem lakhatik jól; ki kenyerét a piacon szerzi be, olyan mintha elvolna temetve; ki a sajátjából élvez, olyan mint a csecsemő, ki az anya emlőjén nevelkedik fel. *Aboth. d. R. Nath.*

— Birtokunkba csakis úgy vehetünk, ha vagy pénzértékét fizetjük meg; vagy hiteles okmány kiállítása által; vagy pedig ha ténylegesen birtokába vette azáltal, hogy rajta valamely műveletet végezett. *Kid. 26a.*

Boldogság.

— Senkinek sem szabad e világon szerfölött örvendenie.

Ber. 36a.

— Boldog, kinek szülei jólétet adtak át, kinek fáradság nélkül is jutott kincs. *Thaanith. 11a.*

— Boldog, ki szüleit szép hivatáskörben látta, jaj annak ki szüleit aljas körben látta. *Kid. 82b.*

— Egykor így szólott a mester tanítványaihoz, mi a legfőbb jó, mely után az embernek leginkább kell iparkodnia, hogy azt magának megszerezze? Ők ekként válaszoltak: Jó akaró szem, jóbarát, jó szomszéd, elővigyázat, jószív. Ez utóbbira mondí a mester, ez a legjobb felelet, mert a jószív magában foglalja a többi mind. *Aboth. II. 9.*

Ugyan ő kérdé, mi a legrosszabb dolog, mitől tartózkodnunk kell? A tanítványok válaszolák, irigy szem, rossz társ, rossz szomszéd, ki akár istentől-akár embertől vesz kölcsönt és nem fizet, és rossz szív. -- A mester ismét azt mondí, ez utóbbi magában foglalja a többi mindet. *Aboth IIa.*

— Boldog az, ki a tudományban fáradozott és abban nevelkedett fel, alkotójának kedvében jár, jóhírnévnek örvend és ilyenben is hal el. *Ber. 17a.*

— Üdv azon kornak, melyben a fejedelem is hoz áldozatot akkor, midőn vétkezett. *Hor. 10a.*

— A kövérjében is van tövis. *Ros. Has 17a.*

— A szerencse kereke forog a világban. *Sabb. 51a.*

— Az örömházból csakis az ott hallott megörvendeztető szókat viszi magával az ember. *Ber. 6b.*

— Nem szabad egyszerre több boldogító eseményt csoportosítani. *Moed. kot. 9a.*

— Nincs öröm evés és ivás nélkül. *Moed. kot. 9a.*

— Csatlakozzál oly emberekhez, kiknek kedvez a szerencse. *Pes. 112a.*

— Szerencse tesz okossá, szerencse boldoggá. *Sabb. 156a.*

— Hosszú élet, gyermekek, táplálék nem mindig jutalma az érdemnek, hanem gyakran a szerenczétől függ. *Mod. Kot. 25a.*

— Egy kereskedő szólott hozzám jer, és megmutatom neked azon helyet, hol az ég és a föld egymással ölelkeznek, elmentünk és láttam az égben ablakot. Vettem kenyérrel telt kőszaromat és az ablakba tettem, imádkoztam, és ima után kerestem a kosarat és nem találtam. Szólék, vajjon itt tolvajok vannak? És válaszolt nékem: az ég kereke visszatér, várj holnapig és meg fogod találni, (Ha a szerencse elhagyott is, remélj, imádkozzál, és visszafogtérni.)
B. Bathra. 74a.

Bor.

— A gyümölcs, melyből Ádám evett, szőlő lehetett, mert csakis szőlő hozhat az emberre bajt.
Ber. 40a.

— Az oly bor, melyben egy harmadrész víz sincs, nem kevert bor.
Sabb. 77a.

— Az idősebb tanítók szójárása volt: bor és élet; a fiatalabb mestereké: élet és bor!
Sabb. 67b.

— A bor bemegy, a titok kijő.
Synh. 98a.

— A mely házban a bort úgy öntik mint a vizet, ott rejlik csak igazi áldás.
Erub. 65b.

— A bor első sorban a gyászolók vigasztalására teremtetett és hogy a gonoszoknak a jutalmat adja meg azzal, hogy e földön mulathassanak.
Erub. 65a.

— Ki bort iszik a nélkül, hogy értelme megzavarodnék, az hetven bölcse tudásával rendelkezik.
Erub. 65.

— Ki sokat néz a pohárba, az előtt az egész világ egyenesnek tűnik elő, másnak pénzét is a magáénak tekinti, és a tilalmakat is megengedhetőnek véli.
Joma. 75a.

— A bor sok bajt hoz a világra.
Joma. 76b.

Ki magát a bortól, önsanyargatás czéljából visszatartja, az vétkes.
Than. 11a.

— A tulajdonos szerencséjéhez mértén sikerül a bor B. Bath.
98b.

— A ki egy mérföldnyire megy, vagy kevésbé alszik, az kiüzte magából a bor okozta kábultságot.
Synh. 22b.

— Bortól a szoptatós asszony teje szaporodik és egészséges lesz
Keth. 65b.

— Az ember, mielőtt evett vagy ivott volna, kétféle szívvvel (felfogással) bír; de a ki már evett, annak csak egyféle a szíve; a ki azonban a boriváshoz szokott, az olybá vétetik mintha nem evett volna és az ilyennek felfogása sohasem tiszta. B. Bath. 12b.

— Minden életnek lelke a bor.
B. Bath. 38b.

— Az új borhoz óbort kell tölteni, az óbor magában is képes megmaradni. *Bézo. 6a.*

Bőjt.

-- Azon tudós, ki bőjtől, megérdemli, hogy a kutya egye meg a lakomáját. *Thaan. 11b.*

— A tudósnak nem szabad bőjtölteni, nehogy megfoszsza magát Istennek szentelt foglalkozásától. *Thaan. 11b.*

— A bőjt jótékonyásra buzdítson. *Ber. 6b.*

— Fontosabb a bőjt mint a jótékonyág, mert ezt pénzével, azt testével eszközli. *Ber. 32b.*

— Szombat este nem bőjtölnek az Izraeliták a más felekezetűek iránti tekintetből, nehogy mond hassák; mi kezdjük az örömnapot, ők pedig bőjtölnek. *Szof. 17fej.*

Buzgalom.

— Inkább társa iránt való vetélkedésből, mint a büntetéstől való félelmében buzgolkodik. (Különösen a nőkre vonatkozik.) *Jeb. 63b.*

— A mely ügy iránt az ember buzgalmat nem fejt ki, attól nem is várhat sikert. *Sebuoth. 41b.*

-- Négy dolog szorul kitartó buzgalomra; a tudománynyal való foglalkozás, a jótettek gyakorlása, az ima és az illem. *Ber. 32b.*

— Van, ki a bevásárlásban tanusított buzgalma folytán nyerésszédik, míg mások veszítenek; némelyik mulasztása által nyerésszédik, más épp ennek folytán veszteséget szenved. *Pes. 50a.*

Bűnbánat.

-- Üdv annak, ki még akkor bánja meg bűnét, mikor még erőinek birtokában van. *Abod. Zor. 19b.*

— Nagy érdeme van annak, ki bűnét megbánta; és mindaz érdemeül tudatik be neki, mit azelőtt, mint vétet követett el. *Joma. 86b.*

— Nagyobb annak az érdeme, ki ezelőtt vétkezett, később azonban igazán megbánta azt és később olyat nem tett; mint azon jámboroké, kik sohasem vétkeztek. *Ber. 34b.*

-- Ki megbánja tettét annak bűnei megbocsáttatnak. *Joma. 87b.*

— Ha látod, hogy egy kiváló ember éjnek idején vétkezett, ne vond őt másnap kérdőre, mert már biztosan megbánta tettét. *Ber. 19a.*

— Térj meg bűnös utadról egy nappal haláloed előtt.

Aboth. III.

— A ki bármily áldozatot mutat be, az csak azon jutalmat kapja, mely azon áldozattal jár; de egy igazán töredelmes szív olybá vétetik, mintha az összes áldozatokat bemutatta volna.

Szota. 5a.

— A bűnbánat felhatol az égi trónusig.

Joma. 86a.

— Egynek bűnbánása miatt többeknek is megbocsátanak.

Joma. 86b.

— Csak háromszor bocsájtanak meg ugyanazon vétséget.

Joma. 86b.

— A ki Isten ellen vétkezett, ki imádkozhatik érte?: a bűnbánás és a jótettek.

Joma. 87a.

— Üdv annak, ki nem vétkezett, de ha már vétkezett legyen bűn-bánó és meglesz neki bocsátva.

Szuk. 53a.

— A rablók és uzsorások, még ha meg is térnek, nem részesülhetnek bűnbocsátásban.

B. Kama. 94b.

— Ki bevalja a bűnét, ha halálra is ítéltetik, részese lehet a tulvilági boldogságnak.

Synh. 43b.

Büntetés.

— Ki megszegi bölcseink szavait, halált érdemel.

Ber. 4b.

— Többet használ egy szívbeli megalázkodás, mint száz botütés.

Ber. 7a.

— Az ítéletnek jogtalan elhalasztása, vagy annak elferdítése, vagy a tudomány elhanyagolása: ellenséget hoz ez országra, dögvész pusztít, éhség üt ki.

Sabb. 33a.

— A gyalázatos beszéd vétsége sok bajt okoz az országnak.

Sabb. 33a.

— A hiábanvaló gyűlölködés miatt nagy viszálykodás támad az embernek házában, neje nem képes élőket szülni, gyermekei még kicsiny korában elhalnak.

Sabb. 32b.

— A míg jámborok vannak, addig ők lakolnak a kor vétkei miatt, ilyenek hiányában: az iskolás gyermekek.

Sabb. 33b.

— Kinek hatalmában állana a vétket megakadályozni, és ezt tenni elmulasztja, akár családját, akár városa népét, akár az egész világot illetőleg: az kapja a büntetést.

Sabb. 57b.

— A halál a véteknek okozata, ép úgy a fájdalmak és bűn miatt keletkeznek.

Sabb. 55b.

— Ki tanítója jelenlétében döntvényt hirdet, az megérdemli, hogy a kigyó marja meg.

Erub. 63a.

— Gyakran nem az bűnhődik ki vétkezett. *Pes. 113a.*

-- Azon kéz, mely a szert készítette, érezze először annak kártékony hatását. *Pes. 28b*

— Isten az ő kegyelmével ad az embernek, de követel is tőle; a gazdagot ökrével, a szegényt bárányával, az özvegyet tyukjával, az árvát tojásával bünteti. *Pes. 118a.*

— A ki azt hiszi, hogy Isten, mert hosszantűrő, egyáltalán nem büntet: az olyan, mint ha a hasát vágná föl magának; mert valójában ő nem hagy büntetlenül. *Sek. 12a.*

— Az oly előljáró, ki gyülekezetét különös rettegésben tartja, az nem fogja gyermekét, mint kiváló embert látni *Ros. Has. 17a.*

— Hét dolog miatt jönnek fájdalma az emberre: rossz nyelv, vérontás, hamiseskü, erkölcstelenség; büszkeség, rablás és fukarság miatt.

— A gúnyolódót fájdalma érik; a pokolba jut; elfogy tápláléka; pusztulást okoz a világnak. *Abod. Zor. 18b.*

— Ha te másokat nem szégyenítesz meg, akkor téged sem fognak szégyenbe hozni. *Moed. Kot. 9a.*

— A teve elment szarvakat kérni, büntet ésből füleit is levágták. *Synh. 106b.*

— Isten csak akkor büntet egész népeket, ha vétkeik, mértéke megtelt. *Szota. 9a.*

-- Éhség támad a világban szárazság következtében, mikor némelyek koplálnak, mások pedig bővelkednek; dögvész támad a világban a halálbüntetések miatt, melyeket a thora ugyan kiszab, de végrehajtásuk nincs az emberi törvénykezésekre bízva; háború támad a világban a jog elnyomtatása, az igazság elferditése és a vallásnak hagyományellenes magyarázata miatt. *Aboth. V. 8.*

--- Nachum Gamzu két szemére vak volt, két keze és két lába csonka volt, teste telve fekélylyel; s midőn azt kérdék tőle: «Hisz te igazi jámbor vagy, miért ért téged ez a sok baj» «Önmagamnak tulajdoníthatom e bajokat — mondá a Rabbi. — Egyszer az úton menve, ipam háza felé, velem három számár, felrakva itallal, táplálékkal és csemegével; velem szemben egy szegény jött, megállott és kérve kért, hogy segíeyezsem, mondtam neki: várj míg számaramról leszálllok, de azért nem szálltam le a számárról és eközben ő a lelkét kiadta. Elmentem, arczomra borultam és ily szavakra fakadtam: szemeim, melyek nem könnyörültek, vakuljanak meg; kezeim és lábaim, melyek nem irgalmaztak csonkuljanak meg, testem teljék meg fekélylyel.» — Tanítványai

szóltak: «jaj nekünk, hogy téged így kell látnunk!» Ő pedig mondá: «Akkor volna csak jaj nekem, ha nem így látnátok» *Thaan. 21a.*

— Ha Isten Izrael ellenségét megakarja büntetni, méltatlan vezetőket rendel számukra. *B. Kama. 52a.*

— A szentírás ama szavait: «Szemet-szemért, fogat-fogért» azt hiszed szó szerint kell vened; és tényleg a másíknak is a szemét kell kiütnöd? nem!, hanem a pénzértékét kell megfizetni, mert írva van; «hogy ugyanazon igazság legyen mindannyi számára; míg az egyiknek azzal, hogy szemét ültötte ki az élete megmaradt, addig a másik ezzel esetleg az életét is veszíthetné; hanem igenis meg kell fizetni, a gyógyítási, fájdalmi, időmulasztási, szégyen — és azon díjat, a mennyivel az ember ez által kevesebbet ér. *B. Kama. 84a.*

— Le vágod a fejét és maradjon életben? *Sabb. 75b.*

— Ha a vak ugrándoz és a hatalmas fut; megtalálják az akadályt ők is, és nem kerülük ki a büntetést. *Sabb. 32b.*

— Hárman nem kerülük ki a pokol büntetését: ki felebarátja nevére gyalázatot hoz; ki mások előtt felebarátját megszegyeníti és ki felebarátjáról rossz hírnevet terjeszt. *B. Mecz. 58b.*

— Ki a tudósnak ezen a világon nem nyújt élvezetet, annak szemei a túlvilágon füsttel telnek meg. *B. Bathra. 75a.*

— Hárman nem látják a pokol színét: kik nyomorban sínlődnek; kik hasfájásban szenvednek; és kitől hitelezői pénzt követelnek és nincs miből fizetniök. (Ezek már e földön érzik a pokol kínjait). *Erub. 41b.*

Czivódás.

— A czivódás hasonlít vízfolyáshoz, mely picziny forrásból ered, de minél jobban szélesbül a szakadás, annál több víz ömlik. *Synh. 7a.*

— A mint a gabona kifogy a vékából, betódul a házba a czivódás. *B. Mecz. 59a.*

— Ne tartózkodjunk oly helyeken, hol czivódás van. *Synh. 110a.*

— Ha ketten czivódnak, mindig a kiválóbb hagyja előbb abban. *Kid. 46a.*

— Ha viszálykodás van a városban, akkor ne maradj a középúton, mert a veszély leginkább éri az ilyeneket, kik egy párthoz sem csatlakoztak; de ha béke uralkodik a helységben akkor ovakodj a szélsőségektől. *B. Kama. 60a.*

Család.

— Fejedelmek és kiválók voltak ősei, míg ő a hajóslegényekkel dőzsöl. *Synh. 106a.*

— Ha valaki tudós ember, az szép dolog, ha ősei kiválók voltak és ő maga is tudós, az még inkább szép dolog; de ha ősei előkelők voltak, míg ő maga tudatlan, az ilyen megérdemli, hogy a tűz emészsze meg. *Men. 53a.*

— A leány többnyire azon az úton halad, melyen anyja. *Keth. 62b.*

— Jaj az oly apának, ki kénytelen gyermekeit elűzni asztalától; és jaj az oly gyermekeknek, kik atyjuk asztalától elűzettek. *Ber. 3a.*

— Szólottak az üldöző ellenségnek: az Isten nevében, vajjon nem vagyunk-e mindnyájan közös atyának és anyának a gyermekei? *Ros. Has. 19a.*

— Ki atyját vagy anyját bosszantja, arról moudja Isten, jobb ha nem lakozom közöttük, mert engem is bántalmaznának. *Kid. 31a.*

— Ha őseink angyalok voltak, úgy micsak emberek vagyunk, ha ők emberek voltak, akkor mi tudatlan állatok vagyunk. *Sabb. 112b.*

— Sohase dicsekedjék valaki embertársával szemben, hogy az ő apja kiválóbb a másikénál. *Synh. 37a.*

— Az apa áldása oda irányul, hogy a szenvedély ne uralkodjék a gyermekben, hogy derék emberré váljék; míg az anya áldásában gyermekének azt kívánja, hogy szerencsés legyen, és hogy a bajokat leküzdje. *Synh. 103.*

— A fiú érdeméből jut az apára, de az atya érdeméből nem jut a fiúnak. *Synh. 104a.*

— Vajjon létezik-e apa, ki gyűlöli fiát? *Synh. 105a.*

— Az atyának van bizonyos érdeme abban, ha gyermeke szép, erőteljes, gazdag, ha okos és ha hosszú életű. *Idioth. p. 2.*

— Ha az atya még életében rendelte el a vagyonnak mikénti felosztását, vajjon lehet-e utólag egyiknek a másiktól követelése? *Synh. 91a.*

— Őseink erősebb fajbeliek voltak; míg az utódok, kiknek életmódjukban az igények nagyobbodtak, sokkal gyengébbekké lesznek. *Chul. 84a.*

— Akkor nevezhetjük anyánkat öregnek, ha az anya megszólításra nem pirul el. *Nid. 7b*

— Három részese az ember alkotásának: Isten, atya és anya. — Az atyától van a csontváz az agyvelő, a köröm, a szemfehérje, mert tőle ered mindaz mi fehéres színű. — Az anyától származik a vér, a bőr és hus, a hajzat és a szemfeketése: testünk pirosas alkatrészei. — Isten adja belénk az életmozgást, a szellemet, az értelmet, az arcz alakját és az érzékek működését. — Ha időnk e földön letelt, Isten visszaveszi azt amit ő adott, és a szülék elé teszi, mi tőlük származott. *Nid. 31a.*

— Hol létezik atya, ki tiszteletből felemelkednék fia előtt?

Keth. 62b.

— Az atya szereti a gyermekeit, a gyermek szintén gyermekit szereti. *Szota. 49a.*

— A legtöbb fiú anyjának fivéréhez hasonlít. *B. Bath 110a.*

— A ki születésekor tiszta, az később is olyan marad.

Chag. 15b.

— Lehet az ember mindenkivel szemben irigy, de fiát és tanítványát nem irigyli senki. *Synh. 105b.*

— A gyermekek künn azt beszélnek, a mit a házban az atyától vagy az anyától hallanak. *Szuk. 56a.*

— Te oroszlán vagy, atyád csak róka, míg a másik oroszlán, de atyja is az. *M. Mecz. 84b.*

— Sose tegyen különbséget a szülő gyermekei között.

Sabb. 10b.

— Ki gyermekeit eltartja, arra azt mondják, hogy szakadatlanul kegyet gyakorol. *Keth. 50a.*

— Kigyó nevet érdemel az, ki gyermekeit csak világra hozza, de azok eltartását a város közönségére bizza. *Jeb. 49b.*

— Még a holtat el sem temették, és az udódok már az örökséget elragadják. *B. Bathra. 71a.*

Csalás.

— Fehér ludak letépi az ember köpönyegét (kik az ártatlanság fehér színét öltik fel, de azért csalfa tetteket követnek el.) *Git. 73a.*

— Nagyobb bünt követ el, ki képmutatásával okoz nekünk kárt, mint az, ki bennünket nyíltan csal meg. *B. Mecz. 55b.*

— Ne csikarj ki jogtalanul magad részére jó véleményt, még a bálvány imádótól sem! *Chul. 94a.*

— Én vagyok, mondja az Örökkévaló, ki Egyiptomban különbséget tettem az elsőszülött és a többi gyermek között; ugyan én vigyázok a helyes suly-,bössz-és ürmértékre és azokra,

kik azt mondják, hogy a pénz egy pogányé, csakhogy kamatra adhassa ki, vagy a ruhánál csalást követ el, ha a színek egyenlők.

B. Mecz. 61b.

— Nem szabad az embernek hamis mértékű edényt tartani házában, bármely ronda czélra is használná azt, mert lehetséges, hogy idővel azt kimossa és mér vele; különösen oly városban, a hol a hatóság által pontosan ki nem mért edénnyel is szabad mérni.

B. Bath. 89b.

Dicséret.

— Ne beszéljünk sokat felebarátunk jó tulajdonságairól, mert ezekből sokszor a gyengeségeire is következtethetünk. *Erech. 16a.*

— Csak felét a dicséretnek mondják az ember arczába, a teljes dicséret távollétekor mondassék el. *Eruib. 18b.*

— Mielőtt imádkozunk, hirdessük Isten dicséretét. *Ber. 32a.*

— R. Jochanan 5 kiváló tanítványát a következő dicsérő szavakkal jellemezte; R. Eliezer hasonló a mészszel bevont vízmedenczéhez, melyből egy csöpp sem vesz el; R. Josuára azt mondta: boldog, ki őt szülte; R. Jósze: igazi jámbor; R. Simeon: irtózik a vétectől; R. Eliázár hasonlít a forráshoz, mely mindinkább növekszik. *Aboth II. 8.*

— Háromra halmozza Isten naponta dicséretét: egy nőtlenre, ki városban lakik és nem vétkezik; egy szegényre, ki vissza adja a talált dolgot; és egy gazdagra, ki titkon vagyonának tizedrészét áldozza jótékony czélra. *Pes. 113a.*

— Szépség, erő, gazdagság, tisztelet, bölcsesség, aggság, őszhaj és gyermekek dicséretére válnak a jámboroknak és diszére a világnak. *Aboth. VI. 8.*

Dölyfösség.

— A ki dölyfös, lelkileg csonka. *Meg. 29a.*

— A dölyfös még saját háza előtt is türhetetlen. *B. Bath. 98a.*

— A dölyfös olyan mintha bálványt imádna. *Szota. 5a.*

— A kiben dölyf lakozik, az előli lelke egészségét. *Szota. 5a.*

— A dölyfös emberre mondja Isten: én és ő nem férünk meg egy világban. *Szota. 5a.*

— Ki büszkélkedik a tudós köpenyével, bár nem tudós, az nem juthat Isten közelébe. *B. Bath. 98a.*

— A szemtelenség néha még fölfelé is használ. *Synh. 105a.*

— A szemtelenség uralom korona nélkül. *Synh. 105a.*

— Ha a kutya nincs saját helységében hét évig sem ugat
(A szemtelen is otthonában érzi magát legbiztosabban.) *Erubin. 61a.*

— Jaj a szemtelenségnek, végre is romlásba sodorja urát.
Pes. 87b.

— Ki daczos homiókkal lép fel, végre mégis csak saját
vétké fonja be. *Thaanith 7b.*

— A szemtelen embert szabad gonosznak nevezni. *Thaanith 7a.*

Egészség.

— Minden egészség okozója a bor, hol bort nem találsz,
keress gyógyfüvet. *B. Bath. 58a.*

— Vörösbort, ki vörös vérét veszítette. *Sabb. 120a.*

Nem jó sokáig ülni, hanem csak a nap harmadrészeig, mert
ez árt a végtagoknak; nem jó sokáig állni, legfőbb a nap harmad-
részén át, mert a hosszantartó állás megárt a szívnek; nem jó
sokat járni, csak a nap harmadrészeig, mert a sok járás árt a
szemnek. *Keth. 111a.*

— A kin eret vágtak, ne keljen fel azonnal, hanem üljön
még rövid ideig. *Sabb. 129b.*

— Esős és szeles időben semmiféle műtétet ne eszközöljünk
embereken. *Jeb. 72a.*

— Ki nem akar hasfájást kapni, az a kenyeret sűrűn mártsa
eczetbe vagy borba. *Git. 70a.*

— Minden evés után egyél sőt s minden ivás után igyál
vizet és nem fogsz bajba esni; ki ezt nem teszi, nappal rossz
szájízét kap, éjjel pedig nyakgyuladást. *Ber. 40a.*

— A ki az ételt vízzel veszi körül az nem kap bélbajt
Ber. 40a.

— Ki minden harminczadik nap mustárt szerez be, az távol
tart magától és házától minden betegséget. *Ber. 40a.*

— Ki kis halat szokott enni nem kap bélbetegséget, sőt
ezek meggyógyítják és szaporítják az embereket. *Ber. 40a.*

— Ki lencsét eszik egyszer egy hónapban, az távoltartja a
vörhenybajt, de ha naponként eszi, akkor szájbűzt kap. *Ber. 40a.*

— Ki köménymagot eszik, nem kap szivbajt. *Ber. 40a.*

— Ne nyújts kezet annak, ki reggel még kezét nem mosta
meg. *Ber. 51a.*

— Ki melegvizben fürdött és nem ivott belőle, mint gyógyforrásból
hasonló olyan kályhához, melyet kívül fűtenek de belül nem. *Sabb 41a.*

— Az orvos távolról olyan mint a vak szem. *B. Kama. 85a.*

— A legjobb orvos az alvilágba való. (Valószínűleg azért, mert a gyógyulást saját tudományának és nem Istennek tudja be.) *Kid. 82a.*

— Addig élvezet az orvost meghallgatni, míg nincsen reá szükség. *Jer. Synh.*

— A díjtalan orvosi kezelésnek semmis az értéke.

B. Kama. 85a.

— Ki melegben fürdik és nem hűti le magát hideggel, hasonló a vashoz, mit a tűzbe tettek. és utána nem tették hidegre, a mi tulajdonkép erősíti. *Sabb. 41a.*

— Ki fürdött és nem keni magát, hasonló a vízhez, mely a hordó mellé került de nem a hordóba. *Sabb. 41a.*

— Ki-ki köteles naponta arcát, kezét, lábát megmosni alkotója iránti tiszteletből. *Sabb. 50b*

— Jót tesz a hideg víz reggel a sze mnek, este pedig — a kezét és lábat meleg vízben mosni. *Sabb. 108b.*

— A szemnek reggel piszkos kézzel való megérintése azt vakká teheti, a fül érintése siketté, az orr megérintése pedig férgeket hozhat abban létre. *Sabb. 109a.*

— Háromszor kell a kezét reggel lemosni. *Sabb. 109a.*

Élet.

— Mennyit kellett az első emberrek fáradnia míg kenyeret ehetett, szántania, vetnie, boronálnia, nyomatnia, örölnie, stb. mennyit kelle fáradnia míg ruházzkodhatott; míg én mindezt készen találok. *Ber. 58a.*

— A vesék adják a tanácsot, a szív megfontol, a nyelv a beszédet taglalja, a száj kiadja a beszédet, a garat közvetít minden étet, a légső a hangot hozza létre, a tüdő felszív minden nedvességet, a máj bosszankodik, az epe csöppeket ereszt belé és csillapítja a haragot, a lép nevet, a gyomor megőrli az ételt és elaltat, a csőr vagy az orr felébreszti az alvót és elaltatja az ébert. *Ber. 61a.*

— Elhagyják az örökkévalóság életét és foglalkoznak a pillanatnyi étellel. *Sabb. 10a.*

— Az Isten nem tudatja az emberrel életének végét.

Sabb. 30a.

— Gyakran kell lebontanunk, hogy épithessünk. *Sabb. 31b.*

— Sok ideig vitatkozott Sammai és Hillel a lét és nem-lét fölött, végre abban egyeztek meg, hogy jobb a nem-lét; de ha már megvan, a lét kutasson az ember saját tetteiben. *Erub. 13b.*

— Oly emberek élete hasonló a barmokéhoz, kiktől távol

van minden tudomány és önmagukat állatokká alacsonyítják le.

Chul. 5b.

— A lelket, mit beléd adtam, tekintsd életed lényegének.

Thaanith 22b

— Dobd el a sőt a husból és az emberre élvezhetlenné válik; miképp ha a lélek a testből távozik ez azonnal bűzös lesz *Nid. 31b.*

— Gyakran hegyek egy hajszálon függnék. (kis okok nagyokozatok). *Chag. 10a.*

— Az emberek hasonlóak a mezők fűvéhez: virulnak is, hervadnak is. *Erub. 54a.*

— Életük nem élet: a nomádoknál, a sivatag lakóinál; feleségeik és gyermekeik nem az övék, ki vannak téve a természet viszontagságainak, olyanok mint a sirok lakói, leányaik állatokhoz hasonlóak, mert nincsenek fürdőházaik. *Erub. 55b.*

— Háromnak élete nem élet: ki más adományára szorul, ki fölött felesége uralkodik, kit fájdalmak sanyargatnak, némelyek szerint még azé sem, kinek csak egy inge van. *Erub. 65b.*

— Életük nem élet: a túl könyörületesnek, a hirtelen fellobbanónak és a tudatlannak. *Pes. 113b.*

— Kérdék a tanítványok tanítójuktól, miáltal érdemesített magad a hosszú életre, mire ő így válaszolt: «Sohasem tartottam rettegésben házam népét, sohasem mentem előbbre olyannál, ki nálamnál nagyobb tudományú vagy okosabb; tisztátlan helyeken nem gondolkodtam tudomány fölött; nem jártam 4 ölnyi távolságra a nélkül, hogy a tudomány fölött nem elmélkedtem volna; nem aludtam még rövid időre sem tanítás közben; nem örvendtem embertársaim szerencsétlenségén; nem hittam felebarátomat gúnynevén.» *Thaan. 20b.*

— Egy másik tudós, ama kérdésre, hogy mivel érdemlé ki a hosszú életet, így válaszolt: «Soha senki sem előzött meg az iskolában, sohasem kerestem a tiszteletet magam számára más szégyenének árán; sohasem fogadtam el érdemetlenül ajándékot; a rajtam elkövetett rosszaságot nem viszonztam; ennek engesztelésül pénzt nem fogadtam el. *Meg. 27b.*

— A ki nem figyel ezen négy dologra, mivan fölötte, alatta, mögötte meg előtte: ki nem iparkodik alkotóját dicsőíteni: nem érdemli meg, hogy a világra jött. *Chag. 11b.*

— A lélek hasonló Istenhez, miképp Isten a világot táplálja, úgy a lélek a testet, Isten tiszta, a lélek is tiszta; miképp Isten úgy a lélek is lát, de nem láttatik; miképp Isten a világ legmélyebb

rejtekében is lakozik, úgy a test legparányibb részében is van a lélek; jöjjön tehát a lélek és dicsérje Istent. *Ber. 10a.*

— Az illatot a lélek élvezi, míg a test nem. *Ber. 43b.*

— Az emberről lelke tesz tanúságot. *Chag. 16a.*

— Melyiknek van több része a vétkezésben, a testnek-e vagy a léleknek? A test ugymond, a lélek követi el a vétket, bizonyítékul, ha a lélek elhagyja a testet, ez mint mozdulatlan tömeg fekszik a sirban; a lélek pedig azt mondá, hogy a test okozza a bűnt, mert mihelyt a lélek kiszabadul a testből, mint madár röpül a levegőben. Ezen vetélkedés a talmudi tudós szerint egy mesével hozható párhuzamba: Egy királynak volt szép kertje és ebben szép fűgék voltak, ennek őrzésére egy bénát és egy vakot helyezett oda. Mondá a béma a vaknak, szép fűgéket látok a kertben, jer vigy oda, hogy együnk belőle, és a béma a vak hátán oda nyargalt és ettek a fűgéből. Midőn később a király eljött a kertbe és a fűgék után kérdezősködött, szólt a béma; vajjon van-e lábam, hogy odamehettem volna? a vak pedig: vajjon vannak-e szemeim, hogy láttam volna azokat? Mit tett a király? ráültette a bénát a vakra és így együttesen ítélte el őket. — Így tesz az Isten is, veszi a lelket, belehelyezi a testbe és együttesen ítéli el őket. *Synh. 91a.*

— Sok a hús, sok a féreg; sok jószág, sok gond; sok asszony, sok babonáság; sok nőcseléd, sok fajtalanság; sok rabszolga, sok lopás; sok tudomány, sok élet; sok kitartó buzgalom, sok tudomány; sok tanács, sok belátás; sok jótékonyság; sok a békeség. *Aboth. II. 7.*

— Minden csak zálogba adatik; az összes élőkre háló van kivétve, a bolt nyitott, tulajdonosa kölcsönre ad; a könyv felnyitva és a kéz ír; ki hitelbe akar venni, bemehet és vásárolhat. A beszédők naponta folyton körüljárnak és megfizettetik az adósságot akár az ember tudtával akár a nélkül, hisz jó kötelezvény van a kezükben, igazságos ítéletet hajtanak végre és a lakomához mindnyájan megvannak hiva. *Aboth. III. 16.*

— Ne biztasd magad gonosz hajlamod által azzal, hogy a sir léssen menedéked. *Aboth. IV. 22.*

— Az élő test sohasem oly nehéz mint a holttest, mert az élőtest önmagát emeli. *Git. 57b.*

— A félelem, sok utazás és a vétek elgyöngítik az ember élete erejét. *Git. 70a.*

— Ha csak önmagamért élek, mit érek akkor. *Aboth I. 14.*

— Hogy a társad meghalt, elhiheted; hogy meggazdagott, nem

kell hinned. (Ha véletlen eseményről értesítenek, mindig valószínűbb a szerencsétlenség mint a szerencse). B. Kama. 92b.

— Egy tudós a nagy gyűlkeezet előtt így kiáltott: ki akar életet vásárolni, a nagy tömegben összegyűltek közül mindenki kért tőle hosszú életet, mire ő zsebéből a zsoltáros könyvet vevé elő és abból a következőket olvasá föl: 34. 13. 16 vers. «Őrizd meg nyelvedet minden rossztól és ajkaidat a hamis beszéd-től, tartózkodjál a rossztól; s talán azt hiszed, ha folyton alszol és rosszat így nem cselekszel, hogy ez már elég? Nem! Jót kell gyakorolnod!» Abod. Zor. 19b.

Élvezet.

— A ki egy fiatal ágat a földről felemel, bizonyára a saját élvezetére teszi. Erub. 40b.

— A világban egyedül az igen jámborok és erkölcstelenek találják igaz élvezetüket. Ber. 61b.

— Még az is kellemes ha egy drága helyből csak egy napig is élvezhetünk, habár tudjuk, hogy holnap már eltörik. Ber. 28a.

— Nem minden ember részesül azon szerencsében, hogy két asztalnál élvezhet (ezen — és a túlvilágon.) Ber. 8b.

— Siess és egyél, siess és igyál, mert ez élet hasonló lakodalmi torhoz, melyből gyorsan távoznak. Erub. 54a.

— Egerek fekszenek az ezüst pénzen. (A fukarok, kik nem élvezik vagyonukat.) Synh. 29b.

— Senkisem fog elhanyagolni oly tettet, melyből élvezete van, senki sem fog olyat tenni, miből nincs élvezete. Kid. 64a.

— Ki hitsorsorsánál szerzett kenyérből eszik — az élvezi annak ízét, de ki idegentől eszi kenyerét — ki irányában ellenséges érzülettel viseltetik — az nem élvezi annak ízét. Synh. 104b.

— Vond meg az étkezéstől és ivástól, és nézd, hogy szép lakásod legyen. Pes. 114b.

— Ki a vőlegényt lakodalmi napján nem örvendezteti, ötszörösen vétkezik, de ki azt megteszi, mintha hálaáldozatot mutatott volna be. Ber. 6b.

— Nincs rózsza tövis nélkül. Ros. Has. 17a.

Eső.

— Az eső ura a földnek. Thaan. 7b.

— Sötét felhők sok esőt hoznak, világos felhők kevés esőt hoznak. Thaan. 10a.

— Az eső által még a zsebben levő fillér is megáldatik
Thaan. 8b.

— Az esők elszáradnak azon előjárók miatt, kik szinleg juttatják csak a jótékonytságot többeknek, valójában azonban nem adnak.
Thaan. 8b.

— Ha hajnalban esik az eső, szomorkodva rakja össze zsákjait a kereskedő.
Ber. 59a.

— Az eső egyike azon adományoknak, melyek kizárólagosan Istentől erednek.
Thaanith. 2a.

— Nagyobb fontosságu az eső mint a holtak feltámadása (mert ennek jótékony hatása csak a jámborokat illeti, az eső azonban jámbor és gonosznak egyaránt üdvös.)
Thaan. 2a.

Eskü.

— A mit a tűz és víz nem pusztithatott el, azt a hamis eskü tönkre teheti.
Seb. 39a.

— Az eskü letevésekor azt mondják az illetőnek tudd meg hogy nem a te gondolataidra, hanem a törvényszék által mondottakra esketünk meg.
Seb. 39a.

— Az eskü bármely nyelven is lehetendő.
Seb. 39a.

— Ki igaz dologra esküszik — kivéve ha a bíróság arra kényszeríti — szigoruan büntettetik; mennyivel inkább az, ki hamisan esküszik.
Git. 35a.

— Ki egy dolgot kétszer állit vagy tagad, olyba veendő mintha esküt tett volna.
Seb. 35a.

Étkezés.

— Lakomázás közben nem szabad beszélgetni! *Thaan. 5a.*

— Elősegíti az emésztést, ha az étkezés után egy falat kenyeret sóval, ivás után kevés vizet iszunk.
Ber. 40a.

— Fontos hivatása lehet az étkezésnek, kik eddig távol voltak most közelednek; és esetleg a közelállókat ez szét is választja egymástól.
Synh. 103b.

— Ki csemegét evett, tán hitelezője elől szökik a padlásra. de a ki zöld veteményből él, az a nyílt utcán is megjelenhetik.
Pes. 114a.

— Még ha a telőre is mégysz fel, vigyél magaddal ennivalót.
Pes. 117a.

— Jól táplálkozzál és jól rágd meg, és ezt érezni fogod lépteiden.
Sabb. 152a.

— A ki belefű a pohárba az nem szomjas; a ki kérdi mivel egyék, attól vedd el a kenyeret.
Synh. 100b.

- Különösen este együnk húst. *Joma. 75b.*
- Bármely olcsó áron is juthatunk eledelhez a városban, készletben azért mindig legyen ruhád szegélye alatt. *Pes. 113b.*
- A nő, ha szoptat, ne egyék rossz étkeket. *Keth. 60b.*
- Az ember táplálkozásához megkívánható költség csaknem o'y nehéz, mint a tenger átszelése *Pes. 118a.*
- A nyaláunksághoz mindig van étvágunk. *Erub. 82b.*
- Az éhes bármikép is siet sohasem tarthatlépést a jóllakkottal. *B. Kama. 92b.*
- Főzelék után 1 mérföldnyire, hús után 3 mf.-nyire mehetsz. *Ned. 49b.*
- A halat így készítik el: testvérével (sóval) behinteni, megsütés után apjával (vízzel) lehűteni, bemártják fiába (lébe) és isszák rá apját, a vizet. *Mod. Kat. 11a.*
- Ha hárman együtt esznek és tudományos dolgokról beszélgetnek, mintha Isten asztaláról ennének. *Aboth. III. 3.*
- Ki evett és nem ivott utána, annál az étel vérré változik. *Sabb 41a.*
- Ki evett és nem tesz mozgást utána, legalább is 4 ölnyi útra, annál az étel rothadásnak indul. *Sabb. 41a.*
- Ki állva eszik, állva iszik, állva vágat eret: az közelebb van a halálhoz mint az élethez. *Sabb 129a.*
- Ki sokat eszik, és lakomáját minden körülmények között szaporítja, az utóvégre is tönkreteszi házát. *Sabb. 3b.*
- Elég az embernek, ha házában levő apró marhák tejével táplálkozik. *Chul. 84a.*
- Méz és mindenféle édesség a szemfényt élessé teszik. *Joma. 83a.*
- Nem hasonlít az, ki látja, hogy mit eszik ahhoz, ki nem látja, hogy mit eszik. *Joma. 74b.*
- A negyvenedik évig fontosabb az emberre nézve az evés. később fontosabb az embernél az ivás mint az evés. *Sabb. 128b.*
- Ki száraz árpakenyeret eszik sóval és hagymával az oly nehéz a testnek mintha fegyver feküdnék benne. *Jeb. 62a.*
- Tiszta buza-kenyér, kövér hús, ó-bor táplálják a testet, élesítik a szemfényt, egyenesítik a testtartást; ellenkező hatásnak: árpa-kenyér, friss szeszes ital és nyers vetemény. *Pes. 42a.*
- Ne igyék az ember este folyamból vagy patakból, mert veszélyes. *Pes. 112a.*

— Midőn legjobban izlik lakomád, uralkodj magadon és hagyj fel az evéssel. *Git. 70a.*

— Ki gyomrát mindenfélével megtölti -- lázat kap. *Git. 70a.*

— Ki akkor eszik mikor testi tisztulását kellene eszközölnie, hasonló a kályhához, melyet akkor fűtenek mikor még a hamu benne van. *Sabb 41a.*

Fájdalom.

— A bánat megtöri az ember testének javát. *Ber. 58b.*

— Elég a bajból ha elérkezett. *Ber. 9a.*

— Ne bánkodjál a miatt a mit a jövő okozhat, hisz a jelent sem ismered még, hát ha a jövőt nem éred el, kár tehát jelenedet e miatt megzavarni. *Synh. 100b.*

— Ne hatoljon a bánat szivedbe, mert a legerősebb embert is előli a keserv. *Synh. 100b.*

— Ne aggódj oly baj miatt, mely később utódaidat fogja érni. *Synh. 95b.*

— Három, dolog miatt bánkodik Isten egész napon át: a miatt, ki foglalkozhatik tudománnyal, és nem teszi; kinek nincs anyagi tehetsége magát eltartani és mégis csak tudománnyal foglalkozik; és az oly fejedelem miatt, ki mitsem törődik a néppel és csak a maga hasznát tartja szeme előtt. *Chag. 5b.*

— Senkit sem ítélünk el a miatt, mit kétségbeesésében mond *B. Bath. 16b.*

— Jaj a kornak, mely vezetőjét veszté el, jaj a hajónak mely kormányzóját veszté el. *B. Bath. 91a.*

— Ha valakinek súlyos betege van, vagy kit nagy baj ér, menjen a bölcshez, hogy könyörögjön érte. *B. Bath. 116a.*

— Mihelyt fájdalmadat érzed, siess orvosához, ki rajta segíthet. *B. Kama. 46b.*

— Hatvanszorosan érzi az éhes ember a fájdalmat, midőn másokat enni lát. *B. Kama. 42b.*

— Ha valaki tapasztalja, hogy fájdalmak gyötrik vizsgálja még tetteit; hanem talált semmi bünt, tulajdonítsa a tudományban való léha kutatásnak; ha ez sem alkalmazható, akkor tekintse oly megpróbáltatásnak, mit Isten szeretlein szokott gyakorolni. *Berach. 5a.*

— Ki foglalkozhatnék tudománnyal és azt nem teszi, arra fájdalmak jönnek és elcsufítják. *Berach. 5a.*

— Kit Isten szeretet, fájdalommal sujt és ki ezt szeretettel fogadja, jutalma: hogy hosszan fog élni és tudománya megmarad. *Berach. 5a.*

— Három ajándékot adott Isten az embernek, melyek mind fájdalommal járnak: a vallást, Palaesztinát és a tulvilágot. *Berach. 5a.*

— A későbbiek elfelejtetik a korábbi fájdalmakat. *Berach. 13a.*

— Van oly baj, mit nem lehet orvosolni. *Chag. 9a.*

— A test bűze ön magából ered. (Minden bajnak önmagunk vagyunk okozói.) *Synh. 39b.*

— Még abban is rejlik fájdalom, ha ruhát készítettünk magunknak és nem találkozik tetszésünkkel. *Erech. 17a.*

— Kit baj ér, köteles többekkel tudatni, hogy könyörögjenek érte. *Moed. K. 5a.*

Felebarát.

— A mit magad gyűlölsz, azt felebarátodnak se tedd. (E mondás Hilleltől ered, Izrael ezen nagy tanítójától, amő megjegyzéssel, hogy ez Izrael vallásának az összoglalatlja, az alapja; minden más csak ennek magyarázása. — Mikép Mózes 3. könyvének 19. fejj. 18. versébe írva találjuk »Szeresd felebarátodat mint önmagadat.« — S hogy e kifejezést, »felebarátodat« félre ne értsük, — jegyzi meg Ben Azáj tanító, — nincs tekintet sem vérbeli, sem születési, sőt szellemi kiváltságokra sem, hanem csakis az emberre, vagyis, ki Isten képmására lön teremtvé, az felebarátod.) *Sabb. 31b.*

— Minden madár a maga fajtajával, mikép minden ember a hozzá hasonlóval lakozik. *B. Kamma. 92b.*

— A ki tisztátlanhoz csatlakozik tisztátlanná leszen, ki pedig tisztához közeledik, tisztává lesz. *B. Bath. 91a.*

— A rossz fát a réti náddal egyesítik. *B. Kam. 92b.*

— Az is lop, ki tolvajtól lop. *Berach. 5b.*

— A tövissel egyidejűleg sérül meg a dinnye is. *B. Kam. 52a.*

— Az oly fazék, melynek két gazdája van, se-hideg se-meleg. *Erub. 31b.*

— A rab nem szabadithatja ki magát a börtönből. *Ber. 5a.*

— Ha te elviseled a terhet, én is; ha te nem tudod elviselni, én sem! *B. Kam. 92a.*

— Nem hiában megy a csóka a varjával, hisz fajtajából való! *B. Kam. 92b.*

— Mindenkor csatlakozzék a jóhoz az ember. *B. Bath. 109b.*

— Mikép az ércz vésődik a márványkőbe, azonkép a gonosz is társa szívébe. *Ab. Zor. 22b.*

— Ha szólítod társadat és ő nem válaszol, húzz falat közéd és közéje. *B. Kam. 92b.*

— Embertársad fölött csak akkor mondj ítéletet, ha magad is az ő helyzetébe jutottál. *Aboth. II. 4.*

— Mikép a kutya gazdájához csakis a kenyér miatt ragaszkodik, úgy a gonosz ember csakis önzésből vonzódik társához.

Abod. Zor. 22a.

— Felebarátod becsülete ép oly drága legyen előtted, mint önmagadé. *Aboth. II. 10.*

— Három dologban tér el az ember társától: hangra, alakra, és véleményre nézve. *Synh. 38a.*

— Ki embertársánál valamely illetlen dolgot vesz észre, kötelessége őt meginteni. *Berach. 31b.*

— Ki felebarátjának megbüntetését okozza, nem kerül Isten előcsarnokába. *Sabb. 149b.*

— Ki többek üdvös tettének elkövetéséhez valamiben hozzájárul, ahhoz vétek nem fér. *Joma. 87a.*

— Ki felebarátja ellen csak szóval is vétkezik, köteles őt megkérni, legalább is három ember jelenlétében. *Joma. 87a.*

— Ki embertársára büntetést akar mérteni; az önmaga büntetik meg előbb. *Ros. Has. 16a.*

— Még szóval se nyomja el az ember az ő társát. Például, ha valaki bűnbánással megtért, ne lobbantsa szemére előbbi életmódját; ha atyja más vallásbeli volt, ne emlékeztesse előbbeni életére; ha most foglalkozik vallásos tudománnyal, ne mondasék rá: hogy azon száj, mely annak-előtte minden tiltott étket megevett, im most a vallás igéit hirdeti; ha fájdalmaik sújtják, vagy gyermekei elhalnak, ne mondják neki: hogy eddigi életmódja okozta ezt. *B. Mecz. 58b.*

— Ha jönnek kufárok gabonát vásárolni, ne küld olyanhoz, kiről tudva van, hogy nem foglalkozik gabona elárusítással.

B. Mecz. 58b.

— Ne csüggeszsze szemét az árura az, kinek pénze nincs azt megvenni, nehogy szívében rossz vágy ébredessen, mert minden dolognál a mi a szívre van bízva, irva van a szentírásban e kifejezés: «Félj Istenedtől!».

B. Mecz. 58b.

— Pénzzel még kevésbé szabad embertársunkat elnyomni.

B. Mecz. 58b.

— A ki szerencsétlen felebarátján megkönyörül, a fölött az égben is megfognak könyörölni. *Sabb. 151b.*

— A ki nem könyörül embertársán, arról bizony állítható, hogy nem Ábrahám ivadékából való. *Beczo. 32b.*

— Ki felebarátját előnyös oldaláról ítéli meg, azt szintén ily irányban fogják megítélni. *Sabb. 127b.*

— Ki felebarátját mások előtt szégyeníti meg, annyi mintha az illetőnek vérént ontaná. *B. Mecz. 58b.*

— Jobban teszi az ember, hogy ha önmagát a tűzkályhába dobja, mintha felebarátját többek előtt megszégyeníti. *B. Mecz. 59a.*

— A ki attertet sanyargat három vétket követ el: mert ő is felebarátod, a ki pedig ilyet sanyargat, arra három tilalmat ró a szentírás; 36, sőt mások szerint 46 helyen van szívünkre kötve az idegenekkel való nemes bánásmód; és hogy ezen vétektől távol tartsd magad, ne feledd, hogy te is idegen voltál és azon hibát, mi rajtad van, ne mondd társadra. *B. Mecz. 59b.*

— A kinek családjában valaki már felakasztotta magát, az ily előtt ne mondjuk, hogy akaszd fel a halat. *B. Mecz. 59b.*

— A szentírás eme verse: «És éljen testvéred veled» arra is vonatkozik, hogy ne végy tőle kamatot. --- Ketten mentek a sivatagon, egyiknek víz volt korsójában, melyből ha isznak mindketten, meghalnak, ha azonban csak az egyik iszik, akkor ez elérheti a forrást. Ezen esetre nézve az egyik tudósnak az a véleménye, inkább iganak mindketten, és ne lássa egyik a másiknak halálát; a másiknak azonban ilyen a véleménye: a saját életünk előbbre való embertársunk életénél. *B. Mecz. 62a.*

— Ki felebarátjának fiát tudományra tanítja, az érdeme folytán Isten közelébe fog jutni. *B. Mecz. 85a.*

— A tulszigorú erkölcsűek Jeruzsalemén kívül nem irtak alá semmi nemű jogi okmányt, míg nem tudták előre, kik lesznek aláíró társai; nem ültek le bíraskodni, sőt lakomához sem fogtak, míg nem tudták, kik lesznek társai. *Synh. 23a.*

— Ki kezét felemeli társa ellen ha nem isüti meg, gonosznak neveztetik. *Synh. 58b.*

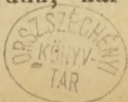
— Ki embertársát valamely vallásos tette buzdítja, olybá vétetik mintha önmaga végezte volna. *Synh. 99b.*

— A ki a büntetést már kiállotta, azután testvérül fogadtatik. *Mak. 23a.*

— Ki Istent szereti, szeresse az embereket és hozza őket közelebb az isteni tanhoz. *Aboth. V.*

Fiatalság.

— Jobb a kettő mint a három; jaj ha az egy elmúlt és nem tér vissza. (Jobb a férőkor, midőn 2 lábon járunk, mint az aggkor, midőn háromlábon járunk; kár ha elmulik az egyetlen boldogkor: az ifjuság). *Sabb. 152a.*

- A fiatalság rózsakoszorú, az öregség tövískoszorú. *Sabb 153a.*
- Mikor ifjak voltunk férfiaknak tartottak bennünket most, hogy megvénültünk gyermekekké váltunk. *B. Kam. 92b.*
- Az öregeknek nincs jóizlésük, a fiataloknak nincs komoly tanácsuk. *Sabb 89b.*
- Gyakran ifjú tevék bőrét idősebbek czipelik. (Gyakran az öregek tulélik a fiatalokat). *Synh. 52a.*
- Már a bimbóból felismerhető a gyümölcs. *Berach. 48a.*
- A fiatalság disze a vétektőlvaló félelem. *Der. Erecz. sutó.*
- Ki ifju korában tanul — tiszta papirosra irt tentához hasonlít, ki vénségében kezdi el a tanulást vakart papirosra irt tentához hasonlít. *Aboth. IV. 20.*
- Ki az erkölcstelenség karjaiba dobja magát, csakhamar megöregszik. *Sabb. 152a.*
- Ne a korsó külsejét tekintsd, hanem beltartamát, gyakran új korsóban ó-bor van, míg régi korsóban még új bor sincsen. *Aboth. IV. 2.*
- Ha nem is az okosság hanem az öregség van jelen. *Ber. 39b.*
- Ha az öregek azt mondják, hogy bontsd szét, és az ifjak mondják, hogy építsd fel; akkor rombolj és ne építs; mert az öregek rombolása építés és az ifjak építése rombolás. *Meg. 31a.*
- Ha az ember vége felé közeledik, minden ellene támad. *Ned. 41a.*
- Az öregek felfogása változáson ment át, ajkuk megrepedez, hallásuk megnehezedik. *Sabb. 152a.*
- Azon átkoktól borzadt meg Izrael népe legjobban, midőn Ezaiás mondá: szemtelen lesz majd az ifjú az öreggel szemben. *Chag 14a.*
- Üdv azon ifjaknak, kik nem hoznak szégyent öregjeikre, üdv az öregnek kik engesztelést hoznak ifjaikra. *Sukká. 53a.*
- Minden dolognál jó a régi — kivéven a datolyánál, a sörnél és az apró halaknál. *B. Bathra. 91b.*

Gazdagság.

- Az oroszlán nem bög a szalma jászolnál, hanem a husos edénynél. *Berach. 32a.*
- Nem hasonlít az, kinek kenyere van kosarában, ahhoz kinek nincs kenyér a kosarában. *Joma. 18a.*
- A napszámos épügy jóllakik, mint a földes úr. *B. Bach 5a.*

— A vagyonos ember környezete is jólétnek örvend.

B. Kama 93b.

— Fiam! ha van miből, ám, élvezd napjaidat, mert a halál után nincs élvezet az alvilágban és a halandónak nincs mit várnia; s ha szólnál, itt hagyom kincseimet fiam számára; ki mondja meg neked, hogy sirodon túl mi történik.

Erub. 54a.

— Nincs szegényebb a kutyánál, nincs gazdagabb a disznónál.

Sabb. 155b.

-- Megilleti a gazdagot is némi tisztelet.

Erub. 86b.

— A gazdag ember után, patakként ömlik a kincs. *B. Kam. 93a.*

— Ki eleinte szegénysége miatt foglalkozik a vallás parancsaival, az később gazdagsággal fogja ezt folytatni. *Aboth. 1V. 9.*

— Ki gazdagsága miatt felhagy ezzel, az később szegénysége miatt fogja azt elhanyagolni. *Aboth. IV. 9.*

— Az oly ember, kinek ismeretei vannak, előbb-utóbb meggazdagszik.

Synh. 92a.

— Ki megakar gazdagodni, kereskedjék apró marhákkal.

Chulin. 84b.

— A kinek százforintnyi tőkéje van, melyet forgalomba hozhat és melylyel szerezhet, az ehetik naponta húst és ihatik bort, de kinek összes fekvő birtoka ér csak száz forintot, az csak zöld veteménynyel és sóval táplálkozzék.

Jeb. 63a.

Gonosz.

-- A gonosz tetszeleg magának aljasságában.

Git. 13a.

— A gonoszok már éltökben is holtaknak neveztetnek.

Berach. 18b.

— Ha valaki mondaná, nincs szolga, ki ura ellen fellázad, -- erre helyes válasz: »Ha vajjon nincs e gyermek, ki apja ellen fellázad?»

Berach. 10a.

— Hadd a gonoszt! majd magától jön meg a pusztulása.

Sabb. 32a.

— Ki a gonosznak hizeleg, később kezei közé kerül neki.

Sota. 41b.

— Négyféle ember sohasem találja Isten tetszését: a gúnyolódó, az árulkodó, a hazug és a képmutató.

Sota. 42a.

— A gonoszok még a pokol ajtajánál sem fogadnak bűnbánást.

Erub. 19a.

— Ki rágalmat mond és elfogad, a ki hamisan tanuskodik társa ellen: megérdemli, hogy a kutyának dobassék. *Peszach. 118a.*

— A képmutatókat le kell leplezni: istenkáromlás meggátolása végett. *Joma. 86b.*

— A gonoszok nyugalma végre is pusztulásban végződik. *Joma. 86b.*

— Ki többeket vétkes tettek elkövetésére indít, attól a bünbánat nem fogadtatik el. *Joma. 87a.*

— Négy dolog miatt koboztatnak el az uralkodó rendeletére a tulajdonosok birtokai: ki egy kifizetett váltót továbbra is magánál tart; ki kamatra kölcsönöz; kik ezeket megakadályozhatták volna és nem tették; és a kik a közpénzből búsásan adakoznak, míg önmaguk mit sem adnak. *Sukko. 29a.*

— Ha látod, hogy a gonosznak kedvez a pillanat, ne irigyeld. *Meg. 6b.*

— Mindennemű gúnyolódás tilos, de a bálványimódókat szabad gúnyolni. *Meg. 25b.*

— Ki másnak hibáit szokta gúnyolni, az bizonyára maga is szenved ezen hibában. *Kid. 70a.*

— A szövő ki nem él rendesen, életéveiből veszít (ki gonoszul él, önmagának árt). *Abod. Zor. 27a.*

— Négy dolog miatt jut a gazdagok vagyona a királyi kincstárba: ki a napszámos bérét kiadni halaszgatja; kik elvonják tőlük a bért; kik büszkeségükben magukat a közösteherviselés alul kivonni vélik és azt másokra hárítják; különösen azonban a dölyfösség miatt. *Sukko 29b.*

— Kik gyűjtik a gabonát, (hogy drágábbá tegyék) kik csak kamatra kölcsönöznek, kik hamis mértéket használnak, azokra vonatkozólag mondja a szentírás: «Megesküdött Isten Jakob dicsőségénél, hogy az ilyenek tetteit soh'sem fogja elfelejteni. *B. Bath. 90b.*

— Ha olyan csókolt meg, ki ismeretes arról, hogy tolvaj, akkor számláld meg fogaidat a csók után. *Chul. 127a.*

— Tartózkodjál rossz szomszédtól. *Aboth. I. 7.*

— Nem az egér a tolvaj, hanem az egérlyuk. *Git. 45a.*

— Ki másképen beszél mint érez, ki társa érdekében tanuszkodhatnék és vonakodik ezt tenni: az ilyeneket Isten gyűlöli. *Peszach. 112a.*

— A szemtelen embert szabad gyűlölni. *Tanith. 7a.*

— A kivel egyszer már rosszul bántak, nem egyhamar jut jó bánásmódhoz. *B. Bath. 12b.*

A ki becsületeseket gyanusít, az testi büntetést érdemel.

Sabb. 97a.

— A te kezességed kezességre szorul.

Sukko. 26a.

— Ki igent is, meg nem-et is mond, az bizonytalanságát árulja el.

Sabb. 113b.

— Ne nyissa ki az ember a száját a sátán számára. (Ne fessük az ördögöt a falra, mert különben mindjárt megjelenik.)

Ber. 60a.

— A sátán (gonoszság) hatalmas nem terjed két nemzetre (oda, hol az erők összetartanak).

Sabb. 32a.

— Ugyanaz a sátán mint a rossz hajlam, mint a halálangyala.

B. Bathra. 16a.

Gyász.

— A ki gyászházba jár el, megérti mulandóságunkat: hallgatagon viseli el az élet küldte csapásokat.

Berach. 6b.

— Azon szépség miatt, mely a földben porladoz — sirok én.

Berach. 5b.

— A ki tulságosan sokat gyászol egy halottja felett, az önmaga romlását idézi elő.

Moed. Kot. 27b.

— A lélek hét napig gyászol a test után.

Sabb. 152a.

— Sirjatok a gyászolókért és nem az elhunytért, mert ez nyugalomába tért, míg ezek a bánat részesei lettek.

Moed. Kot. 25b.

— A gyászbeszéd célja a hallgatók szívét lelkesíteni.

Berach. 6b.

— A valódi gyász nem a külsőségben, hanem a szívben nyilvánul.

Synh. 46b.

— Kár a veszteségért, aligha található hozzá hasonló.

Synh. 111a.

— Arról, hogy milyen gyászbeszéd tartatik valaki fölött, felismerhető, vajjon részese lesz-e a túlvilági boldogságnak.

Sabb. 153b.

— Ki kiváló embert sirat meg, annak megbocsátják vétkeit azon tiszteletért, mit ez iránt tanusított.

Sabb. 105b.

— Ki könnyeket hullat kiváló emberekért, Isten azokat megszámlálja és kincstárába helyezi el.

Sabb. 105b.

— Ki késlekedik egy böles végtisztességében részt venni, az nem él sokáig.

Sabb. 105b.

— Ki Jeruzsálemért gyászol, az megéri, hogy annak örömében is osztozkodni fog,

Bath. 60b.

— A gyászoló a halálozás utáni három első napon olyannak tekintí magát, mintha az istenítélet fegyvere vállaira sulyosodnék. A harmadik naptól a hetedikig úgy, mintha lakása egyik szegletében volna ezen fegyver ellene szegezve; később mintha az úton volna ez ellene szegezve. *Moed. Kot. 27b.*

— Egykoron szokásos volt, hogy a gazdagok halottjainak arczát nem fődtek be, míg a szegényekét — azért mert a nyomor folytán arczuk eltorzult, megfeketedett — igenis befődtek; minthogy ezek szégyenkeztek, elrendeltetett az összes halottak arczainak befődése, nehogy a szegények kevesebb tiszteletben részesüljenek. — Egykoron a gazdagokat nyugágyon vitték a temetőbe, a szegényeket pedig halottas ágyon vitették ki; és nehogy az utóbbiak emiatt szégyenkezzenek elrendeltetett, hogy kivétel nélkül halottas ágyon történjék az eltakarítás. — Egykoron a szegényeknek nagyobb aggodalmat okozott a halottnak szokássá vált fényüzéses eltemetése mint maga a haláleset, olyannyira, hogy a holtakhoz legközelebb állók ott hagyák a hullát, és elmenekültek; ekkor Rabbon Gamliel magára nézve elrendelte, hogy csakis egyszerű lenruhában temessék őt el — és ezen idő óta törvényerőre emelkedett, hogy csakis olcsó lenruhában szabad temetni. *Moed. Kot. 27b.*

Hajlam.

— Mindenkor küzdjön a jó hajlam a rossz hajlammal, ha legyőzi azt, jó; de ha nem képes legyőzni, akkor foglalkozzék az ember tudománnyal, gondoljon Istenre; ha ez sem használ emlékezzék a halál napjára, *Berach. 5a.*

— Ha megtámad a rút (hajlam) vond be az iskolába, ha kőből van, szétmálí, ha vashól van szikrákatszór. Naponta akarja megölni a rossz hajlam az embert, s ha Isten segédkezik, nem bír vele. *Kidus. 30b.*

-- A rossz hajlam hasonlít a légyhez, mely a sziv két ajtaja között áll. *Berach. 61a.*

-- A jámborokat jó hajlamuk, a gonoszokat rossz hajlamuk vezetik az ítélet elé. *Berach. 61b.*

— Ki haragjában ruháját tépi, vagy edényt csap a földre, vagy pénzét szétszórja, azt olybá tekintsük, mintha bálványt imádottna volna, mert a rossz hajlamnak az a rendes következménye, hogy addig csábít gonoszra, míg végre a bálvány szolgálatába szegődik. *Sabb. 105b.*

— Rossz hajlam kevésbé gyötri a köznépet, mint inkább azt, ki a vallást lelkiismeretesen meg akarja tartani. *Sukkó. 52a.*

— A rossz hajlam eleinte hasonló egy pók-hálóhoz, később egy vastag kötélhez; eleinte elvonul az ember mellett, később állandó vendéggé válik, sőt végre birtokába ejt bennünket. *Sukkó. 52a.*

— Egy kis tagja van az embernek, mely ha jóllakott éhezik; s ha éheztetik jóllakott. *Sukkó. 52a.*

— A rossz hajlam csak ott uralkodik, hová a szem hatol.

Synh. 45a.

— Ha a rossz hajlam szól: vétkezhetsz, az Isten majdmegbocsát, ne higgy neki!

Chag. 16a.

— A rossz hajlam előbb édes azután keserű. *B. Mecz. 117b.*

Halál.

— A halott előtt lehetőleg csak annak szavait mondjuk el vagy csak olyat beszéljünk előtte mi halálára vonatkozik, de tudományos dologról egyáltalán ne beszéljünk. *Berach. 3b.*

— Jaj nekünk halandóknak! *Berach. 31a.*

— A holttestnek oly súlyos a féreg, mint az élőnek a tüszúrás. *Berach. 18b.*

— A holtat csak tizenkét hónap után feledjük el szívrünkben.

Berach. 58b.

— A halott mindent tud, mit előtte beszélnek mindaddig, míg sirját be nem földik. *Sabb. 193a.*

— A jámbor halála az egész korra veszteség. *Megila. 15a.*

— Temetőben nem szokásos könnyelműen viselkedni, nem szabad barmokat legeltetni, vízforrásokat nem szabad keresztülvezetni, nem szednek fűvet benne a holtak iránti tiszteletből.

Megila. 29a.

— A jámbor halála engesztelést hoz. *Moed. Kot. 28a.*

— Halála órájában senki sem szokott másokat ámitani.

B. Bath. 175a.

— Tíz hatalmas dolog teremtetett a világra: hatalmas a hegy, de a vas széttöri; súlyos a vas, de ezt a tűz elolvasztja; ezt meg a víz oltja el, ezt a felhők szívják fel, ezt meg a szelek elfujják, azt meg a test felveszi; a testet pedig a félelem töri meg; a bor pedig ezt űzi el, az alvást a bor kihajtja, — a halál azonban mindennél hatalmasabb, de mikép böles, Salamon mondja: a jótekonyság a haláltól is megszabadít bennünket, tehát a jótekonyság a leghatalmasabb a tíz között. *B. Bath. 10a.*

— Csak az hal meg végleg, ki fiút nem hagy maga után.

B. Bath. 116a.

— Mikép a tejből kihúzzák a hajszaát --- (oly könnyen távozik a jámbor lelke a testből).

Berach. 8a.

— A halál mindenkinél egyforma, csak a fájdalmak nagyobbodnak némelyiknél.

Moed. Kot. 28b.

— Kilencszáz három féle halálnem létezik, legnehezebb a skarlát, legkönnyebb lefolyású pedig midőn Isten mintegy csókkal szivja ki a lelket.

Berach. 8a.

— Haláluk után még nagyobb tiszteletnek örvendenek a jámborok mint élükben.

Chul. 7b.

— A halál egyaránt jó hatalmas méretűre mint kicsinyre.

Jeb. 17a.

— Szent kötelesség, haldoklónak végintézkedéseiben eljárni.

Tanith 21a.

— A halottról mondják, hogy Ábrahám ölében ül. *Kiddus. 72b.*

— Ha az ember meghal nem kísérik útjában sem aranya, sem ezüstje, sem gyöngyei, hanem csakis jótettei és tudománya.

Aboth. VI. 9.

— Négyen olybá vétetnek, mintha holtan volnának: a szegény, a vak, a bélpoklos és a kinek gyermekei nincsennek.

Ned. 64b.

— Kérdé egyik tudós a másiktól, mikép lehetséges a holtakat a porból újra feléleszteni? Válaszola: midőn kezdetben Isten a semmiből tudta életre szólítani az embert, mennyivel inkább képes erre, ha már egyszer van belőle valami.

Synh. 94b.

— Nem temetnek jámbort gonosz mellé, sőt kisebb gonoszt nagyobb mellé sem.

Synh. 47a.

— Kérdé Kleopátra királynő Rabbi Meyrtől, szólván: «Tudjuk, hogy a holtak fel fognak éledni, de vajjon ruhában-e vagy a nélkül?» Válaszolt a tudós: «Ám következtess a kisebből nagyobbra; ha egy gabona szemet pusztán vetünk el, s midőn kinő sokféle ruházattal van feldisztatva: a jámbor, kit ruhában temetnek el, mennyivel inkább fog ruhában feltámadni. *Synh. 90b.*

— A halálangyalról az mondatik, hogy telve van szemekkel; mielőtt a beteg kiszenvedett, oda áll ágya széléhez, fegyver kirántva kezében, a keserűség cseppje csügg rajta, mihelyt a beteg azt megpillantja, összerезzen, felnyitja száját, akkor az angyal a cseppet behullatja: ettől meghal, ettől büzt kap és ez változtatja meg sápadttá arcját.

Abod. Zor. 20b.

— Ki akarja, hogy halottja bűzös ne legyen, fektesse arczára,
Abod. Zor. 20b.

— Jó jel a halottra nézve, ha öröm között, ha arcza fel
felé van, ha a nép felé fordulva, ha arcza sárgás-pirosas, ha pén-
tek este hal meg, ha engesztelő napon és ha hasfájásban hal meg.
Rossz jel a halottra nézve, ha sirás közepette, ha arcza lefelé és
fal felé irányítva, ha zöldes színű, ha szombat este, ha egy nap-
pal az engesztelő nap előtt hal el. *Kethub 103b.*

— Az öngyilkosnak is meg kell adni a végtiszlességet, ha
ez által az élőket megtiszteljük. *Szemoch. 2.*

Hamisság.

— Keresztül húznak egy elefántot egy tű nyíláson. *B. Mecz. 38a.*

— Az igazság állandó, míg a hamisság mulandó. *Sabb. 104a.*

— Ne igyék valaki az egyik pohárból és vágyakozzék a
másik után. *Ned. 20b.*

— Nem kell félni, sem a tulbuzgóktól, sem a hitetlenektől,
hanem a kétszínűektől. *Szota. 22b.*

— Az a büntetése a hazugnak, hogy akkor sem hisznek
neki, ha igazat mond. *Synh. 89b.*

— A hazug tanut leginkább és legelőbb az őt felfogadó
utálja meg. *Synh. 29a.*

— Több a földön a hazugság, mint az igazság. *Sabb. 104a.*

— Ki hazudik, mintha bálványt imádná. *Synh. 92a.*

— Az országszerte barangolóktól csak hazugságot várhatunk,
mikép a rongyokból csak molyok támadnak. *Berach. 51a.*

— Svédországban a tevék hordón tánczolnak. (Messze or-
szágból hozza a hazugságot.) *Jeb. 45a.*

— A miről bizton tudjuk, hogy kiderül, azt nem szokták
hazudni. *Jeb. 93b.*

— Őrizkedjél az oly tanácsadótól, ki csak önzési szempont-
ból tanácsol. *Synh. 76b.*

Harag.

— Ne heveskedjél, mert vétkezel. *Berach. 29a.*

— A míg valaki dül a haragtól, addig ne iparkodjunk őt
csíttítani. *Berach. 7b.*

— A haragvó emberen a pokol összes fajzatai dúlnak.

Ned. 22a.

— Ki letudja csillapítani haragját, annak Isten is megbocsájtja vétkeit. *Joma 23b*

— Ha társaddal pereskedtél és e miatt rád megharagudott, egyideig tartózkodjál tőle míg haragja lecsillapult. *Synh. 94b.*

— A haragos ember feldúlja házát. *Synh. 102a.*

— A haragvó emberek négyfélék: Ki könnyen haragszik meg, de csakhamar kibékül, az ilyennek hibája elenyész érdemével szemben; ki nehezen haragszik meg és nehezen is engesztelődik, az ilyenek érdeme eltűnik hibájával szemben; ki nehezen haragszik, de könnyen engesztelődik, ez jámbor; ki könnyen haragszik meg és nehezen engesztelődik, az gonosz *Aboth. V. 11.*

— Ki haragvó természetű, az elfeledi tanulmányait és mindinkább balgább lesz. *Ned. 22a.*

— Még akkor is megvonatik a haragvó természetűtől az érdem, ha esetleg illet már kijelöltek volna számára. *Pes. 66b.*

Idejében.

— Az ősze melege súlyosabban érint mint a nyáré.

Joma. 29a.

— Jobb ma egy kis tök, mint holnap egy nagy madár.

Szuk. 56b.

— Külön ideje van az imának, és külön ideje a tudománynak való foglalkozásnak. *Sabb. 10a.*

— Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. *Erub. 22a.*

— A míg a tűz ég, addig vágd le a tököt és süsd meg.

Synh. 33a.

— A mely szén idejében nem ég, az sohasem fog égni.

Beczo. 6a.

— A rókának is az ő idejében meg kell adni a tiszteletet. (Ki magas polczra jutott, még ha érdemetlenül is, annak a tiszteletet meg kell adni). *Meg. 16a.*

— Ne mondj most oly ítéletet, mely csak a Messiás megjövételének idejében lesz alkalmazható. *Synh. 51a.*

— Vannak napok, melyek hosszúak az egyikre, de rövidek a másakra nézve. *Erub. 65a.*

— A hol bőkezűnek kell lennünk, ott ne fukarkodjunk.

Keth. 106b.

— Kisebb baj, hogy a föld a jövőben kevésbé legyen kövér mintsem, hogy a tulajdonos most elszegényedjék. *B. Mecz. 104b.*

— Ha nem most, hát mikor? *Aboth. 14.*

— Ki az időt erőszakkal akarja előretolni, azt a körülmények szorítják; de ki meghajol az idő parancsszava előtt, az a viszonyok fölött fog uralkodni. *Berach. 64a.*

— A rossz szolgák szokása, akkor kérni a tanácsot, mikor már a hibát elköveték. *B. Bathra. 4a.*

Igazság.

— Isten ítélete igazság. *Sabb. 55a.*

— Ki az igazságnak rendíthetlén hive, az előtt megnyílnak a paradicsom kapui. *Sabb. 119a.*

— Csak azért pusztult el Jeruzsalem, mert kihaltak belőle az igazság emberei. *Sabb. 119b.*

— Itt az ember, ime a bizonyíték előtted. *Kid. 70b.*

— Az igazság bárkirevaló tekintet nélkül kimondandó.

Synh. 6b.

— Az igazságnak még hegyeket is át kell hasítani. *Synh. 6b.*

— A kitől az igazságszolgáltatás következtében elvették ruhaneműjét, örvendjen, hogy már megszabadult a bajt okozó tárgytól. *Synh. 7a.*

— Gyakran a körülmények igazolnak bizonyos dolgokat.

Szota. 45a.

— Inkább alaposan vizsgáljuk meg az ügyet, és ne engedjünk meg valamit fölületes ítélettel. *Beczo. 2b.*

— Előbb szerezzünk ismereteket és csak azután akarjunk igazságot szolgáltatni. *Berach. 63b.*

— Senkisem ítéli el magát mint gonoszt. *Synh. 9b.*

— Ki megakar fojtani, az nagy fára akasztja magát. (Ki ítéletet esetleg halálosítéletet hoz, annak kiváló tudós ítéletére kell hivatkoznia). *Pes. 112a.*

— A szeretet és a gyűlölet megbontják a rendes igazságszolgáltatás menetét. *Synh. 105b.*

— A tanult ember fölött intés nélkül is lehetett ítéletet mondani. (Máskülönben a tanúknak előbb figyelmeztetniök kellett az egyént a tilalomról és óvni a következményektől, míg a tanultnál mindezek ismerete föltételezhető volt). *Synh. 8b.*

— Mit használ a világosságnál az égő gyertya? *Chul. 60b.*

— Ha balkezünkkel eltaszítunk-jobbunkkal vonzunk magunkhoz. (Nemcsak kintetni, hanem javítani is kell.) *Synh. 107b.*

- Szigoruan vizsgálj meg a tanúkat. *Aboth. I. 6.*
- Az ember fölött minden nap, sőt minden órában tartanak ítéletet. *Ros-Hasana. 16a.*
- Az embert csakis a szerint ítélik meg, a mint abban az órában cselekszik. *Ros-Hasana. 16b.*
- Ki magát itta földön igazolja, anuak ügyét fenn az égben is igazságosnak tüntetik fel. *Thaanith. 8a.*
- Mielőbb a vita tárgya nem adatott elő — elmaradhat az ítélethozatal, később már nem. *Synh. 6a.*
- Épúgy kell az igazság mérlegét alkalmazni ha egy fillérről van szó, mint mikor száz forintról van szó. *Synh. 8a.*

Illemszabályok.

- Ha tudjuk társunkról, hogy szokott bennünket üdvözölni, akkor előzzük meg köszöntésünkkel; ki nem viszonozza a köszöntést, rablónak nevezhető. *Berach. 6b.*
- Rabbi Jochanánt soha senki sem előzhette meg a köszöntésben, még egy távoli idegen sem. *Ber. 17a.*
- Nem kell ügyelnünk az illemre a személyek rangját illetőleg ha az úton megyünk egy hidon keresztül, vagy az étkezés után ha kezünket mossuk. *Ber. 46b.*
- Ki a kenyeret megszegi, a háziúr, nyújtja ki legelőbb kezét az étel után, a többinek nem illik addig bármit is megízlelnie, kivéven, ha a háziúr tiszteletből tanítója, vagy más kiváló egyén iránt e jogot átengedi. *Ber. 47a.*
- Ki lakomához készül, legalább negyvenölnyi utat tegyen meg előbb, hogy önmagából az egészségtelen anyagot eltávolítsa, nehogy akkor kelljen azt tenni, mikor már a lakomához hozzáfogott. *Ber. 82a.*
- Még saját házába se rohanj be hirtelen, annál kevésbé felebarátod házába. *Sabb. 10b.*
- A kinek nem jut egyébként cipőre, akkor házának gerendáját is inkább el kell adni, csak hogy mezitláb ne járjon. *Sabb. 129b.*
- Soha se ejtsen ki az ember illetlen szót szájából. *Pes. 3a.*
- Mindenkor tiszta nyelven beszéljen az ember. *Pes. 3a.*
- Hét illemszabályt mondott R. Akiba fiának: ne tanulj nyilvános helyen, hol zavarhatnak; ne lakjál olyan városban, melynek ügyei vezetője tudós; ne lépj hirtelen a házába, annál

kevésbé felebarátod házába; ne vesd le a czipőt lábadról; kelj fel korán és edd a kenyeredet nyáron a meleg miatt, télen pedig a hideg miatt; ne szorulj embertársadra inkább változtasd szomatodat hétköznapra; (ruházatodat illetőleg) társalogj olyannal kinek a szerencse kedvez. *Pes. 112a.*

— Bármit is beszélünk társunkkal, szólítsuk őt nevénél.

Joma. 4b.

— Ha hárman mennek az úton, középen megy a legkiválóbb a mester, jobbra tőle a kiválóbb és balján a kevésbé kiváló.

Joma. 35a.

— Ha a tanuló távozik tanítójától, ne fordítsa el teljesen arcát, hanem oldalt irányítva távozzék.

Joma. 53a.

— Még akkor se menjünk gyors léptekkel, ha azt akarjuk hogy a nap még a városban érjen bennünket. *Thaanith. 10b.*

— Ki az utcán eszik, kutyához hasonló, némelyek szerint nem tanúképes.

Kid. 40b.

— Még a teljesen tudatlan öreg előtt is illik felállni. *Kid. 33b.*

— Ki boros poharát egyszerre iszszaki, az iszákos; kétszerre, az tisztességes; háromszorra az büszke ember. *Bézo. 15b.*

— Ki illetlen szókat ejt ki, a fölött Isten rosszra változtatja a végzetet még az esetben is, ha már hét évre előre jó sorsot szabott rája.

Keth. 30a.

— Ha a szülő hibát követ el, nem illik a gyermeknek mondanj, apám hibáztál, hanem így kell szólnia: apám, ekkép van a szent írásban megparancsolva és idézze a szakaszt. *Kid. 32b.*

— Fogadj minden embert barátságos nyájassággal. *Aboth. I. 15.*

— Tudomány tanulmányozása csak akkor teszi az életet széppé, ha az illemes magatartással párosult; csak e kettő egyetemben irányít el a vétektől.

Aboth. II. 2.

— Hol többen ülnek az asztalnál, a legkiválóbb vesz ki legelőbb magának a tálból.

Der. Erecz.

— Ne harapjon le valaki egyik darabból és úgy akarja társának adni; a mit egyszer a tálból kivett, ne tegye újra vissza a tálba.

Der. Erecz.

— A szomorkodók között nem illik vigadni; és a vigadók között nem illik szomorkodni; ne legyen éber az alvók között, és ne aludjék az éberek között; ne álljon az ülők és ne üljön az állók között; általános elv az, hogy sohase különitse el magát az ember semmiben sem a többitől.

Der. Erecz.

— Ha egy fejedelem elvonul a nép előtt mindenkinek kötelessége felállani mindaddig míg a fejedelem engedélyt nem ad a leüléshöz. Ha a törvényszéki elnök vonul el, sorfolat képeznek előtte mindkét oldalon, míg helyéhez ér. *Horioth. 13b.*

— Ne buzdítsa szerfölött az evésre az olyat, kiről tudja, hogy nem akar enni; ne akarjon ajándékot adni az ember olyannak, kiről tudja, hogy úgy sem fogadja el. *Chul. 94a.*

— Nem illik a tányért kenyérrel kitörölni, épúgy nem illik a morzsákat szedegetni. Nem illik inni egy pohárból és odanyújtani társának, ivás céljából, mert veszélyes is. *Der. Erecz.*

— Nem illik bárkinek jelenlétében köpni. *Der. Erecz.*

— Tisztátlan helyen nem illik egymást üdvözölni.

Der. Erecz. Zuto.

Ima.

| Az ember imája csak akkor nyer meghallgatást, ha lelke összes erejét egybegyűjti — mintegy lelkét kezébe veszi. *Taanith. 7b.*

— Nem hasonlítható olyannak imája, kinek vétkei vannak egy teljesen ártatlan lelkületének fohászához. *Sabb. 119b.*

— Ha az imádkozó irgalmat akar elnyerni Istentől, akkor igazi áhitattal forduljon hozzá. *Berach. 16a.*

— Nem imádkozhatik az, ki nyomott kedélyében képtelen gondolatait oda irányítani. *Eruh. 66a.*

— Még a tolvaj is Istent szólítja mikor betör. *Ber. 63a.*

— A ki imádkozik ne hunyorítson szemeivel, ne kiáltozzék és kezeivel ne hadonázzon. *Joma. 19b.*

— Csakis a kishitűek kiáltoznak imaközben, és csakis a hamis próféták hallatják hangjukat imájukban. *Ber. 24b.*

— Az ember imájából felismerhető, vajjon tanult ember vagy pedig tudatlan. *Ber. 50a.*

— Az ember imája a templomban nyer kiváltképen meghallgatást. *Ber. 6a.*

— Szívünkkel Istent különösen imákkal szolgálhatjuk.

Thaanith 2a.

— Isten nagy tetszést talál a jámborok imájukban. *Jeb. 64a.*

— Az imádkozó szemeit lefelé, de szívét felfelé irányítsa.

Jeb. 105b.

— Ki részeg állapotban imádkozik, mintha bálványt imádna.

Ber. 31a.

— Ki ájtatosságát a templom mögött végzi, gonosznak nevezhető. *Ber. 10b.*

— Ki utazás közben imádkozik — az csak röviden imádkozzék. *Ber. 3a.*

— Ki embertársáért könyörög olykor, mikor önmaga is szorulna ugyanazon kegyre — annak kérése legelőbb talál meghallgatást. *B. Kama. 12a.*

— Háromnak imája nem számíthat meghallgatásra: ki pénzét tanúk nélkül kölcsönözi ki; ki fölött felesége uralkodik; és ki nem megy más városba lakni akkor, ha látja, hogy az egyik városban rosszul megy sora. *B. Mecz. 75b.*

— Minek egy veszélyes romnál végezni az imát? Inkább az úton, és pedig minthogy háborgatásnak lehetünk kitéve, minél rövidebben. *Ber. 3a.*

— Nehogy valaki a mezőről havajövet előbb egyék, igyék, aludjék és csak aztán akarná ájtatosságát végezni, — mert nagyon könnyen megfélelkezhetik róla. *Ber. 4b.*

— Ki ágyán imádkozik, mintha kétélű fegyvert ragadna meg, hogy magát a káros elemekkel szemben megvéddesse. *Ber. 5a.*

— Ki naponta elszokott járni a templomba és egyszer elmarad, az után Isten tudakolódzik. *Ber. 6a.*

— Ha Isten eljő a templomba és nem talál legalább is tizet ott, haragszik. (Ennyi szükséges Izrael vallásánál, hogy a nyilvános istentisztelet megtartható legyen). *Ber. 6b.*

— Ki távozik a templomból, ne menjen gyors léptekkel, ha bemegy a templomba, akkor szabad lépteit gyorsítani. *Ber. 6b.*

— Kinek szívében istenfélelem honol, az meghallgatást nyer. *Ber. 6b.*

— Kinek van helységében temploma, és nem megy oda imádkozni, rossz szomszédnak nevezetik. *Ber. 8b.*

— Az ember mindaddig könyöröghet Istenhez nyugalomért míg csak az utolsó marék földet nem hányták rá. *Ber. 8a.*

— Ha mára fegyver nyakára van téve, még akkor se szünjék meg az ember könyörögni kegyelemért, és nem lehetetlen, hogy kegyelmet nyer. *Ber. 10a.*

— Ha az ember imádkozik, ne álljon magas, hanem alacsony helyen. *Ber. 10b.*

— Ki előbb imádkozik és aztán megy útjára, annak kívánságát Isten teljesíti. *Ber. 14a.*

— Azon a nyelven mondd el imádat, melyen értesz. *Ber. 15a.*
— Oly helytől, hol valami bűzös anyag van, csak négy ölnyi távolságban szabad az imát elmondani. *Ber. 25a.*

— Az imákat az áldozatok helyébe rendezték be. *Ber. 26b.*
— Mihelyt bekövetkezett az imának az ideje, nem szabad semmit előbb megizlelni, míg azon imát el nem mondtuk. *Ber. 28b.*

— Egyik tudós, midőn bement az iskolába, ekkép imádkozott: legyen a te akaratod Örökkévaló, hogy ne okozzak semmi bajt, ne tévedjek sem én, sem társaim a vallás-tudomány tanaiban örvendjenek velem társaim; ha távozott az iskolából, így szólt: Hála neked Örökkévaló, hogy a tudományt juttattad osztályrészemül és hogy nem a szórakozások helyén tartózkodom, mert én is mikép ők, korán kelünk fel; én a tudománynak, szentelem erőmet ők a hiábalóságnak, én jutalmat kapok fáradozásomért, ők nem kapnak; én örök időkre való fenmaradásomat biztosítom, ők pedig a végleges romlás karjaiba dobják magukat. *Ber. 28b.*

— Oly házban kell imádkozni, hol ablakok vannak. *Ber. 31a.*

— Néha az ima hathatósabb a jótetteknél; Mózes jótettei által nem nyert Istennél meghallgatásra, míg imájával nyert meghallgatást. *Ber. 32b.*

— Ki sokáig imádkozik, annak imája nem marad meghallgatás nélkül. *Ber. 32b.*

— Nem szabad mindaddig enni, míg köszönet imákat nem mondtunk el. *47a.*

— Háromért kell könyörögnünk hogy azt megkapjuk: jó királyt, jó esztendő, és jó álmot. *Ber. 55a.*

Egyik tudós ledobta köpönyegét, kezét összekulcsolta midőn imádkozott. (Hogy mint bánkodó szolga tűnjék fel urával szemben). *Sabb. 10a.*

— A jámborok imája hasonló a lapáthoz; mikép ezzel a szérűn a gabonát egyik helyről a másikra lehet helyezni: úgy irányítják a jámborok imájukkal Isten tulajdonságaitkülönösen az ő haragját könyörületességre. *Sukká. 14a.*

— Fegyverem az ima; ijjam a könyörgés. *B. Bathra. 123a.*

— Midőn imádkozunk tekintsük magunkat Istennel szemközt állóknak. *Synh. 22a.*

Isten.

— Minden Isten akaratától függ, csakis az istenfélelem függ szabad elhatározásunktól. *Ber. 33a.*

— Senki még ujját sem szúrhatja meg, hacsak felülről nem vezettetik rája. *Chul. 7.*

Hét évig dult a dögvészragály, de azért senki sem halt meg meghatározott ideje előtt. *Jeb. 114b.*

— Isten nem lép teremtményeivel szigorú ítélletre. *Ab. Zor. 3b.*

— Az ember lábai túsok Isten kezében, a hová akarják magukat vezettetni, oda kísérianak. *Suk. 53a.*

— Az égből egyre adogatják, de soha vissza nem kérik az adományokat. *Thaanith. 25a.*

— Egy ember sem tudja, hogy mikor lesz a halála, a vigasztalása, a jövőd ítéllet napja, hogy mi rejlik az emberek szívében, s hogy miáltal érdemi ki a jutalmat Istennél. *Pes. 54a.*

— Minek kutassunk Isten rejtekeiben? *Ber. 10a.*

— A kik születtek, meghalnak; a holtak újra felébrednek; az élők fölött ítéllet tartatik, hogy tudják, tudassák és meggyőződhessenek, hogy ő az Isten, az alkotó, a teremtető, ő a vizsgáló, a bíró, ő a tanú, ő a panaszló és ki az ítéletet fogja mondani. Előtte nincs sem igazságtalanság, sem feledékenység, sem személyválogatás, sem megvesztegetés. *Aboth. IV. 22.*

— Egy tudós szóla: Biztos vagyok benne, hogy te őh Isten megjutalmazod a jövőben a jók érdemét, de rám nézve az a kérdés vajjon vétkem nem hiúsította-e meg osztályrészemet. *Ber. 4a.*

— Az egész világ Isten kegyelméből tápláltatik, míg a jámborok kezükben lévő érdemeik alapján tápláltatnak. *Ber. 17b.*

— Ki fájdalmai közepette is magasztalja Istent, annak Isten megkészszeresi keresetét. *Ber. 63a.*

— Isten sokkal gyorsabban küldi ránk a jutalmat mint a büntetést. *Ber. 97a.*

— Isten ítéletet tart a világ fölött minden napnak egy részében és ha látja, hogy az egész világ vétkezik, akkor felemelkedik a jogosság trónusáról és a kegyesség trónusára ül, és azért táplálja a világot. *Abod. Zor 3b.*

— Bármit is tesz Isten, csak javunkra történik; R. Akiba ment egykor vándorutján elért egy vendéglőhöz, de nem kapott szállást, kénytelen volt a sivatagban tölteni az éjet, volt vele egy kakas és egy szamár, meg egy fáklya; a szél kioltotta a fáklyát, egy vadmacska szétlépte a kakast, és egy oroszán felfalta a szamarat; ő azonban mindennek dacára csak azt hajtogatta: mit Isten tesz, csak javunkra válik, a tények csakhamar beigazolták állítását, mert az éjjel rablók hatoltak azon vendéglőbe, leöltek

mindenkit, és ha a fákiya ég, a kakas vagy a szamár hangjukkal elárulják a tartózkodási helyüket, talán oda is eljő a rabló és őt is leöli.

Ber. 60b.

— Bármit is teremtett Isten, de ok nélkül semmit sem teremtett.

Sabb. 77b.

— Minden szózat, mely Isten szájából eredt, megtölté az egész világot illat szerrel.

Sabb. 88b.

— És szólá a galamb a vizözön idejében Istenhez: Inkább legyen táplálékom keserű olajfa levél csak a te kezedből, mint mézédész tápszer földilény kezéből.

Erub. 18b.

— Isten megemlékszik fiairól, ha azok a nyomorban is vannak.

Ber. 58b.

— Isten még haragjában is kegyelmet osztogat.

Pes. 87b.

— Ép abban mutatja Isten kegyelmének nagy erejét, hogy legyőzve haragját, hosszantűrő a gonoszokkal szemben,

Erub. 66a.

— Mielőbb Isten büntetésével fájdalmat okoz, megteremti az orvosságot annak meggyógyítására.

Meg. 13b.

— Isten nem vonja meg a jutalmat egy teremtménytől sem.

B. Kama. 38b.

— Isten hosszantűrő a jámborok megjutalmazását és a gonoszok megbüntetését illetőleg.

B. Kama. 50b.

— Isten nem örvend a gonoszok bukásán.

Synh. 39b.

— Kérdék a bölcsészek a tudósokat: Ha Isten nem talál kedvet a bálványokban, miért nem irtja ki őket? Ők válaszolának: Ha olyat szolgálnának mire a világnak nincs szüksége, akkor kipusztitaná azokat, de így a napot, a holdat és csillagokat szolgálják, vajjon ezen balgák miatta világot megrontsa-e? Nem, a világ rendes menetében halad, és a balgák kik azt megrontják számat fognak róla adni. Például, ha valaki lopott buzát vet el, azért a föld ne termelje azt? Nem, a világ a rendes menetében halad.

Abod. Zor. 54b.

— Isten tulajdonságai nem olyanok mint az embereké: Egy földi király benn van és szolgálai kívülről őrzik; Isten pedig kívülről őrzi az ő bennlévő szolgálait.

Menach. 33b.

— Isten mindennek idejében küldi táplálékát.

Keth. 67a.

— Ne kutass és fürkészhessen abban, hogy mi van fönn az égben, mi van az alvilágban lenni, mi volt a világteremtés előtt és mi lesz majd az idők végén, ki ezekben fürkészik, arra jobb volna, ha nem is született volna.

Chag. 41a.

Jámbor.

— Akit Isten kegyével ajándékozott meg, bizonyára jámbor ember. *Szuk. 49b.*

— Isten a jámborokat hajszálnyi pontossággal mérlegeli. *B. Kama. 50a.*

— A ki megfigyeli azt, mit a bölcsek előirtak, az jámbor. *Jeb. 20a.*

— A mit a gonosz ember jótettnek gondol, az a jámbor szemeiben rossz tett. *Jeb. 103b.*

— A jámborság szerénységhez, ez szent lelkesedéshez vezet. *Ab. Zoro. 20a.*

— Kinek bölcsességét megelőzi a büntől való félelem, annak bölcsesége állandó, ellenesetben nem állandó, ép így csak annak bölcsesége birhat szakadatlanul becszel, kinek erkölcsi cselekedetei fölülmulják bölcsességét. *Aboth. III. 9.*

— Kinek több a bölcsesége mint erényes cselekedete, az oly fához hasonló, melynek sok ága, de kevés gyökere van; vihar támad, kirántja és eldönti, ellenesetben azonban oly fához hasonló, melynek sok a gyökere, de kevés az ágazata, ha mindenünnen is támadnak szelek és viharok körülötte, még sem képesek azt helyéből kitépni. *Aboth. III. 17.*

— Lehet oly jámbor, ki Istennek tetszetős, de az embereknek visszatetsző; lehet gonosz, ki Isten előtt megvetett, de az embereknek tetszetős; van gonosz, kit Isten is megvett és az emberek is gyűlölnék. *Kid. 40a.*

— A jámborok haláluk után élőknek hivatnak. *Ber. 18a.*

— Az igazi jámborok tudománya megőriztetik a feledés elől; még ha sok időt fordítanak is az imára, azért munkájuk megáldatik. *Ber. 32b.*

— Ki mondja hogy az istenfélelem oly könnyű feladat? *Ber. 33b.*

— A jámborok áldásából felismerhető a gonoszok átka és viszont. *Joma. 38b.*

— Nem hagyja el a világot egyik jámbor sem, míg hozzá hasonló jámbor nem született. *Joma. 38b.*

— Előre látta Isten, hogy csak kevés az igaz jámborok száma, azért úgy rendelte, hogy minden korra jusson belőlük. *Joma. 38b.*

— Üdv a jámbornak, üdv a szomszédjának. *Szukko. 56a.*

— Egykoron Isten minden jámbor fejére egy koronát fog adni. *Meg. 15b.*

— A jámborok holtuk után még nagyobbakká lesznek, mint éltükben voltak. *Chul. 7b.*

— A jámborok halála oly nyomatékú, mint Isten szentélyének leégése. *Ros. Has. 18b.*

— A jámborok emlékét nem kell külső jelekkel megörökíteni, az ő alkotásuk biztosítja fennmaradásukat. *Jer. Sek. 2 per.*

Jellem.

— A tököt felismerni száráról. *Ber. 48a.*

— Némelyek már a langyosnál égetik meg magukat, mások még az igen melegenél sem. (Némely jellem a legkisebb sértés iránt már érzékeny, mások a leghevesebb támadást is hidegvérrel fogadják.) *Ber. 16b.*

— A jámbor csak tulajdonságaihoz illő kegyes tetteket gyakoroljon, a gonosz pedig sohase alkalmaztassék máshoz, mint büntetéshez. (A jutalmazáshoz jámbor, büntetéshez gonosz alkalmaztatik). *Sabb. 32a.*

— Négyféle tulajdonságúak az emberek: Ki szól: az enyém ami az enyém, a mi tied, az a tied, ez középszerű, sőt némelyek szerint ez is gonosz; az enyém a tied, a tied az enyém, így beszél a tudatlan pórias ember; az enyém a tied és a tied is a tied-ez a jámbornak a szójárása; a tied az enyém, az enyém is az enyém, ez a gonosznak a mondása. *Aboth. V. 11.*

— Ki elnéző olyanokkal szemben, kik tulajdonságait kellőképp nem méltányolják, annak Isten összes vétkeit megbocsájtja. *Ros. Has. 17a.*

— Kik hallják mikép gyalázzák őket, de ők viszont másokat nem gyaláznak, az ilyenekre alkalmazható a szentírás szavai: mint a nap oly tiszta az ő ragyogásuk. *Joma. 23a.*

— Isten fensége nem nyugodhatik sem azon, ki lusta, ki bánkodó, könnyelmű, tréfálódzó, ki üresbeszédű, hanem olyanon ki örvend az isteni parancsnak. *Pes. 117a.*

— Négyet nem tud az emberiség elviselni: a szegényt ha büszke, a hazug gazdagot, a kicsapongó öreget, és az előljárót, ki népe fölött büszkélkedik. *Pes. 113b.*

— Házad faláról felismerhető, hogy kovács vagy. *Ber. 28a.*

— Az isteni fenség csak azon nyugodhatik, ki böles, hős, gazdag és kiváló. *Sabbath. 92a.*

— Legyen az ember gyöngye jellemű mint a nád, és ne oly

dölyfösen szilárd mint a cedrus. (mely inkább törik semmint hajolna.)

Thaan. 20a.

— Ne beszéljen az ember máskép szájával és máskép szívével.

B. Mezia. 49a.

— Miért nem hasonló az egyiknek arcza a másikéhoz? nehogy ha valaki látna szép lakosztályt, vagy szép asszonyt és mondaná: ez az enyém.

Synh. 38a.

— Légy inkább utolsó az oroszlánál mint első a rókánál.

Aboth. IV. 2.

— Több erő van egy szem borsban mint egy kosár tökben.

Meg. 6a.

— Diszitsd fel előbb önmagadat és csak aztán másokat.

R. Mezia. 107b.

— Az üreshordó legjobban hallatja hangját. *B. Mezia. 59a.*

— Szóktasd nyelvedet oly dologról, miben nem vagy biztos, azt mondani: nem tudom, nehogy hazugságod által magadat törbe ejtsd.

Ber. 4a.

— Biztosak lehetünk aziránt, hogy egy derék ember nem ad ki kezeiből tökéletlen munkát.

Nida. 15b.

— Ha nem is bizonyíték a dolog mellett, legalább is emlékeztető rája.

Ber. 2b.

— Ne gondolkozzék az ember nappal káros dolgok fölött, nehogy éjjel tisztátlan cselekedetekhez jusson. Ezért mondá egyik tudós: a vallástudomány óvatossághoz, ez a vétektől való félelemhez, tiszta érzülethöz, a rossztól való tartózkodáshoz vezet; ennek kifolyása a tiszta jellem, a jámborság, a szerénység, az erkölcsi szeplőtlenség ez vezet a szentséghez ennek aztán következménye az, hogy Isten szelleme nyugszik az emberen.

Abod. Zor. 20b.

— Ki egyenes uton jár, hét árkot is kikerül, de legelsőbe is beleesik már az erkölcstelenség útján haladó.

Synh. 7a.

— Ki sok illatszeret szolgolgat, könnyen az erkölcstelenséghez hajlik.

B. Kama. 16b.

— Ki embertársát oly hibával gyanusította, melytől az ment, úgy kötelessége tőle bocsánatot kérni.

Ber. 31b.

— Ha valakit gyanusítanak valamivel, akkor valószínűleg azt a dolgot már megtette, vagy ha nem is tette, bizonyosan szívében gondolt már rá, hogy megakarja tenni, vagy pedig látja, hogy mások teszik és örvendett szívében.

Moed. Kot. 18b.

— Nem hasonlít az, ki önmaga előtt szégyenkezik ahhoz,

ki csak mások előtt szégyenkezik.

Thaanith. 16a.

— A kiben szégyenérzet van, nem egyhamar vétkezik.

Jeb. 79b.

— Inkább mások átkozzanak téged, mint te átkozz másokat.

Synh. 49a.

— Szólj keveset, és tégy sokat.

Aboth. I. 15.

— Nem támadnak meg egy oroszlánt holta után. *Git. 85a.*

Jutalom.

— Az oktató jutalma abban nyilvánul, ha a hallgatóság nagy buzgalommal siet az előadásához, és a nagy tolongásban, mely ily alkalomkor mutatkozik.

Berach. 6b.

— Kikit oly mérleggel mérlegelnek, minővel ő másokat szokott.

Synh. 100a.

— A mily edényben ő főz másoknak, olyban főznek neki is.

Szota. 11a.

— A hadfi viaskodik a csatában, de csak a hős diadalmaszkodik.

Ber. 53b.

— Ki másra czélozza nyilát, magát találja vele, keze műve torolja meg.

Pes. 28a.

— Mások esznek, és mi mondjuk el az áldást rá? *Ber. 44b.*

— Nem a bor tulajdonosának, hanem annak szoktuk megköszönni, a ki kiszolgálja nekünk.

B. Kama. 92b.

— A bennlakó a földön, és az idegen a felső egekben? (Az igazságos legyen elnyomva, és más vegye a jutalmat.)

Erub. 9a.

— Ne legyetek hasonlók oly szolgálkhoz, kik urukat szolgálják csak a jutalom kedvéért.

Aboth. I. 3.

— Gonosz ember tetteit követik el, és a jámbor jutalmát szeretnék kapni.

Szota. 22a.

— A jámborok jó tetteik jutalmát élvezik, a gonoszokat rossz tetteik ítélik el, a középszerűek majd ezen, majd azon irányban lesznek jutalmazva.

Ber. 61a.

— A vallásos cselekedetért ne várjuk a jutalmat ezen a világon.

Kid. 39b.

— A ki egy elkövetett tette miatt szégyenkezik, annak bünei bocsánatot nyernek.

Ber. 12b.

— Tudd meg, hogy kinek színe előtt fáradozol; ki munkádnak ura, s hogy Isten fogja egykoron jutalmazni fáradozásodat. *Aboth. II. 14.*
Ne dobj követ azon kútba, melynek vizét ittad. *B. Kama. 92b.*

— Ki e világon élvez valamit, a nélkül, hogy köszönetét fejezné ki, az rablónak nevezhető. *Ber. 35a.*

— Ki foglalkozik tudománynyal és szeretetművekkel, és fiát eltemette, annak összes vétkei megbocsájtatnak. *Ber. 5b.*

— Ki saját érdemeit hangoztatja, az bizony másnak érdemében lesz megjutalmazva, de ki másra háritja az érdemet az a saját érdemei folytán lesz jutalmazva. *Ber. 10b.*

— Üdv a jámboroknak, ők és utódaik egyaránt élvezik a jutalmat, ellentétben a gonoszokkal, kik utódaikkal együtt büntetésben részesülnek. *Joma. 87a.*

— Ki utjaira figyel, látja majd Isten segélyét. *Moed. Kot. 5a.*

— Ki jót szokott gyakorolni, az érdeme jutalmául megéri, hogy láthassa fiait mint tudósokat, bölceket és gazdagokat.

B. Bathra. 9b.

— Gyakran az ember hallgatásáért, máskor pedig beszédéért veszi jutalmát. *Zeb. 115b.*

Király.

— A királyok szokása reggeli kilencz órakor kelni fel. *Ber. 9a.*

— Ketten nem uralkodhatnak egyidejűleg. *Ber. 48b.*

— A mely dologban nem vagyunk biztosak, azt nem uraljuk.

Ber. 31b.

— Ha megpillantjuk a királyt a következő imát kell mondanunk. »Áldva legyen a Mindenható, ki az ő dicsőségéből juttatott halandó embernek«. Rabbi Séséth vak volt, és egy alkalomkor, mikor az összes nép kivonult a királyt várni — mindenkinek kötelessége a király fogadtatásánál jelen lenni — találkozott vele egysadducensceus, ki ekkép szólt hozzá: a törött korsóval nem szoktak menni vizet meríteni, értvén alatta, hogy a vak ember úgy sem láthatja meg a királyt, tehát miért jött ő is. Erre a rabbi ekkép válaszolt: biztosítalak, hogy előbb fogom felismerni a király megérkezésének időpontját, mint te. Elvult egy lármázó csapat, mondákjő a király! a vak szólott: nem a király jő; második lármázó csapatra ismét előre mondta a vak, hogy nem jő a király. A harmadik csoportnál, midőn mély csend állott be szólt a vak: íme most közeleg a király. Azon kérdésre, hogy honnan következteti ezt ekkép válaszolt: A földön uralkodó hasonlít az égi uralkodóhoz, mikép a szentírás királyok könyvében elvan mondván: (I. 19 fej). midőn Illés prófétához szólott az örökkévaló; menj és állj meg a hegyen, átfog vonulni az isteni szellem, nem a ferge-

tegben mely hegyeket szétzúzott, sem a szélviharban, sem az azt követő égháborúban, sem a tűz recsegésében, hanem az utána beállott enyhe szellő lengedezésében jelentkezett az isteni fenség! Úgy a földi fenség is a tiszteletteljes csendes fogadtatásban nyilvánul.

Ber. 58a.

— Egykor egyik római császár megtiltotta, hogy az Izraelitáknak nem szabad vallástudománygyal foglalkozniok. Rabbi Akibát a helytartó emberei ott találták, midőn egy gyülekezet előtt megtartá előadásait. Egyik kérdé tőle: nem félsz a császártól? Erre ő a következő mesével válaszolt: Egyszer a róka sétált a folyam partján, és látta, hogy a halak egyik helyről a másikra huzódnak, s e miatt kérdeztetve ondák, hogy az emberek hálói elöl menekülünk. Jertek tehát a szárazra, és lakozzunk együtt, mikép apáink is együtt laktak. Azok válaszoltak: te balga, hogy gondolsz ilyet. Hiszen, ha azon a helyen, hol életelemünket feltaláljuk, félnünk kell, mennyivel inkább kell remegnünk ellenséges talajon. A vallásunkból meritjük mi életünk boldogságát, az biztosítja fennmaradásunkat, ha azt eldobjuk magunktól, annál inkább ellenségeink teljes hatalmába kerülünk.

Ber. 61b.

— Ha az összes tengerek tintává, az összes nádasok tollakká, az égboltozat papírrá és az összes emberek írökká válnak; még akkor sem képesek leírnia király szívének mélyében rejlő összes gondokat, és teendőket a népek összes ügyeinek elintézésére.

Sabb. 11a.

— A mit a földi királylyal szemben nem szabad megtenni, a világ királyával szemben mennél kevésbbé.

Sab. 74b.

— Nem szabad bosszantani egy kiskorú királyt, mert idővel megragadja a hatalmat és bosszút állhat.

Pes. 113a.

— A királynak a külső szép megjelenésre is kell gondolnia.

Thaanith 17a.

— Dávid királynak érdemül tulajdonították, hogy magát kicsinyítette azok előtt, kik nálánál bölcseségben és tudományban kiválóbbak voltak.

Meg. 11a.

— Az állatok királya az oroszlán, a madaraké a sas, a barmoké az ökör.

Chag. 13b.

— Három korona létezik; a tudomány; a főpapi, és a királyi, de a jó hírnév szerzette korona fölülmulja mind e hármat

Aboth. IV. 13.

— Ha a király le is mond az őt megillető tiszteletről, nekünk azért azt meg kell adnunk.

Keth. 17a.

- Király szava hegyeket tép ki helyéből. *B. Bathra. 3b.*
- Imádkoznunk kell a király jólétéért mert ha hatalma előtti félelem nem volna, egyik ember a másikat elevenen elnyelné. *Aboth. III. 2.*
- Mindenkor igyekezzék kiki bármely nemzetiségű királyt is az őt megillető tiszteletben részesíteni. *Ber. 38b.*
- Lehetséges-e, hogy két király egy koronát használjon? *Chul. 60b.*
- Dávid király ágya fölött egy hárfa függött, ha éjszaki szél fúvott, önmagától megszólalt, mire Dávid felkelt és azonnal foglalkozott tudományyal. *Ber. 3b.*
- A fej, a test tagjainak a királya. *Sab. 61b.*
- A király nem ítélséfelette nem ítélnek; nem tanuskodik és ellene nem tanuskodnak. *Synh. 18a.*
- A ki király, légy iránta tisztelettel. *Zeb. 102a.*
- Mindenkor legyen meg félelmed királyoddal szemben. *Zeb. 102a.*
- Ha valakinek hatalmat juttatnak, úgy utódaira is kiterjesztik azt. *Zeb. 102a.*
- Némelyek szerint a vezető olyan mint a kora, mások szerint a kor olyan mint vezetője. *Erech. 17a.*
- A király szolgája olyan mint a király. (Még azt is tisztelik). *Sebuoth 47a.*
- Mikép a halak egymást elnyelik, úgy nyelnék el az emberek is egymást, ha nem volna félelem a királytól. *Abod. Zoro. 3b.*

Kiválóság.

- Ha a myrthus tövisek között is van, azért neve és értéke megmarad. *Kethub. 43a.*
- A kiváló alakot keresik. *Thaanith. 29a.*
- Ne gúnyolódjatok egy kiváló ember mondásai felett. *Ber. 19a.*
- A teve szerint van a teher. (Minél nagyobb az ember, annál nagyobb a kötelezettsége, a felelőssége). *Szota. 13b.*
- Minél nagyobb az ember annál nagyobbak vágyai. *Szukkó. 52b.*
- A test a fej után halad, (a kiváló embernek kell a tömeget vezetnie). *Erubin. 41a.*
- A kornak egy, de ne két vezetője legyen. *Synh. 47b.*
- Ha a pásztor megharagszik a nyájára vak vezetőt ad neki. *B. Kama. 52a.*

— Végig néztem a kiváló embereken, és ime kevesen vannak.

Synh. 97b.

— Senkinek sem szabad egy gyülekezet felett intézkednie hacsak nem lőn e célra megválasztva maga a gyülekezet által.

Ber. 55a.

— Ki az okos ember? Ki mindenkitől tanul! Ki a hős ember? Ki uralkodik vágyain! Ki a gazdag ember? Ki örvend osztályrészenek! Ki a tisztelt ember? Ki más embereket tiszteli! *Aboth. IV. 1.*

— A hol szükség van derék emberekre, ott tégy ki magadért mint ilyen.

Aboth. II. 5.

— Ha az ember önmagáról nem gondoskodik, vajjon ki gondoskodik róla?

Aboth. I. 14.

— Űdv azon kornak, hol a kiválók hallgatnak a kevésbbé kiválókra, annál inkább, hol ez utóbbiak meghallgatják a kiválóbbak szavait.

Ros-Hasana. 25b.

— Az igazságosan ítélő bíróra, a község előljárójára és tanítókra, kik másoknak kegyességi műveket tanusítanak, mondatott »az értelmesek ragyogni fognak mint az ég fénye, és kiket Isten szeret oly hatalmasak mint a nap felkeltében.« (Dan. 12)

B. Bathra. 8b.

— A háznak kövei és gerendái tanuskodnak az emberről.

Chag. 16a.

Munka.

— Ha nem tejezhetsz be egy munkát, azért ne vonakodjál azt megkezdeni.

Aboth. d. R. N. 27.

— Ki nem fáradozott a munka napjaiban, miből egyék az ünnepnapon, de a ki fáradt, az majd élvezhet a pihenés napjaiban.

Abod. Zor. 3a.

— Nagyobb érdeme van annak, ki fáradozásának gyümölcsét élvezi, mint a ki csak istenfélő.

Ber. 8a.

— Nagy fontosságú a munka, mert tiszteltté teszi a tulajdonosát.

Ned. 49b.

— Hét évig volt éhség az országban, de a munkás házába nem hatolt.

Synh. 29a.

— Létezik-e étkezés fáradozás nélkül?

Sab. 153b.

— A világ nem állhat fenn sem fűszerárus, sem tímár nélkül. Boldog, kinek illatszszszerrel kell foglalkozni, és jaj annak, kinek büzzel kell bajlódnia.

Kid. 82b.

— Ki egésznap felügyel földjére, az fog magot találni. *Chul. 105a*

— Midőn Isten mondá Ádámnak: Tövis és kóró fog neked teremni, szemei könnyekre fakadtak és szólott: Vajjon a számmal egy jászolból egyem? Isten válaszolt: arcod verejtékével keresd a nyeredet, dolgozzál, és akkor kedélye megnyugodott. *Pes. 118a.*

— Nagy fontosságú a munka, mert felhevíti, lelkesíti a munkást. *Git. 67b.*

— Még ha egy dögnék a bőrét is kell lehuznod, azt is meg kell tenned, hogy becsülettel érdemeld ki a bért. *B. Bathra. 110a.*

— Ne mond, én kiváló ember vagyok és félek a gunytól ezen munka miatt. *B. Bathra. 110a.*

— Mivel kell az embernek éltét fenntartani? Sanyargassa magát munkával. *Tamid. 32a.*

— Mi által teszi tönkre magát az ember? Túleröltetéssel. *Tanud. 32a.*

— Az emberek testük összes erejével szentelik magukat a munkának; üdv annak, ki tudományak szentelheti magát. *Synh. 99a.*

— Eltetted a munkakosarat, eltetted magadtól az életnek keresetforrását. *Synh. 7a.*

— Ha valaki szól: fáradoztam, de eredményhez nem jutottam, ne hidd neki; nem bajlódtam, és célhoz értem: ne hidd neki; fáradtam, és eredményt vívtam ki: azt elhiheted. (Bár ez csak tanulásra vonatkozik, mert ahhoz, hogy valaki önálló véleményt tudjon kifejteni, vagy üzleti dolognál a fáradozáson kívül Istentől szerencse is megkivántatik). *Meg. 6b.*

— Szeresd a munkát, és gyűlöld az uraskodást. *Aboth. I. 10.*

— A nap rövid, a munka sok, a munkások restek, a jutalom nagy, a házigazda sürget. *Aboth. II. 15.*

— Mindenkinek szép a saját mestersége. *Ber. 43b.*

— A munka fontossága kitűnik azon rendelkezésből is, hogy a tolvaj ha ökör lopásnál kapták rajta, ötszörösen kelle azt megtérítnie, mert az munkájában lett háborgatva, míg báránynál, mely nem végzett munkát csak négyszeresen kelle megtérítnie. *B. Kama. 79b.*

— Bármily lealacsonyító munkához is inkább szegődjék az ember csak ne szoruljon idegen emberre. *B. Bathra. 110a.*

— Senki se adja fel mesterségét vagy atyja mesterségét. *Erech. 16b.*

— Menj ki, és lásd mennyi munkátlan az utcán. *Ber. 17b.*

— A tétlenség erkölcstelenséghez vezet. *Keth. 59b.*

— Ha nem emeled fel a cserepet, aligha találod meg az alattalévő gyöngyöt. *Jeb. 92b.*

— Ki arra vár mit felesége kibérelt malmával szerez, az nem lát áldást. *Pes. 50b.*

— Kétszer oly nehéz feladat az ember eltartása mint a szülés, olyan mint a tenger széthasogatása. *Pes. 118a.*

— Drága gyöngyszemeket találhatott volna fel benne, és csak köveket eredményezett kutatása. *Jeb. 94a.*

— Mintha a róka vesz a káposztából. (Hiábavaló munka). *Nid. 62b.*

— Ki egy munkát megkezd, de azt nem fejezi be, úgy annak tudatik be a mű, ki azt befejezte. *Szota. 13b.*

— Minden mi felesleges, olyan mintha hiányos volna. *Chul. 58b.*

-- A hiába való dolgokat nem tartják meg emlékülben az emberek. *Synh. 29a.*

— Inkább változtasd étkezésedet illetőleg az ünnepnapot hétköznapra, csak ne szorulj az emberek kegyére. *Pes. 112a.*

Népek.

— Menj és figyelj arra, hogy mit szól a nép. *Ber. 45a.*

— A népek egymás között is viszálykodnak, ha fejedelmeik között civódás ütött ki. *Ber. 17a.*

— Naponta többször szól Isten: Jaj a fiaknak, kiknek vétke miatt elpusztítottam házamat, felgyújtottam szentélyemet és elűztem. *Ber. 3a.*

— Üdv a királynak, kit házában úgy dicsérnek, mint midőn Izrael imádkozik. *Ber. 3a.*

— A bűnök miatt nem mutatkozott csoda Izraelnek Ezra idejében. *Ber. 4a.*

— Így szólott Mózes Istenhez: a sok arany és ezüst miatt, mit Izraelnek adtál, készítette az aranyborjút. *Ber. 32a.*

— Az naptól kezdve, hogy a szentély romba dőlt, ledőlt a vafal Isten és Izrael nép között. *Ber. 32b.*

— Szép a szerénység Izrael népnek mint a fehér lóra piros nyereg. *Chag. 9b.*

— Isten azért szórta szét Izrael népét a többi népek közé, hogy terjeszsze az Egyisten hitét. *Pes. 87b.*

— Három daczos lény létezik; a kutya az állatok között; a kaka s a madarak között; és Izrael a népek között. *Béczó. 25b.*

— Midőn Izrael tekintetét és szívét Istenéhez irányította akkor győzött a pogányság fölött, de ha nem Istenét szolgálta, akkor a pogányelem diadalmaskodott. *Ros-Hasana. 29a.*

— Azért lett a vallás Izrael népnek kinyilatkoztatva, mert rendithetlenség. *Beczó. 25b.*

— Izrael népe hasonló a nádhoz, mely hajlik bármely irányba, de a világ összes szele sem képes gyökerében kiirtani. *Taan. 20a.*

— Ki a bálványimádást tagadja, az zsidónak neveztetik.

Meg. 13a.

— Nagyobb hatást tett Izrael népre Ahasverus (Artaxerxes) perzsa király ama ténykedése, hogy a gyűrűs pecsétét ujjáról lehuzta átadván azt a zsidó gyűlölő Hamánnak, szólván, tégy a néppel kedved szerint, mint a negyvennyolcz próféta részthirdető jóslása, mert ezek nem voltak képesek a népet megjavítani, míg amaz ténykedés folytán igenis megjavult a nép. *Meg. 14a.*

— Mikép a néger nép eltér színére nézve a többi népektől, úgy tér el Izrael népe tetteiben a többi népektől. *Moed. Kot. 16a.*

— Ha Izrael figyel Isten parancsaira, akkor fiainak neveztetik, de ha nem ügyel parancsaira, akkor szolgáltnak mondatik.

B. Bathra. 10a.

— Inkább tudatlanságból semmint tudatosan vétkezzék Izrael népe.

B. Bathra. 60b.

— A Sinai hegyen Izrael népnek kihirdetett hatszáztizenhárom vallásos szabvány közül 248 a parancs, megfelel a test tagjai számának, és 365 a tilalom az év napjainak száma szerint. *Mak. 23b.*

— Isten a világ alkotásánál azon föltételhez kötötte a világ fenntartását, ha Izrael népe a Sinai hegyen kihirdetendő vallást megtartja; mert ha nem fogadja azt el — mikép a többi pogány népek azt elfogadni vonakodtak — akkor visszatereli a világot a pusztaságba és sivárságba.

Abod. Zor. 3a.

— Izrael hasonló a szőlőhöz. A tőkék benne a tudósok, a levelek a tudatlanok; a tőkének kell imádkoznia a levelek jólétéért, egyik a másik nélkül nem virulhat. (Egyik a másikat kiegészíti).

Chul. 92a.

— Izraelre nézve olyanok a másfelekezetből áttértek mint egy daganat az eleven testen.

Kid. 100b.

— Három tulajdonság jellemzi Izraelt: könyöületesek, szemérmesek és jótékonyak.

Jeb. 77a.

— Ha jó hozzánk napjainkban egy más vallásbeli, hogy átakar térni Izrael vallására ekkép szólnak hozzá: mit gondolsz,

ily időben áttérni akarni Izrael vallására? Nem tudod, hogy Izrael népe el van nyomva, hogy üldöztetik, szét van szórátva, hogy szenvedések érik; ha mondja: igen is tudom mindezt, és nem rettegek ezekben részesülni, — csak akkor vehető fel, azonnal kell megismertetni vele az összes vallásos szabványokat, az azokkal járó büntetéseket, tudatni kell vele, hogy mielőtte vallásra áttértél bármit ehettél, most pedig im ez tiltva van; egyszersmint a vallás nyújtotta jutalmat is tudatni kell vele. *Jeb. 47a.*

— A szent földön kívül lakó idegenek nem tekintetnek bálványimádóknak. *Chul. 13b.*

— Azért száműzetett Izrael, hogy csatlakozzanak hozzá más vallásbeliek. *Pes. 86b.*

— Kedvelt Izrael népe, bárhová is száműzetett, az isteni fenség vele volt. *Meg. 29a*

— A bálványimádók legjobbját is szabad háború idejében megölni, a legjobb kigyónak is szétzúzhatod a fejét. *Szofrim. 15.*

— Az idegen népek jámborai részesei a tulvilági boldogságnak. *Synh. 94a*

— Hét évig termékenyítették a népek szőlőkertjeiket Izrael véreből trágya nélkül (Jeruzsalem pusztulásakor). *Git. 57a.*

— Egyaránt kell eltartani táplálékkal az idegen népek szegényeit mint Izrael szegényeit;

Épúgy kell meglátogatni az idegen népek betegeit, mint Izrael betegeit;

Egyaránt kell eltemetni az idegen népek holtjait mint Izrael népét, hogy a békesség utjai egyengetve legyenek. *Git. 61a.*

— Egy hitehagyott előtt, ha zsidóvá is lett, sobase gyalázd még tizedik ivadéka előtt sem a régi vallásához tartozókat.

Synh. 94a.

— Az idegen népek is figyelmeztettek, hogy dicsőítsék Istent és óvakodjanak a bálványimádástól és az erkölestelenségtől.

Chag. 11b.

— Hetven tulkot mutatott be Izrael áldozatul a hetven népért, hogy Istentől számukra megnyerje a bünbocsánatot; skar volt nekik elpusztítani azon oltárt, melyen jólétükért könyörögtek.

Szukkó. 55b.

— Ha a népek nem félnének Istentől, mikép volna képes fennállani egyik nép a többi között. *Joma. 69b.*

— A jámbor más vallásbeliek az igazi jámborok közé soroztatnak. *Meg. 17b.*

-- Legyen a Sémiták sátraiban Japhettől származó nyelv, a görög nyelv szépsége. *Meg. 9b*

— Alávalók a barbár népek, kik ruhátlanul járnak az utcákon, minél undokabb és Isten előtt gyűlöletesebb dolog nem létezik. *Jeb. 63b.*

— Megeskette Isten Izraelt, hogy nem fog fellázadni a népek ellen, és megeskette a népeket, hogy nem fogják Izraelt szerfelett sanyargatni. *Keth. 111a*

— Tíz rész gazdagság jutott a világnak, ebből 9 részt Róma vett magának; tíz rész tudatlanságból 9 részt Babilonia, a tizedik részt a világ többi része vette magának;

A tíz rész dőlőfősségből 9-et	Elam,
" " erőből 9-et	Perzsia,
" " gyermekekből 9-részt	Média,
" " kuruzslásból 9-részt	Egyiptom,
" " paráznaságból 9-részt	Arábia,
" " szemtelenségből 9-részt	Mésan népe vette magának

és a tizedik részt a világ többi része vette magának. *Kid. 49b.*

— Nem szabad egy bálványimádóval üzlettársnak lenni.

Synh. 63a.

— Az egész szózat, mely a Sinai hegyen elhangzott Isten szájából 70 nyelven hangzott el. (Ez jelképes kifejezése annak, hogy a talmud szerint létezett 70 népnek is lett kihirdetve a a tízparancsolat.) *Sabb. 88b.*

— Ki egy másvallásbelinek jogosügét elferdíti mintha Isten ügyét ferdítette volna el. *Chag. 8a.*

— Azért hódította meg a hatalmas Nebukadnezár a gonosz, az egész világot, hogy ne mondják a népek miszerint Isten egy alávaló megvetett nép kezibe szolgáltatta ki gyermekeit, Izrael népét. *Chag. 13b.*

— Egy másvallásbeli, ha Izrael vallástudományával foglalkozik olyan mint a főpap; mert Mózes könyveiben nem áll, hogy Kóhen, Levita, (Ábron ivadéka, a papi szolgálatokra kizárólagosan jogosultak) és Izraelita foglalkozzék a vallástannal, hanem írva van: az ember tartsa azt meg és éljen vele. *B. Kama. 38a.*

— A kegyeleművek és jótékonyság engesztelést hoznak a pogányságra. *B. Bathra. 10b.*

— Egykor jöttek Egyiptombeliek Nagy Sándorhoz Izraellel perlekedni a miatt mert írva van a szentírásban. «És adott Isten kegyet Izrael nép iránt az Egyiptomiak szemében, és kikölcönöztek

ezüst és arany ékszert és kiűritették Egyiptomot.» Tehát ezt visszakérték tőlük. Egyik tudós vállalkozott a válasz adására, mondá: honnan merítitek ti ezen adatot? szólának, a szentírásból! Majd én is onnan hozom érveimet. Ám írva van ott: 600,000-emberrel dolgoztatott Egyiptom 430 éven át ingyen, ám adják meg a bért ezért. Erre válaszolni képtelenek voltak és szégyenkezve futottak el.

Synh. 91a.

— Kanaán megparancsolta fiának: szeressétek egymást, szeressétek a rablást, a paráznaságot és gyűlöljétek uraitokat.

Pesach. 113b.

— Egyik tudós mondá: Mily szépek a görög nép alkotásai: utcákat, hidakat, fürdőházakat építettek; másik felelt rá: mindent csak a saját élvezetükre és hasznukra készítettek. *Sabb. 33b.*

Nevelés.

— Egy jó fiú sem nevelkedhetik fel rossz szülők között, annál kevésbé rossz fiú rossz szülők között. *Jer. Sekalin.*

— Kit hozzá szoktatnak a nyomor elviseléséhez, annak mitől sem kell félnie. *Keth. 62a.*

— Ki leányát tudományra oktatja, mintha hiábavalóságokra nevelné. *Szota. 20a.*

— Ki fiát nem tanítja mesterségre, mintha rablásra oktatná. *Kid. 29a.*

— A szülők sohase tegyenek különbséget egyik és másik gyermekük között. *Sabb. 10b.*

— Ha a téves nézet egyszer gyökeret vert, nehéz azt onnan kiirtani. *B. Bathra. 21a.*

— Sohase ígérjünk gyermekeinknek valamit a mit nem adunk meg, nehogy hazugsághoz szoktassuk. *Szuk. 46a.*

— A tizenkettedik évig az atya szeliden bánik gyermekével, midőn tanítja, később, ha nem akar tanulni, megfenyíti koplaltatással. *Keth. 50a.*

— Azelőtt minden atya maga tanította gyermekeit; kinek nem volt atyja, az nem tanult, míg R. Josua Gamla fia elrendelte, hogy a gyermekek iskolába járjanak tanítókhöz minden helységben, hat évtől kezdve ha erősebb volt a gyermek, máskép hét éves kortól kezdve, de hatéven alól semmi áron sem volt felveendő az iskolába. *B. Bathra. 21a.*

— Mindenkor szép és könnyű mesterségre tanítsa az ember fiát. *Ber. 63a.*

— Egy apa jól tartotta étellel és itallal a fiát, pénzeszacskót csüggesztett a nyakára, és odavezette a kicsapongás házához.

Ber. 32a.

— A mint bemegy a juh az üstbe, úgy jó ki belőle. (A mely tulajdonságot a gyermek eltanul nevelőjétől, olyan marad még benne).

Chag. 15b.

— A vincellérből ha király is lenne, mégse venné le a kosarat a nyakáról. (A megszokottság hatalma).

Meg. 7a.

— Miképpen a folyó oda ömlik a hová szokott, úgy a szokások is állandók saját helységükben.

Chul. 18a.

— Sohase térjen el az ember a szokástól. *B. Meczia. 86b.*

Okosság.

— Ki az okos? Ki előrelátja a következményeket. *Tamid. 32a.*

— Minél okosabb, annál nagyobbat tévedhet. *B. Meczia. 96b.*

— A legtöbb fattyú okos.

Jerus. Kid.

— Hét dologról ismerhetni fel az okost: nem beszél olyanak jelenlétében, ki bölcseségre és tekintélyre nézve nálánál kiválóbb; nem szakítja félbe a beszélőt, nem hirtelenkedik a válaszadásnál, kérdez és felel a tárgyhoz mértén, rendszerint az előbbiekre előbb, a későbbiekre később felel, a mit nem tud, arra azt mondja, nem tudom, bevallja az igazat; ki ezeknek ellenkezőjét teszi, az buta.

Aboth. V. 7.

— Okosak, figyeljetelek szavaitokra.

Aboth. I. 11.

— Ki okos akar lenni, foglalkozzék pénzügyi dolgokkal.

Ber. 63b.

— Nem az maga, hogy régi, adja a fontosságot a dolognak, hanem az értelmesség okozza.

B. Bathra. 142b.

— A bor és a kellemes illat okossá tesznek. *Joma. 76b.*

— Az okosságnak korlátja a hallgatás. *Aboth. III. 13.*

— Minden körülmények között biztos orvosság a hallgatás.

Meg. 16b.

— A bölcsenek is üdvös a hallgatás, mennyivel inkább kíváncsi a balgákra nézve.

Jer. Pes. 3. fej.

— A beszéd egy ezüstöt ér, a hallgatás kettőt. *Meg. 18a.*

— A ki egy hallott dolgot elhallgat, száz bajt hárít el magától.

Synh. 7a.

— Légy okos és hallgass.

Joma. 7a.

— Hallgatás beleegyezést jelent (ott, hol az illetőnek alkalma volna hozzászólnia.)

Jeb. 78b.

— A bölcssek korlátot szabtak szavaiknak. *Ber. 4b.*

— Isten csak annak ad bölcseséget, a kiben már van. *Ber. 55a.*

— Ki dicsekedik az ő bölcseségével, attól elveszik el.

Pesach. 66b.

— Ki haragszik, ha okos volt, elveszti okosságát. *Pes. 66b.*

— Mindenkor ügyeljen az ember azon válaszra, mit valamely tárgyra ad. *Meg. 25b.*

— Az okos többre becsülendő mint a próféta. *B. Bathra. 12a.*

— Az által, hogy valaki okos, egyszersmint gazdag is.

B. Bathra. 25b.

— Ily sok bölcsesség ily disztelen edényben? Ezen szókkal gunyolta egykoron Rómában a császárnak leánya a púpos R. Josua Chananja fiát. Mire a tudós ekkép válaszolt: Miben szokta atyja a bort megőrizni? Cserép edényekben, volt rá a válasz. Különös, hogy egy császár nem ezüst vagy arany edényben tartja a bort. A király leánynak megtetszett ezen tanács és ilykép intézkedett. Rövid idő multán a bor teljesen megromlott. Rossz tanácsot adva, mondá a királyleánya tudósnak legelső találkozásakor. Ime ez a válasz a te gunyszavaidra: Sok bölcsesség disztelen edényben.

Ned. 50b.

— Senki sem gyűjt oly dolgot mire nincs szüksége.

B. Bathra. 27b.

— Ne kutass abban, mi tőled el van rejtve, ami rád nézve csodaszerű, titokzatos, csak amit az értelem fölfoghat, azzal törődj, nincs közöd a titokzatoshoz.

Chag. 16b.

— A ki elolvassa a levelet, az legyen egyszersmint annak az elküldője. (A ki adja a jó tanácsot annak kötelessége azt megvalósítani).

Synh. 82a.

Pénz.

— Akkor végy sok árút, ha olcsón jutsz hozzá. *Ber. 63b.*

— Van olyan ember is, ki pénzét jobban szereti életénél.

Ber. 61b.

— A vallás gondoskodik arról, hogy pénzbeli kárt lehetőleg ne szenvedjünk.

Chul. 49b.

— Embertársad pénze oly drága legyen előtted mint saját pénzed.

Aboth. II. 12.

— Az embernek pénze egyenleti összes útjait. *B. Mecz 66a.*

— A szegényeknél még a szükséges dolgokra is hiányzik a pénz, a gazdagoknál még fölöslegesre is jut.

Chag. 5a.

- A pénz tisztára mossa a fattyukat. *Kid. 80a.*
- A sziv is függ a pénztől. *Jer. Terum.*
- Kiki pénzét három részre osztsa fel és három félekép értékesitse: egy harmadát földek művelésére; kereskedelemre; és egy harmada mindig készpénzben legyen meg. *B. Mecz. 42b.*
- Mindenkor legyen készpénz az embernél ha üzletet akar lebonyolítani, hogy azonnal kifizethesse, nehogy addig, míg ő pénzeért elmegy, más őt megelőzhesse. *B. Mecz. 42a.*
- Egy pénzdarab a zsebben kívülről hallatja a zajt. *B. Meczia. 85b.*
- Ki pénzét elakarja veszíteni, foglalkozzék üveg árukkal, és dolgoztasson napszámosokkal, ha önmaga nincs jelen. *B. Meczia. 29b.*
- Pénz az embert biztos alapra helyezi. *Pes. 119a.*
- Inkább adja az ember leányát szolgálatba, semhogy kénytelen legyen pénzt kamatra felvenni. *Kid. 20a.*
- Ha a pénz olcsó, akkor nincsen, ha drága, akkor inkább van. *Chag. 8a.*
- Ha pénzt adsz kölcsönbe, előbbvaló a szegény a gazdagnál; saját városod szegénye előbbre való más város szegényénél; saját néped előbbrevaló a pogánynál, daczára, hogy annak kamatra is szabad adnod, míg saját népedbelinek nem szabad kamatra adni. *B. Meczia. 71a.*
- Ki kamatra kölcsönöz, annak vagyona megínog. *B. Meczia. 71a.*
- Kinek van pénze és kölcsönöz tanúk nélkül az vétséget követ el, a mennyiben önmagára átkot hoz, a mennyiben az adóst vétséghez csábítja. *B. Meczia. 75a.*
- Ki társának száz forintot kölcsönöz, és tudja, hogy az adósának nincsen miből megfizetnie, akkor a hitelezőnek nem szabad előtte elmennie. *B. Meczia 75b.*
- Oda vidd eladás végett a veteménvt, hol azt eszik. *Mea. 85b.*
- Addig adj túl árúidon, míg sokan kérik. *Pess. 113a.*

Rágalom.

- Jöjjön a szőlőkert tulajdonosa, és irtsa ki a töviseket. (Senki se törödjék másnak ügyeivel.) *B. Mecz. 83b.*
- A rágalmazás hármát öl meg; az elbeszélőt; azt ki meghallgatja, és a kit rágalmaznak, és azért olybá vétetik, mintha

egyszerre a három legfőbb bűnt követné el; a bálványimádást, vérontást és fajtalanságot. *Erech. 15b.*

— Súlyosabb annak a vétke, ki rosszat terjeszt beszédével, mint a ki rosszat cselekszik; mikép Izrael a sivatagban is kiváltkép rágalmozó beszéde miatt bűnhődött. S ebből levonható a tanúság: Mikor a kémek a szent föld gyümölcsei és talaja ellen terjesztett hazug hírek miatt oly nehéz büntetést kaptak, mennyivel nagyobb büntetést kap az oly ember, ki embertársa ellen vétkezik rossz nyelvvel. *Erech. 15a.*

— Eljöttek egykor az állatok a kigyóhoz és szóltak hozzá: Ime az oroszlán és a farkas vagy más vadállat, ha megragadta zsákmányát azt széttépi és felfalja, de neked, mily élvezetted van, ha megharaptad áldozatodat? Válaszola a kigyó, az én élvezetem éppolyan, mint a rágalmozóé, ha megsebezte azt, kit rágalmozott. *Erech. 15b.*

— Ki rágalmoz, megérdemli, hogy megkövezzék, arról mondja Isten, én és ő nem férhetünk meg egy világon. *Erech. 15b.*

— Élet és halál van a nyelv kezében. (Példabeszéd 18.) Kérdi a talmud milyen keze van a nyelvnek? Mikép a kézzel lehet ölni, úgy a nyelvvel is, az is csak a közelben lévő, ez is csak azt képes megölni, ki közelben van. *Erech. 15a.*

— A ki vért önt, tudja, hogy kit öl meg, de a rágalmozó nem mindig tudja, hogy kit öl meg. *Zeb. 88b.*

Romlás.

— A tövisek beleakadnak a pamutba és onnan ki kell azokat huzni. *Ber. 8a.*

— Magából az erdőből kerül ki a fejszenyél, melylyel aztán a fákat kivágják. (A fák panaszkodtak, mikor a vas megteremtett, hogy ez az ő ellenségük, mert belőle készül a fejsze, melylyel széthasogatják őket. Válaszolt a vas, önmagatokból származik a nyél, mely a fejszének lehetővé teszi a vágást.) *Synh. 39b.*

— A ki másnak fogai közé teszi az ujját, önmagának tulajdonítsa a kárt. *Keth. 52a.*

— Ha macska és az egér békét kötnek egymással, a házbeliek megérzik a végehezvitt romlást. *Synh. 105a.*

— Senki se öntse ki a vizet kútjából addig, míg másoknak arra szükségük van. *Jeb. 12b.*

— Az erkölcstelenség a házban olyan, mint a féreg a tökbén *Szota. 8a.*

— Mihelyt megadatott a romboló szellemnek a hatalom a romboláshoz, akkor nem tesz többé különbséget a jó és rossz között. *B. Kama. 60b.*

— Haroskadozik az ökör akkor élesítsd rá késedet. (Ha a gonosz kezd sülyedni, akkor teljesen lehetetlenné kell tenni őt.) *Sabb. 31a.*

— Hadd a részéget tovább menni, elesik ő magától is.

Sabb. 32b.

— Két száraz ágat a tűzben csakhamar megront egy nedves.

Synh. 93a.

— A futás kezdete az ellenség romlásának. *Szota. 44b.*

— A hol a szikrák szerte röppennek, és a lángok lobognak, ki viszi oda a kovácsot. (Ki megy a biztos romlás elébe.)

B. Mecz. 85b.

— Pénzét egy szarvas szarvára helyezi. *Git. 58b.*

— Sohase álljon az ember veszélyes helyen, szőlván, hátha csoda történik érette.

Thaanith 20b.

— Ne neveljen az ember hamis kutyát házában és ne tartson veszélyes iajtorját házában, nehogy vérontásnak legyen okozója.

B. Kama. 15b.

— Ne menjen senki rejtek helyekre részint mivel a gyanúsításnak teszi ki magát, és mert rá eshet egy darab fal; továbbá mert kártékony elemek tartózkodhatnak benne.

Ber. 3a.

— Ha a szemnek megadatik vala azon képesség, hogy minden parányt láthat, akkor egy lény sem lett volna képes megmaradni, látván a sok tömecset, mely szerte röppen.

Ber. 6a.

— Nem fordul elő, hogy a róka saját üregében pusztul el.

Keth. 71a.

— Három dolognál a kevés hasznos, de a sok káros: a savanyú kovásznál, a sónál és a tartózkodónál.

Ber. 34a.

Ruházat.

— Öve tesz tanuságot kilétéről. *Chulin. 108a.*

— Isten fényé az emberen tükrözik vissza; az embereké a ruházaton.

Der. Erecz.

— Az oly tudós, kinek ruháin piszok-foltok vannak, az halált érdemel.

Sabb. 114a.

— A megszokottság teszi értékesé a ruhát.

Sabb. 10b.

— Ruháim tesznek tiszteltté.

Sabb. 113a.

— Tartózkodási helyemen tisztelik nevemet, máshol ruháim szerint becsülnek.

Sabb. 145b.

— Tiszteld Istenedet azzal is, hogy ne legyen ünneplő ruhád ugyanolyan mint a köznap. *Sabb. 113a.*

— Szégyen egy tudósra rongyos cipőkben járni az utcán. *Sabb. 114a.*

— Még házának gerendáit is inkább adja el az ember, csak ne járjon rongyos cipőkben, hanem vásároljon érte cipőt lábára. *Sabb. 129a.*

— Mikép az áldozatok engesztelő hatást gyakorolnak, úgy az áldozatot bemutató papnak a ruházata is engesztelő hatással volt. *Zeb. 88b.*

Szabadság.

— Ki téged megakar ölni, és máskép nem védekezhetsz szabad neked őt megölni. *Synh. 72a.*

— Ki tiszta szándékkal jó, annak segítenek. *Sabb. 104a.*

— Kikit azon az uton vezetik, melyen menni akar. *Mak. 10b.*

— Minden Istentől függ, csakis az istenfélelem van szabad elhatározásunkra bízva. *Ber. 43b.*

— A foglyok felszabadítása nagy fontosságú parancs a válásban. *B. Bathra. 5b.*

— Csak az oly ember igazán szabad, ki foglalkozik a tudománnyal. *Aboth. VI. 2.*

— Ha a rabnak mondják, holnap kifognak szabadítani és adnak sok pénzt, bizonyára azt mondja, inkább elengedem a pénzt, csak bocsássatok ma szabadon. *Ber. 9a.*

— A jelenlegi világ és a Messiás jövelete között a különbség csakis a zsarnoki uralom megszűnésében van. *Ber. 34b.*

— A hová szeretek menni, oda visznek lábaim. *Sukko. 53a.*

— A rabszolgában alig található fel a hűség. *B. Mecz. 86b.*

— A ki nekem ezen talányt megfejti, annak ruháját szolgálkép utána hordom a fürdőházba. *Synh. 62b.*

— Rossz szolga, ki akkor kérdezi, hogyan csinálja a munkát, mikor már megparancsolták neki. *B. Bathra. 4a.*

— A szolga mindig belenyugodhatik, ha ugyanazon sorsban részesül melyben ura. *Ber. 58b.*

— Tíz rész alvás szállott a földre, ebből 9-részt a szolgák vettek maguknak, és egy részt a többi emberek. *Kid. 49b.*

— „Szolgádnak jó dolga legyen nálad” — ha te buzakeret eszel, ő ne egyék más lisztből valót; ha te iszol ó-bort, ő

se igyék uj bort; ha te fekszel pamlagon, ő se feküdjék szalmán; innen van a mondás: ki héber szolgát vesz, mintha urat venne magának. A szentírás parancsa szerint ha a szolga hat évig szolgált, a hetedik évben szabad lehetett, de a ki nem akart felszabadulni, annak a biblia szerint a fülét át kelle lyukasztani. A talmud kérdi, miért ép a fülét? Válasz, azon fül, mely nem hallotta a Sinai hegyen, hogy Isten mondá: miszerint az én szolgálaim legyetek és nem szolgálímnak a szolgálai — az oly fül legyen megbélyegezve. *Kid. 22b.*

Szegény.

- Csak az a szegény, kinek nincsenek ismeretei. *Ned. 44a.*
- A szegénységgel együtt jár a szegénység. (Szegénynek szegény a szerencséje). *Chul. 105b.*
- A kutya éhségében még ürülékét is lenyeli. *B. Kama. 92b.*
- Gyakran, nem tetszik azon lant a szegényeknek, melyen gazdagok játszottak (A szegények is igényteljesek). *Joma. 20b.*
- A ki kénytelen idegen ember adományára leselkedni, az mögött az ég beborult. *Beczó. 32b.*
- Ki más emberre szorul, az folyton változtatja a színét. *Ber. 6b.*
- Legyen házad tárva nyitva, hogy a szegények házad népességét képezzék. *Aboth. I. 5.*
- Ügyeljetek a szegények gyermekeire, általuk terjed a tudomány. *Ned. 81b.*
- Ki kutyát tart házában megvonja a kegyet házától. (Ha a kutyák megakadályozzák a szegényeket a házba lépni). *Sabb. 10a,*
- Ki a szegénynek nyilvánosan adja az adományt vétkezik, mert megszegyeníti. *Chag. 4a.*
- Kinek nincs semmi birtoka és vonakodik a közös pénztárból magát eltartatni, annak előbb kölcsönkép később ajándékkép kell adni. *Keth. 67b.*
- Egy maroknyitól nem lakik jól az oroszlán, a gödör nem telik meg azzal, a mit belőle kiástak. (Ha a szegényeknek nincs keresetük, akkor a helységbeliek nem képesek eltartani). *Ber. 3b.*
- Adj épugy helységed szegényeinek mint más helységbeli szegényeknek, és ne csak az adjon, ki sokat adhat, hanem még az is ki csak keveset adhat a szegényeknek. *B. Mecz. 31a.*
- Ki azt akarja, hogy fiai legyenek, osszon ajándékokat a szegények között. *B. Bathra. 10b.*

— Súlyosabb a szegénység az emberre, mint ötven botütés
B. Bathra. 116a.

— »A szegénynek összes napjai rosszak: ez alatt értendők azok, kiknek rossz feleségük van, kik nagyon is könyörületesek és kik tudatlanok.
B. Bathra. 145b.

— Ki asztalánál nem hagy kenyeret a szegények számára az nem lát áldást.
Synh. 92a.

Szenvedély.

— A ki az erkölestelenség karjaiba dobja magát és abban kedvtelését leli, kiolthatlan tüzet gyújtott, és nevetség tárgyává válik.
Synh. 96a.

— Ki legyőzi szenvedélyeit, az a rossz hajlamnak szemét szurta ki.
Szuk. 38a.

— Vajjon az, ki hagymát evett és kellemetlen bűzt árasztott újra fog ugyanabból enni, hogy még több bűzt áraszson? Ber. 51a.

— A tele hasból táplálkozik a szenvedély. Ber. 32a.

— Ha a véték egyszer és kétszer kezeidbe került, és te attól megszabadultál, többször már nem tud uralkodni fölötted.
Joma 38a.

Ha már életéveid legnagyobb része letelt vétkezés nélkül, többé aztán nem fogsz már vétkezni.
Joma. 38b.

— Ha megtámad téged az, mi elrúlithat, a szenvedély — vond be azt a tudomány csarnokába; ha kőből való — szétmálíkt ott, ha vastartamú, szikrákat fog szórni.
Kid. 30b.

— Naponta megakarja ölni a szenvedély az embert, (mint a gonosz a jámbort), s ha Isten nem jőne segítségére, úgy nem volna képes neki ellentállani.
Kid. 30b.

— A ki látja, hogy szenvedélye minden áron győzedelmeskedik fölötte, menjen oly helyre, hol senkisémet ismeri, öltson magára gyász ruhát és engedjen szenvedélyének szabad folyást.
Moed. Kot. 16a.

— Azon hullámok, melyek a hajókat elakarják süllyeszteni fehér láng színűek, és csakis akkor csendesülnek le, ha rá ütnek bottal, melyre Isten neve van vésve. (Az emberiélet a hajó, a szenvedélyek a hullámok ezek folyton tüzelnek és csakis Isten tanainak megőrzése által győzetnek le.)
B. Bathra. 73a.

— Fordítsd el szemeidet egy bájos asszonytól, nehogy hálójában

megfogassál. Ne dőzsölj férjével, vele együtt szeszes italokat fogyasztván. Sokan megrontották már becsületüket, egy szép asszony miatt, hatalmas számban vannak áldozatai. *Synh. 100b.*

— Egyszer mentünk a hajón és láttunk egy madarat czombjáig a vízben állva, míg feje az égig ért. Azt hittük, hogy nem mély a víz, mi is akartunk bele menni fürödni, magunkat felfrissíteni! Ekkor egy hang szóllott hozzánk. Ne menjetez e vízbe, mert már hét év előtt beleesett egy ácsmesternek a fejszéje és még mindig nem ért le fenékig, még pedig nem annyira, a víz mélysége, mint a hullámok rohamossága miatt (Életünk jelképe a hajón való utazás; a tenger vize az élet az ő elcsábító szenvedélyeivel; a madár az ember; értelmi erejével az égig hatolhat; az ács és fejsze jelképezi az ember törekvését a világi boldogság elérése után. Az ember, ha bármily keveset is akarna élvezni, a szenvedélyek őt csakhamar tovaragadják, ott hagyja minden tehetségét és nem képes magát kiszabadítani. *B. Bathra. 73b.*

— Kohelet 9 fej. 14 15 és 16 versét: «Volt egy kis város, melyben kevés ember lakott, jött egy hatalmas király, körülvette azt és épített körülötte hatalmas erődtímenyeket. Találkozott benne egy okos ember, ki okosságával megmenté a várost, de senki sem emlékezett meg ezen szegény emberről, mondám én: többet ér az okosság, mint az erő» a talmud így magyarázza: Kis város; ez a test; kevésember: ezek a tagok; király: ez a szenvedély, sánczok: ezek a vétkek; okosember: ez a jó hajlam; Ha egyszer a szenvedély átvette az uralmat, mitsem törődik a jó hajlammal. A bölcsesség védelme az erősségnek: ezek a megtérés és a jótettek. A tiz uralkodó a testben: két kéz; két láb; két szem; két fül; fej és a száj. *Nid. 32b.*

Szerénység.

— Ki önmagát lealacsonyítja, azt Isten felemeli, ki magát feltolja azt Isten lesújtja. *Erub. 17b.*

— Nem kell nekem oly cipő, mely nagyobb lábamnál.

Kid. 49a.

— Kiki tanuljon Istentől szerénységet hiszen ő ott hagyta az összes magas hegyeket és fényét a legalacsonyabb Sinai hegyről sugározta. *Szota. 5a.*

— Légy lehető legszerényebb, hisz az ember reménye — *Ab. IV. 4.*
féreg.

— Isten végig kutatta az összes tulajdonságokat és nem talált Izraelre üdvösebbet a szerénységnél. *Chag. 9b.*

— Isten azért jelent meg a tüske bokoron, mert a legkisebb és nem a legnagyobb fa. *Sabb. 67a.*

— Ki magát kicsinyíti tudománya miatt, azt a tulvilágban nagygyá teszik. *B. Mecz. 85b.*

Szeretet.

— Háromféle embert szeret Isten: ki haragjában nem hirtelen fellobbanó, ki nem részegeskedik, ki nem ragaszkodik makacsul véleményéhez. *Pesz. 113b.*

— Kiben az emberek kedvüket találják, azt Isten is szereti, kit az emberek sem szeretnek, abban Isten sem leli tetszését.

Ab. III. 10.

— Még érdemetlenül is szereti a lakós a helységet, az asszony a férjét s a kereskedő az ő áruját. *Szot. 47a.*

— A szeretet művei fontosabbak mint a jótékony adományok; ez utóbbiak csak pénzben nyújthatók, míg az előbbiek pénzzel épűgy mint személyes cselekedetek által; szeretetművet egyáltalán végezhet szegény mint gazdag; szeretetművek úgy élők, mint elhaltak irányában gyakorolhatók. *Suk. 49b.*

— Ki szereti szomszédjait és rokonait magához közelhooza, ki testvérének leányát veszi nőül, ki kölcsön ad szegénynek az ő szorultságában, arra mondja a szentírás: «akkor fogszszólítani és Isten felelni fog». *Jeb. 63a.*

— Azért áll e kifejezés: «Szeresd Istenedet teljes lelkeddel és minden tehetségeddel;» ha valaki jobban szereti életét mint pénzét arra vonatkozik, hogy «Szeresd teljes lelkedből;» ha valaki pénzét becsűli többre életénél, arra mondja a szentírás: «szeresd teljes birtokoddal.» *Pesz. 25a.*

— Hároman szeretik egymást: az idegenek, a szolgák és a hollók; hárman gyűlölik egymást: a kutyak, kakasok és a kéjhölgyek; némelyek szerint a Babelben élő tudósok. *Pesz. 113b.*

— Ki szereti Istenét? az, ki által Isten neve megkedveltetik, ki foglalkozik tudománynyal, ki a tudósokat kiszolgálja, ki emberekkel való érintkezéseiben jellemesen viselkedik, mit szólnak az ilyenről az emberek: «Üdv az atyjának, ki megtanította a vallásra, Üdv tanítójának.» *Joma. 86a.*

— A szeretet épűgy mint a gyűlölet megbontja a rendes sort. *Synh. 105b.*

— Ki jótékonytságot és igazságot gyakorol, mintha az egész világot szeretetművével tölténé be. *Suk. 49b.*

— Ki-ki szeresse azt, ki őt hibáira figyelmezteti, mert az által, hogy ezt elfogadja, áldás és jólét éri őt és a gonoszság távozik a világból.

— Tetteid hoznak közel és tetteid távolítanak el. *Edioth. 11b.*

— »Szeresd Istenedet, figyelj szavaira és csatlakozzál hozzá«. (Deutr.) Ezen verset ekkép magyarázza a talmud: Ne mondd, hogy tanulni akarok; hogy bölcsnek, — ismételni akarok; hogy tudósnek nevezzenek, vagy hogy öreg legyek, és elnökköljek egy akademián, hanem csupán szeretetből tanulj, a tisztelet majd megjő. *Ned. 62a.*

Tanulás.

— Ki sokat tanít, maga is tanul általa. *Ber. 6b.*

— Az oly tanítványt, ki külsejével mást mutat, mint bennsejében érez, azt ne bocsássátok be a tanterembe. *Ber. 28a.*

— Nem hasogló az, ki egy szakaszt 100-szor tanul ahhoz, ki ezt 101-szer tanulja. *Chag. 9b.*

— Megeszi a gyümölcsöt és a héját ki dobja (bárkitől is kell tanulni; mentségül van felhozva egyik talmudi tudós, R. Meir eljárására, ki Achértól, — a ki később elpártolt a zsidóságtól — tanult. *Chag. 15b.*

— A ki szerzett tudományát nem ismétli, hasonlít ahhoz, ki vet, de nem arat. *Synh. 99a.*

— Mindenkoron a legrövidebb módon tanítsuk tárgyunkat a tanítványnyal. *Pesz. 3b.*

— Mindenkor oly könyvből tanítsd fiadat, mely hibátlan.

Pesz. 112a.

— Félbe kell szakítani a tanulást, ha arról van szó, hogy a halottnak a végtiszlességet, vagy a menyasszonynak a tiszteletet adjuk meg, mikor esketéséhez megy. *Meg. 3b.*

— Egyik tudós mondá: Sokat tanultam mestereimtől, többet mint ezektől tanultam társaimtól, de legtöbbet tanultam tanítványaimtól. *Thaan. 7a.*

— Senki sem tanulhat meg egy tudományt, ha csak szíve nem vágyódik utána. *Abod. Zor. 19a.*

— Csak az szerezhet tudományt, kinek feje oly tiszta mint a felhőtlen ég. *Meg. 28b.*

— Nemcsak a fontos dologról, hanem a kevésbbé fontosakról sem feledkeznek meg az emberek. *Sabb. 82a.*

— Négy csoportba oszthatók a tanítványok:

1) Kik gyors felfogásuak, de gyorsan is felednek: a mennyi az előnyük annyi hátrányuk. 2) Kik nehéz felfogásuak, és nehezen felednek: több az előnyük mint káruk. 3) Kik gyors felfogásuak és nehezen felednek: ezek a jó osztályrészüek. 4) Kik nehezen tanulnak és gyorsan felejtnek: ezek rossz tulajdonságúak.

Aboth. V. 12.

— Ha öt évi tanulás után nem látunk eredményt, később sem lesz észlelhető.

Chul. 24a.

— A szégyenlős nem tanulhat; a heveskedő nem taníthat; ki sokat foglalkozik kereskedéssel, nem válhatik bölcsesé. *Aboth. II 5,*

— A tudomány csakis többek társaságában szerezhető meg.

Ber. 63b.

— Fűled hallja meg, a mit ajkad kiejt.

Ber. 13a.

— Többet ér előttem egy nap melyen Dávid király vallás tannal foglalkozik. mint ezer tulok mit b. Salamon a fölépített szentély oltárán bemutat — szól az Úr. —

Sabb. 30a.

— Sohase vonja el magát az ember egy órára sem tanulásának helyéről, még halála órájában is tanuljon.

Sabb. 83b.

— Nem zavarják meg a gyermekek tanítását még a szentély felépítése kedvéért sem.

Sabb. 119b.

Oly ház, melyben éjjel is hallatszik a thóra tanulás hangja az soha sem fog elpusztulni.

Erub. 18b.

— Kinek bélbaja van, vagy ha csontjai fájnak, vagy ha egész teste is beteg foglalkozzék tudománynyal.

Erubin. 54a.

— Kiki köteles négyszer ismételni azt, mit tanult.

Erub. 54b.

— Ki sokat akar hirtelen megtanulni, az csak kisebbiti ismeretkörét, de ki lassan gyűjt, az szaporítja tudományát.

Erub. 54b.

— Jelölj ki magadnak meghatározott időt a tanuláshoz.

Erub. 55a.

— »A vallás tudomány nem az égben található fel, hogy utána kellene menni az égbe, sem a tengeren túl, hogy át kellene hatolnod érette« e szent írási vers magyarázata: nem található fel annál, ki magát égi magasságban véli büszkeségében, ki rendkívül mélyre akar hatolni kutatásaival, sem a kereskedőnél, ki tengereket átszol és lakásától sokat távol van.

Erub. 55a.

— Ne tanulj nyilvános helyen, hol esetleg zavarhatnak.

Peszach. 113a.

— Ki elfelejt egy dolgot tanulmányából, az gyermekének számüzést okoz. *Joma. 38b.*

— Ha látunk egy tanítványt, kire nézve a tanulás oly nehéz mint a vas, akkor bizton feltehetjük, hogy rendezetlen előtanulmánya az oka, mi segítség van ellene? Tartózkodjék sokat a tanulás helyén, vagy pedig az is lehet oka, hogy tanítója barátságtalan bánásmódban részesítette. *Thanith. 8a.*

— A könnyebb dolgokat lehet állva, de a nehezebbeket csak ülve kell tanulni. *Meg. 21a.*

— Lehetetlen az iskolában valami újat nem hallani. *Chag. 3a.*

— Oly tudós ki felhagy tanulásával, olyan mint a madár mely menekül fészkeből. *Chag. 9b.*

— Nehezebb olyat tanulni, mit már egyszer elfeledtünk, mint egész újat, mikép száraz agyagból nehezebb gyúrni, mint friss agyagból. *Joma. 29a.*

— Nagy fontosságú a vallás tudomány tanulása, mert a tudás a tethez vezérel. *B. Kamá. 17a.*

— Ki tanult, de elfelejtett, hasonló az asszonyhoz, ki szült gyermekeket, de eltemette azokat. *Synh. 99a.*

— Ne tanítson az ember méltatlan tanítványt. *Mak. 10a.*

— Kérdék egy tanítótól: Miért ismeri a kutya gazdáját, és a macska nem? Válaszolt: a ki abból eszik, mit az egér rágott, elfelejti tanulmányát, a kitehát egy egeret eszik, mennyivel inkább elfelejt mindent. *Horioth. 13a.*

— Elfelejtik még a tanulást, ha abból esznek, miből a macska evett, ki egy állat szivét eszi, ki sok olajbogyót szokott enni; ki azon vízből iszik melylyel kovászoltak; ki lábát egymásra rakva fürösztli; ki edényt tesz feje alá; ki két teve között megy el; két asszony között, vagy a nő ha két férfi között megy; ki egy bűzös dög mellett megy el; ki oly hid alatt megy, hol már negyven napja nem folyik víz; ki nem jól sült kenyeret eszik; ki a főzőkanállal kevert húst eszik; ki oly forrásból iszik, mely temetőn folyik keresztül; ki halottra néz; némelyek szerint az is, ki sirfeliratot olvas. Üdvös hatással van a tanulásra nézve, ha tiszta buza kenyeret esznek; ha fejet eszitek; tojást só nélkül; ki ujjait sóba fürösztli és úgy eszik. *Horioth. 13b.*

— Ki este foglalkozik thorával, az körül Isten a szeretet fonalát huzza körül, nappal. (Ez a világ-estének, a jövővilág nappalnak nevezetik). *Abod. Zor. 3b.*

— Ki felhagy a tanulással és hiába való dolgokkal foglalkozik, azt fölemésztik a tüzes parazsak, vonatkozással Job 30. 17. »Éjjel letörik csontjaimat testemről, mert üldözőim nem alusznak«. *Abod. Zor. 3b*

— Kiki ott tanuljon tudományt, hol szíve kívánja.

Abod. Zor. 19a.

— Még akkor is kell tanulni, ha az ember felejt sokat; vagyha nehéz is a fölfogása.

Abod. Zor. 19a.

Ki csak egy tanítótól tanul, az nem lát áldást tanulmányában.

Abod. Zor. 19a.

— Buzgalommal tanulj minden tudományt, hogy tudj megfelelni az Istentagadók támadásaira.

Aboth. II. 14.

— A bölcsék tanítványai négyféléhez hasonlók: szivacshoz, mely mindent magába vesz és megis tart; tölesérhez, mely egyik felén bevesz, másikon átereszt; szűrőhöz átereszt a bort, de a salakot visszatartja; szitához, átereszt a lisztet, de megtartja a lánglisztet.

Aboth. IV. 15.

Társadalom.

— Ne vond ki magad az adófizetési kötelezettség alól.

Pes. 112b.

— Többet ér, ki megteszi kötelességét mikép meg van parancsolva mint ki olyat is tesz, mi nincs megparancsolva.

Kid. 100b.

— Oly helyen, hol nincs náladnál derekabb ember, tekintsd kötelességednek oktatni.

B. Kama. 92a.

— Kik a közügyért fáradnak, azok csak Isten nevében fáradjanak érte, érdemük fennmarad örök időkre.

Aboth. II. 2.

— Ne vond ki magad a közügy alól.

Aboth. II. 4.

— Sohasem szabad egy gyülekezetet terhelni.

Ber. 27b.

— Mindenki tekintse kötelességének a közösséggel még a nyomorban is résztvenni.

Thaanith. 11a.

— A törvény alkotásánál tiszta legyen annak szelleme, mint az éjszaki szél után következő napok.

Erubin. 68a.

— Jobb azon szellem, mely a törvényt enyhíteni igyekszik.

Beczo. 2b.

Tisztelet.

— Ott, hol Isten nevét kellene megszentelteleníteni, megszűnik a tisztelet nyilvánítás a tanító iránt.

Ber. 19b.

— Nagyfontosságú az embereknek nyújtandó tisztelet, mert miatta még egy vallásos tilalmat is megszabad szegni. *Ber. 19b.*

— Ki tanítója jelenlétében döntvényeket mond ki, halált érdemel. *Ber. 31b.*

— A ki keresi a tiszteletet, attól a tisztelet távozik, de a ki kerüli azt, az megkapja. *Erub. 13b.*

— A szövő is fejedelem a saját házában. (Mindenkit kell tisztelni otthonában). *Meg. 12b.*

— A ki a tudományt tiszteli, annak személye is tiszteltetik a ki azt lealázza, önmaga is lealáztatik. *Aboth. IV. 6.*

-- A tisztelet végre is megjő. *Ned. 92a.*

— Ki embertársától egy szakaszt, vagy csak egy szabályt, egy mondatot vagy csak egy szót is tanult, vagy akár csak egy betűt, köteles iránta tisztelettel viseltetni. Mikép Dávid király léteire mert Achitofeltől csupán két szót tanult, már barátjának, mestérének nevezte, mennyivel inkább kell egy közönséges embernek tisztelnie azt, kitől valamit tanult. *Aboth. IV. 3.*

-- Nem azon társadalmi állás, melyet az ember betölt teszi az egyént tiszteltté, hanem az egyén adja az állásnak a tiszteletet. *Thaanith. 21b.*

— Azon kifejezésekből, melyek az Örökkévaló iránt tiszteletet parancsolnak, egyik fölöslegesnek látszik, a szentírásban, amit a talmudbölcsei a tudósok iránt tanusítandó tiszteletre magyaráznak. *Pes. 22b.*

— A ki tudja társáról, hogy csak egy dologban is kiválóbb nálánál, annak tisztelettel kell iránta viseltetnie. *Pes. 113b.*

— Hogy mily nagy az emberekkel szemben tanusítandó tisztelet fontossága, megmutatta Isten, midőn elrendelte, hogy a tolvaj ha bárányt lopott, melyet vállán szokott vinni, tehát ezzel magát megalázta csak négyszeresét kell megfizetnie; míg az ökörnél, melyet maga előtt elhajt, ötszöröset kell megtérítenie. *B. Kama. 79b.*

-- Isten hasonlóvá tette a szülők iránt a tiszteletet azzal a tisztelettel, melyet neki kell tanusítani. *B. Mecz. 32a.*

— A tanulót a tanító jelenlétében csak ott szabad tisztelni, ha bizony tudjuk, hogy tanítója azt szereti, ellenesetben nem szabad. *B. Bathra. 119b.*

— Ki rossz hajlamait legyőzi, és bűnbánólag bevallja, azt Isten iránt tiszteletnek tekintik. *Synh. 43b.*

— Az atya csak annyiban előbbvaló az anyánál a tisztelet-

tanúsítást illetőleg, mert a gyermek épúgy mint az anya egyaránt kötelesek az apát tisztelni. Épúgy a tanítvány mikép apja is kötelesek a tanítót tisztelni.

Kerith. 28a.

— A férfi előbbre helyezendő a nőnél a keresetforrás nyújtásánál, az elveszett tárgy visszaadásánál; a nő előbbre helyezendő a férfinél, ha felöltöztetésről van szó, és ha fogságból kell kiszabadítani; ha mindkettő egyaránt van kényszerítve erkölcstelen tetre, akkor előbb mentendő ki a férfi. Az idegen vallásu előbbre helyezendő a szolgánál, még ha fel is van már szabadítva az esetben, ha egyébként teljesen egyenlő értékűek; de ha egy fattyú tudós, és a főpap tudatlan, akkor több tiszteletet kell nyújtani a tudósnak, mint a főpapnak.

Horiath. 13a.

— Ha valaki tanítójával, atyjával és anyjával van fogságban és azok kiszabadításáról van szó, előbb kell önmagát mint tanítóját; de ezt előbb, mint atyját, mindenekelőtt azonban anyját kell kiszabadítani. A tanítót azért kell jobban tisztelni az atyánál, mert ez csak a földi életre, az azonban az örök túlvilági életre is készíti elő.

Horiath. 13a.

— Meddig terjed a szülők iránt a tisztelet? Ime egy példára: Egy idegen vallásúnál kerestek egykor I rael kiváló emberei a főpap ruhájába illő drága követ hatsz ezer forintért, de a kulcs az illető atyjának párnája alatt volt midőn aludt, és nem akarta őt nyugalmaiban zavarni, inkább nem adta el a drágakövet.

Kid. 31a.

— Egykor egyik tudós arannyal kivart ruhájában ült Róma kiváló férfiai között, jött anyja, letépte róla a ruhát, ütötte fejbe, arczába köpött, azért a tudós egy szóval sem bántotta meg anyját.

Kid. 31a.

— Némelyik ad szülőjének a legfinomabb madárhúsból enni és mégis kiüzi a világból, barátságtalan bánásmódja miatt, más pedig a malomban örölteti és örök életet szerez magának általa.

Kid. 31b.

Mikép kell a szülőt tisztelni? Nem szabad állni vagy ülni a helyén, sem szavainak ellentmondani, nem szabad őt megegzáfolni.

Kid. 31b.

— Ha pénzbeli vesztesége is van az embernek, ha a munkát abban kell hagyni, még ha egy csomó pénzt a tengerbe bedob, még akkor sem szabad a szülőt gyalázn.

Kid. 32a.

— Ki atyját vagy anyját bosszantja, arra mondja Isten, jobb,

hogy nem lakoztam közöttük, mert engem is bántottak volna.

Kid. 31a.

— A kitanitója ellen intéz támadást mintha Isten szentségét támadná meg.

Synh. 110a.

Tudomány.

— A hol a tudomány embere van, ott nincs fegyver; a hol a fegyver van, ott nincs tudós.

Abod. Zor. 18a.

— A tudomány csupán csak bizonyos jelek által szerezhető.

Sabb, 104a.

-- A tudomány szavai csakis akkor maradnak meg, ha az ember bajlódott értettük.

Git. 56a.

— Ha ifjúságodban nem vágyódtál a tudomány után, mikép sajátíthatnád el vénségedben?

Aboth. d. R. N. 25 fej.

— Még attól is tanulhatsz, ki tőled származik.

Jeb. 63a.

— A tudomány szavai oly nehezen szerkeszthetők meg, mint az arany edények, de oly könnyen illannak el mikép az üveg könnyen eltörik; de mikép az eltört arany edényt azért fel lehet használni, új összeolvasztás által, úgy a tudós is visszatérhet bűnös útjáról.

Chag. 15a.

-- Akiben tudomány van, annak mindene van, a nélkül semmije sincs; a ki azt gyűjtött, annak mi hiányzik? Ha azonban ez hiányzik, mit gyűjtött?

Hed. 40a.

— Nagyobb szükség van a tudomány gyűjtőire, mint azokra, kik éles eszükkel tudják azt fejtegetni.

Ber. 64a.

— Az anyaméhben lévő gyermekkel megtanítják az összes vallásos tudományt, de mihelyt kijő a napvilágra, jő az angyal, megrázkodtatja és elfelejteti vele.

Nida. 30b.

— A kinek fáj a feje, vagy a torka, a hasa vagy a csontjai vagy egész testében érez fájdalmat, foglalkozzék a tudománynyal.

Eruv. 54a.

— Erősen hajtsd le füledet meghallgatni a bölcsek tanításait.

Zeb. 29a.

— Minden sok beszéd káros, kivéven a tudománynál nem; minden hallgatás előnyös, csak a tudománynál nem.

Jer. Ber.

— A vallás tudomány nem az angyalok számára adatott.

Ber. 25b.

— A tudósok versengése szélesbíti a tudomány körét.

B. Bathra. 21a.

-- A mi egy számára világosságot árasztó, ugyanaz száz számára is. *Sabb. 122a.*

— A ki egy eszmét annak nevében idézi, ki azt először hirdette, felszabadulást hoz a világra. *Meg. 15a.*

— A ki megérti a tudománynak értékét, arra nézve életszer; a ki nem érti meg, arra nézve halálthozó szer. *Joma. 72a.*

— Hasonlít a tudomány a tűzhöz; mikép az nem ég csak egy darab fával, úgy a tudomány sem marad annál, ki egyedül van.

— Hasonlít a tudomány a fához: mikép kis darab égő fa meggyújtja a nagyot, úgy a kisebb tudósok erősbitik a nagyokat.

— Hasonlít a tudomány a vízhez: mikép a víz elhagyja a magas helyeket, és az alacsonyakra folyik: úgy a tudomány is csak a szerénykedő embereknél marad meg.

— Hasonlít a tudomány a tej és borhoz: mikép azok csak a legolcsóbb edényekben tarthatók, úgy a tudomány is a szerény embernél marad meg. *Taanith. 7a*

— A ki tudományát nem gyarapítja, az lassanként elvesziti; a ki semmiből sem tanul, az megérdemli a romlást; és a ki a tudományszerzette koronát önző czélokra használja, az elpusztul.

Aboth. I. 13.

— A tudomány állandó foglalkozásoddá váljék. *Aboth. I. 15.*

— Az oly tudomány, mely nincs összekötve valamely életfenntartó foglalkozással előbb utóbb kárba vész, sőt bünt vonhat maga után. *Aboth. II. 2.*

-- Ki sok tudományt szerzett magának, annak még nincs oka magát nagyra tartani, hisz csak élethivatásának felelt meg!

Aboth. II. 8.

— Ha ketten együtt ülnek és nem beszélgetnek tudományos dolgokról, mintha gunyolódók ülése volna az. *Aboth. III. 2.*

— A ki elfelejt valamely dolgot tanulmányából, az mintha élete ellen követne el merényletet. (Különösen a vallástudomány értetődik alatta, mely az élet fenntartásához okvetlenül megköveteltetik.) *Aboth. III. 8.*

— Tudomány nélkül nincs illedelmes modor; modor nélkül nincs tudomány; okosság nélkül nincs istenfélelem; istenfélelem nélkül nincs bölcsesség; ismeret nélkül nincs belátás; belátás nélkül nincs ismeret; kenyér nélkül nincs tudomány; tudomány nélkül nincs kenyér. *Aboth. III. 17.*

— Ez az út vezet a tudományhoz: kenyeret sóval enni, vizet

mértékletesen inni, a földön aludni, és az életet nélkülözések között tölteni, és a tudománynyal bajlódni. *Aboth. IV. 4.*

— Hasonló a tudomány az emlőhöz. Mikép a csecsemő bármeddig is szivja, mindig tej fakad belőle; úgy a tudós is bármeddig is foglalkozik tudománynyal, mindig új meg új gondolatokat fedez fel. *Erub. 54b.*

— A vallástudományról nem szabad elmélkedni a fürdőházban vagy más tisztátalan helyen. *Sabb. 34a.*

— Júda gyermekeinek, kik a nyelv szabályaira vigyáztak, megmaradt a szent tan kezükben; a száműzetésbeliek (Ephraim törzsei) nem ügyelve a nyelvre, tudományukat sem tartották meg. *Erub. 53a.*

— Ki egyedül megy az úton, foglalkozzék tudománynyal. *Erub. 54a.*

— A vallástudomány szavai hasonlóak a fügéhez, melynek gyümölcse bármikor élvezhető és nem egyszerre főzik meg, hanem ma egy keveset, holnap egy keveset, és sokáig kell őrizni, míg megérik; úgy a tudományt is, sokáig kell foglalkozni vele, és mindig újból kellemes. *Erub. 54b.*

— A ki azt mondja, ezen szakasz szép, a másik nem szép, az csökkenti a szent tan értékét. *Erub. 64a.*

— Nagyobb értéke van a vallástudománynyal való foglalkozásnak, mint a szentély felépítése, vagy mint a szülők tiszteletének. *Meg. 16b.*

— Templomból szabad iskolát építeni, de iskolából templomot nem szabad. *Meg. 27a.*

— A vallástudomány hasonló a dióhoz; mikép a dió, ha külső héja be van piszkolva, azért a benseje nem utálatos; úgy a tudós is, ha tettei nem is tetszetősek, azért tudománya nem vetendő meg. *Chag. 15b.*

— Ki önmaga tudós, fia és unokája is az, annak családjából nem fogy ki a tudomány. *B. Meccia. 85a.*

— Ki foglalkozik tudománynyal, annak Isten teljesíti kívánságát. *Abod. Zora. 19a.*

— Még az apa saját fiával is jöhet ellenséges viszonyba, ha tudománynyal foglalkoznak. *Kid. 30a.*

— A tudomány szavaira nem tapad szenny. *Ber. 22a.*

— Az előadást mindig vigasszal, és dicsérrettel kell befejezni. *Ber. 31a.*

Tudós.

— Ki a tudós? Ki önmagában hiányosságot észlel.

Chul. 44b.

— Nem hasonlít az, ki tanítótól tanul ahhoz, ki önmaga tanul.

Keth. 44b.

— Inkább lakjék az ember oly városnak szennyos helyein, hol kiváló tudósok laknak, mint egy oly város palotáiban, hol kevésbé hírneves tudósok vannak.

Kerith. 5a.

— Eleinte a tudós olyan a tudatlan előtt becsben, mint egy értékes arany serleg; ha beszélget vele, már csak ezüst féle, ha a tudós élvezett már tőle valamit, akkor csak cserép edényhez hasonlítja, mely ha összetörik, mit sem ér.

Synh. 52b.

— Ha a tudóst szeretik a város emberei, akkor nem tudománya miatt kedvelik, hanem mert nem feddi őket erkölcsi tanításaival.

Keth. 105b.

— Ha a tudós bosszankodik, azért bosszankodik, mert az isteni tan nem őriztetik meg kellőképen.

Thaanith. 4b.

— Van sok pénzem, de nincs asztalom, hol megszámláljam. (Példa az oly tudósra, kinek nincsen kívül közölnie tudományát.)

Synh. 68a.

— Többet ér ötven forint mely gyümölcsöz, mint kétszáz, mely nem gyümölcsöz. (Jelképesen oly tudósról szól, ki bár kevesebb is a tudománya, de közli másokkal.)

Jer. Péa.

— A ki tudományát nem terjeszti, hasonló a sivatagban lévő illatos növényhez, miből senki sem élvez.

Ros. Has. 23a.

— Oly tudós, kinek benseje nem olyan mint külseje, nem igazi tudós.

Joma. 72b.

— Az, ki a köznép gyűlölködésével szemben nem oly viszsзаторló és bosszúálló mint egy kigyó, az nem érdemli meg a tudós nevet. (A kigyó nem nagyon bosszúálló, Tudvalevőleg az embernek a sarkát, tehát legkevésbé érzékeny részét támadja meg, míg az ember azt fején üti meg.)

Joma. 23a.

— Kosár telve könyvekkel. (Jelképe a nagy tudósnak.)

Meg. 28b.

— A ki tudományából ott tanít, hol más tudós nincs, az hasonló az illatos növényhez oly helyen, hol több nem találkozik, a miáltal tehát még értékesebbé válik.

Ros. Has. 23a.

— A ki megvon tanítvánvától egy tételt, mintha ősei birtokától vonná meg.

Synh. 91a

— Tekintélyedet erélylyel tartsd fenn, tanítványaidat méltósággal tanítsd. *Keth. 103b.*

— A bölcs többre becsülendő a profétánál. *B. Bathra 12a.*

— A tizparancsolati kőtáblák, valamint annak töredékei is a frigyszekrényben feküdtek. (Jelképes kifejezése annak, hogy a tudóst még akkor is kell tisztelni, ha már a társadalom többé hasznát nem is veheti.) *B. Bathra. 14b.*

— A tanító kedvéért a tanítványt is szeretik. *Joma. 75b.*

— A tudós csak az általános vonásokat mutatja, de a részleteket nem bocsájtja árúba, mint a fűszert. *Git. 33a.*

— Mikép vassal élesítik a vasat, úgy egyik tudós a másikat fejleszti. *Thaanith. 7a.*

— Házad legyen a bölcsök gyűlhelye; porosodjál be lábaik porával, és mint szomjas idd szavaikat. *Aboth. I. 4.*

— Kiki szerezzen magának tanítót, hogy felszabaduljon a kételyek alól. *Aboth. I. 16.*

— A tudós még veszélyes helyzetében se viselkedjék akkép hogy méltóságával ellenkeznek. *Synh. 107b.*

— Az oly tudós, ki mindenütt sokat lakomázik, végro is elpusztítja házat, özvegygé teszi nejét, elnyomja gyermekeit, elfelejti tudományát, viszályt okoz mindenütt, szavaira nem hallgatnak, nyilvános botrányt okoz, egyaránt meggyalázza Istenét, szülőit, tanítóját, rossz hírnevet szerez önmagának, fiának, és egész nemzedékének. *Pes. 49b.*

— A tudósoknak még közönséges beszélgetésük is ad gondolkodásra anyagot. *Szuk. 21a*

— A tudósok építőknak neveztetnek, mert a világ erkölcsi épületének felemelésével foglalkoznak. *Sabb. 114a.*

— Van ki szépen magyaráz, de nem szépen cselekszik, másrészt van olyan is, kinek magyarázatai és beszédei egyaránt szépek. *Jeb. 63b*

— Kinek szavai szivből fakadnak, szivhez is szólnak.

Ber. 22a.

— Ha látod, hogy az emberek gyülekeznek hallani a szót, akkor pazarul terjeszd az igét; de ha a nép nem akarja hallani, akkor fukarul hirdesd. *Ber. 63b.*

— Ha a tudósok egymástól távoztak, így szóltak egymáshoz: Találd fel összes kívánságaidat; életed végekor érd el a túlvilági boldogságot; reményeid terjedjenek az idők végéig; szived

bölcse gondolatokat érleljen; szál bölcsességet szőljon; ajkaidal imákat rebesgess; szempilláid az egyenes út felé tereljenek; szemeid világítsanak a tudomány fényében; arcod tündököljön, mint égbeli láng tisztaságban; nyelved tudományt árasztson; veséid örvendjenek az erényen; és lépteid fussanak hallgatni az örökévaló szavait.

Ber. 17a.

— Üdv az olyan tanítványnak, kinek szavaira tanítója hallgat.

Ber. 32a.

— Szégyen a tudósra nézve az utcára menni illatosan; ne menjen éjjel egyedül; ne járjon rongyos cipőkben; ne beszéljen az utcán asszony nyúl; ne üljön tudatlan néppel egy asztalnál; ne járjon az iskola mögött; ne járjon gyors léptekkel; ne járjon büszke magatartással.

Ber. 43b.

— A ki egy tudóst lát, mondjon hálamondást Istenének, ki hívői számára bölcsességet oszt.

Ber. 58a.

— Oly ember, kinek van tudománya, de istenfélelme nincsen, hasonló az oly pénztároshoz, kinek a belső ajtó kulcsát át adják, de a külső ajtó kulcsát nem adják át.

Sabb. 31b.

— Két tudós, kik egymást tudományukban fejlesztik, Isten szeretetére tesznek szert.

Sabb. 63a.

— Ha egy tudományos ember oly bosszútálló is, mint egy kigyó, azért csatlakozzál hozzá, mert idővel hasznot merithetsz tudományából; de ha egy tudatlan még ha jámbor is, ne lakozzál szomszédságában, mert jámborsága nem lehet állandó, és idővel rossz tetteit eltanulhatod tőle.

Sabb. 63a.

— Az az igazi tudós, ki teljes életén át az erkölcsös világ felépítésén munkál; kit a közösség fölé, mint vezetőt kijelölnek; kit bármily tételtől lehet kérdezni; kinek ügyeit mások intézik el; csak azért, hogy ő idejét és erejét szent hivatásának szentelhesse.

Sabb. 111a.

— Jeruzsalem csak azért pusztult el, mert az iskolákat bezűntették, és mert a tudósokat megvetették.

Sabb. 119b.

— Ki megveti a tudóst, annak sebeire nem létezik enyhítő szer.

Sabb. 119b.

— A zsoltáros eme versét: »Ne nyuljatok felkentjeimhez« a talmud az iskolás gyermekekre — és »ne bántalmazzatok prófétaimat« a tudósokra vonatkoztatja.

Sabb. 119b.

— Kinél található fel a tudomány rendszeres ismerete? Ki kora reggeltől késő estig vele foglalkozik, és olyannál, ki gyer-

mekei és háza népével szemben oly kiméletlenül viseltetik, mint egy holló. *Erub. 22a.*

— Ha a tudós olyanná teszi tudományát mint egy illatos virágág, melyből mindenki élvezhet, akkor tudománya megmarad; de ha nem olyan, akkor nem marad meg tudománya, vagy ha olyanná teszi magát mint a kő, melyben a vésés megmarad, vagy magát sivataggá teszi, melyen mindenki taposhat, ha nincs benne büszkeség vagy a ki az étkezésben legkevésbé válogatós, akkor tudománya megmarad. *Erub. 54a.*

— Ki egy negyed méret bort ivott, ne tanítson. *Erub. 63b.*

— Oly lakomán, mely nem a vallás parancsolta szabályok szerint tartatik, meg tudósnak nem szabad részt vennie. *Pes. 49a.*

— Mindig találkoznak a város lakói között olyanok, kik a tudósnak dolgait elvégzik helyette. *Joma. 72b.*

— Egyik tudós elmondá magáról: Soha senki sem előzött meg az előadás termében, ott sem hosszú, sem rövid ideig nem aludtam, távoztamkor senki már ott nem maradt; nem beszélgettem, vagy gondolkoztam szentségtelen hiábavaló dolgokról, és sohasem állítottam fel tételt a mit nem hallottam tanítóm ajkáról. *Szuk. 28a.*

— Rabbi Jonathan Uziel fiáról mondták, hogy midőn ült és tanult, minden madár mely fölötte elröpült azonnal megégett szellemének lángjától (mert az angyalok gyülekeztek körülötte hallani előadásait). *Szuk. 28a.*

— Ha két tudós megy az úton, és nincs közöttük tudományos dologról folytatott beszélgetés megérdemlik, hogy pusztulás érje őket. (Míg ha foglalkoznának tudományos dologgal Isten szelleme lakoznék közöttük). *Thaanith. 10b.*

— Ha a tanító hasonlít Isten angyalához, akkor kerestessék nála a tudomány, de ha nem, ne keressenek nála tudományt. *Moed. Kot. 17a.*

— Ki felebarátja fiát thórára tanítja, olyannak tekintetik mintha szülte volna, *Synh. 19b*

— Ki tanulta a vallástudományt, de azt nem tanítja, az megveti Isten szavát. *Synh. 99a.*

— Miért lesznek felemlítve Hillel és Sammai (a két fő iskola mesterei) ellentétes véleményei, hisz mindkettő nem fogadtatott el? De csak azért, hogy tanuljunk belőle mikép nem szabad

megmaradnia az embernek véleménye mellett, mert ezek sem ragaszkodtak makacsul saját elvükhöz. *Idioth. 2b.*

— Ki foglalkozik tudománnyal, annak vagyona sikert mutat fel. *Aboth. Zor. 19b.*

— A tudós, ha vétkezett, nem nyilvánosan büntetendő.

Menach. 99b.

— A mennyiben a tudósok mindenütt foglalkoznak vallással, szól Isten, olybá veszem, mintha mindenütt mutatnának be áldozatot. *Menach. 110a.*

Tudatlan.

— Ha egy tudatlan ember szerfölötte jámbor, ne lakjál szomszédságában, (Többnyire álszenteskedő vagy fanatikus).

S. 67a.

— Sir, és nem tudja, hogy miért; nevet és nem tudja, miért; jaj annak, ki nem ismer különbséget jó és rossz között *Synh. 103a.*

— Ki sohasem érintkezett okos emberekkel, hogy eltanulja tetteit, az halált érdemel. *Jer. Naz.*

— Az alávaló mindig a felszinen uszik. *Meg. 12a.*

— Ime az asztal, ime a hús, itt vannak az evőeszközök, és mégsem tud enni. (Ha minden eszköz együtt van, de nincs tudomány a helyzetet kiaknázni). *Kid. 46a.*

— Nem találta kezét és lábát az iskolában. *Jeb. 96a.*

— Jaj az oly embereknek kik látnak, de nem tudják, hogy mit látnak; állanak, de nem értik, hogy hol tartózkodnak. *Chag. 14b.*

— Egyik tudós, ki csak késő kezdett tanulni így szólt: Midőn még tudatlan voltam, gondoltam magamban, vajha kezem közé kerülne egy tudós, szétharapnám csontjait mint egy számár szét-harap valamit. *Pes. 49a.*

— Mint a vak az ablaknál, oly járatlan. *B. Bathra. 12a.*

— A kiben nincs tudomány, az nem érdemli, hogy megkönyörüljenek rajta. *Ber. 33a.*

— Kit nevezünk tudatlan föld népének? Azt, ki nem nevelj gyermekét tudományra, vagy a ki ha tanult és ismételt is, de nem állott egy tudósnak szolgálatában. *Ber. 47b.*

— A tudatlannak nincs szégyenérzete. . . . *Pes. 49b.*

Túlvilág.

— A túlvilágban nincs se evés, se ivás, sem fejlődés, sem anyagi dolgokkal való foglalkodás, sem gyűlölet, sem vágyódás,

hanem a jámborok ülnek koronájukkal fejeiken és élvezik az isteni dicsőségnek fényét. *Ber. 16a.*

— A szemtelen a pokolba, a szemérmetes Éden kertjébe való. *Aboth. V. 20.*

— Üdv annak, ki ha eljő oda, és tudománya vele van.

Pesach. 50a.

— Midőn Rabbi Eleazár megbetegedett, eljöttek tanítványai hozzá őt meglátogatni, mondák neki: taníts meg bennünket az élet útjára, hogy részesei legyünk a túlvilági életnek. Ő mondá: vigyázatok társaitok tiszteletére; tartsátok távol fiaitokat a bölcsészeti tudományoktól; ha imádkoztok tudjátok meg, hogy ki előtt állotok. *Ber. 28b*

— Rabbi Jochanan Zakkai fia sirt, midőn tanítványai meglátogatták, kérdésükre így felelt: Ha egy földi király elé állitanának, ki ma itt van, de már holnap a sirban lehet, ha haragszik rám, haragja nem örök időre szól, ha elzárat, nem örök időre, ha megölet, nem örök időre halok majd meg, és akkor is sírnék, pedig esetleg szóval megkérhetem, esetleg meg lehet vesztegetni pénzzel; most mikor Isten elé vezetnek, ki örök időre büntethet, kit sem szóval sem pénzzel megvesztegetni nem lehet, sőt két út van előttem, a menyország és a pokol, és nem tudom melyikbe vezetnek, miért ne sirjak tehát. *Ber. 28b.*

Ha az embert az isteni ítélőszék elé vezetik így szólnak hozzá: Becsületesen végezted-e ügyeidet? Volt-e a tudomány ápolására szentelt meghatározott időd? Gondoskodtál-e a családi élet fenntartásáról? Megfigyelted-e a próféták reménythirdető szavait? Élesített-e elmédet? *Sabb. 31a.*

— Tizenkét hónapig tartanak ítéletet a gonoszok fölött a pokolban. *Sabb. 33b.*

— A jámborok lelkei Isten dicsőségének thrónusa alatt vannak elhelyezve, a gonoszoké ide-oda barangolnak. *Sabb. 152b.*

— A mikép a gonoszokat ezen a világon megjutalmazták és a tulvilágon megbüntetik, úgy a jámborok ezen a világon bünhődnek és a tulvilágon fognak megjutalmaztatni. *Thaanith. 11b.*

— Ég alatt értjük azon mezőségeket, a hol igazság, jog, kegyesség van; ott van az élet, a béke és az áldás kincsei; a jámborok lelkei, a szellemek és a lelkek, miket Isten fel fog, éleszteti; azon harmat, melylyel a holtakat életre fogja hívni, ott vannak a szeraphok, szolgálattelvő, angyalok és Isten dicsőségének

thronusa, ott székel az örökké felsőges Úr. Környezik ezt a sötétség, fellegek, köd. Ezek fölött hogy mi van, abban ne kutass, csak abban, a mit elérhetsz. *Chag. 12b.*

— Ki lesz részese a tulvági életnek? Ki az öregekkel szemben tisztelettel viseltetik. *B. Bathra. 10b.*

— Kiben dölyfösség van, az a pokolba sülyed. *B. Bathra. 78b.*

— Ki magát eltávolítja a vallástudomány tanulásától, az a pokolba jut. *B. Bathra. 79a.*

— Egy alkalomkor mentünk a sivatagban és láttunk ludakat, a mint a kövérségtől szárnyaikat lecsüggesztették, mögöttük zsirral telt források folytak; kérdém tőlük, lesz-e részem tibelőletek a túlvilági életben? Erre az egyik czombját, a másik szárnyát emelte fel. Megkérdeztem egy talmudi tudóst ennek értelme felől, ki azt válaszolta: Izrael egykoron számot fog adni róluk. (A sivatag jelképe ezen világnak, mely kietlen, sivár; a kövér ludak alatt értendők amaz gazdagok, kik bőségben és jólétben usznak; midőn ezeket láttam, kérdém őket, vajjon gondoskodnak-e oly tettekről is melyek fenmaradásukat biztosítják, mi által hallhatatlanságot szereznek maguknak; de midőn láttam hogy összes vágyakozásaik csakis a testi élvezetek kielégítésében nyilvánul megkérdezém a böles tanítót mit vél ezekről? Válaszol. Majd egykoron számot kell adniok eme cselekedeteikről). *B. Bathra. 73b.*

— A túlvilágban nincs pokol, hanem csakis Isten kiveszi a napot keretjéből, azt és kihűti. A gonoszok megégettetnek míg a jámborok meggyógyittatnak. *Abod. Zor. 3b.*

— A ki ezen a világon jámbor tettet követ el, annak ezen tette szószólója lesz a túlvilágon és őt megelőzi ott; ki vétkezik, szintén a vétek is megjelenik az ítéletnél. *Abod. Zor. 5a.*

— Némelyik egy órában érdemli ki magának a túlvilági üdvöt, mások több év alatt. *Abod. Zor. 10b.*

Vallás.

— A vallásos parancsok azért szabnak korlátokat, hogy az embert visszatartsák a vétektől. *Ber. 2a.*

— Ha hárman ítékeznek Isten szelleme köztük van; ha ketten együtt tanulnak már akkor is nyugodik rajtuk Isten szelleme. *Ber. 6a.*

— A ki egy vallásos cselekedetet meg akart tenni, de abban megakadályoztatott, olyba vétetik, mintha megtette volna. *Ber. 6b.*

— A vallásos cselekedetek megkövetelik a vallásos érzést, az áhitatot. *Ber. 13a.*

— Akár többet, akár kevesebbet tett valaki, a földolog, hogy szive ég felé volt irányítva. *Ber. 17a.*

— Mindenkoron legyen találékony az ember azon módzatokban, melyekkel Istent tisztelheti, békét terjeszthet testvérei között, és a hozzá közelállókkal szemben; legyen minden emberrel, még az utcán bármely idegennel is előzékeny, hogy Isten szeresse és az emberek kedveltje legyen. *Ber. 17a.*

— A bölcseség czélja a magába térés és a jótettek; nehogy valaki tanuljon és fürkészszzen a tudományban, a mellett szülőjével szemben mogorva vagy tanítója és olyannal szemben, ki nálánál több bölcseségre és tekintélyre nézve. *Ber. 17a.*

— Mindaz a mit bölcssek megtiltottak, hogy a nyilvánosság előtt ne tegyük a külszin megóvása céljából, az a legrejtettebb titokban is tilos. *Sabb. 64b.*

— Ne halmozzuk össze a vallásos cselekedeteket; (Inkább egyet igaz áhitattal, mint sokat a nélkül). *Ber. 49a.*

— Többet ér a vallásos cselekedet, mint az elméleti tudományos kiképzés. *Ber. 7b.*

— Isten a szívet keresi. *Synh. 106b.*

— A vallás azt akarja, hogy általa életünket fenntartsuk és nem azt, hogy miatta romlásunkat okozzuk. *Joma. 85b.*

— Minden körülmények között titokban és nyíltan legyen az ember istenfélő, vallja az igazságot, és szívében is csak igazat, érezzen. *Tana d. b. Eljohn,*

— Minden áron foglalkozzék az ember tudománynyal és vallásos cselekedettel, még ha csupán szokásszerűleg is tenné azt, mert ezáltal később öntudatosan és szeretettel fogja azt tenni. *Synh. 105b.*

— Gyakran egyik vallásos parancs megdöntése által a többi parancsokat biztosabb alapra építjük. *Menach. 88a.*

— A ki egy vallásos parancsot megkezd, annak azt mondjuk hogy végezze is be. *Szota. 13b.*

— Ki egyik vallásos cselekedetet gyakorolja, az föl van mentve a másiktól. *Szota. 44b.*

— A buzgolkodók korán kelnek a vallás parancs teljesítésére. *Pes. 3a.*

— Légy erős, mint a párducz, könnyű mint a sas, gyors

mint a szarvas, bátor mint az oroszlán, hogy teljesítsd menyei
Atyád akaratát. *Abod. V. 20.*

— Hát dologról van megmondva, hogy az ember már e
földön élvezi a jutalmat mintegy azon eszmék gyümölcsét,
mig az eszme törzse fennmarad a későbbi nemzedék szívére.
Ezek: vendégek fogadása; betegek látogatása; áhitatos ima; naponta
iskolába való ellátogatás; gyermekét vallásos életmódra tanítani;
embertársát előnyös oldaláról itélni meg, hasonló tettek: szülőket
tisztelni, szeretetműveket alkotni, ember és társa között békét
létesíteni, de a vallástudománnyal való foglalkozás föler mindezekkel.

Sabb. 127a.

— Mikép válhatunk hasonlókká Istenhez? Mikép ő kegyes
és könyörületes, úgy legyünk mi is kegyesek és könyörületesek.

Sabb. 133b.

— Kik valamely valláscselekedet küldetésében járnak el,
azok nem károsulnak sem jöttükben sem menetükben. *Pesach. 8a.*

— Bármely tiltott tárgyat szabad igénybe vennünk, ha arról
van szó, hogy gyógyítsuk magunkat, kivévn: a bálványimádást;
vérontást és vérfertőzést; e három vétséget még életünk feláldo-
zása árán sem szabad elkövetnünk. *Pes. 25b.*

— Azon szolgálat, mit szívünkben végzünk Istennek, az
az ima. *Thaanith. 2a.*

— Nem a bőjt és a gyászjelvények okozzák, hogy Isten
megkönyörüljön, hanem a bűnbánás és a jótettek. *Thaanith. 16a.*

— «Tudasd velük az utat, melyen járjanak», ezen szentírási
vers alatt értendő: Élet fenntartás munka által; betegek látogatása;
szeretetművek gyakorlása; holtaknak tisztelettel való eltemetése;
Jeruzsalem is csak azért pusztult el, mert a bírák ítéleteiket
szigoruan a jog alapjára helyezték és nem gyakoroltak könyörüle-
tességet a törvény korlátai között. *B. Mecz. 30b.*

— A ki csak tudománnyal foglalkozik és nemes tettekkel
nem foglalkozik, hasonló ahhoz, kinek nincs Istene. *Abod. Zor. 17b.*

— Tiltva van jelen lenni mindenféle bikaviadaloknál, czirkus-
szokban, kurúzlóknál, minden komédia, és efféle játékoknál, valamint
bármely bálványimádási gyakorlatnál. *Abod. Zor. 18b.*

— A ki foglalkozik thórával, az nem szorul semmiféle áldo-
zat bemutatására. *Men. 110a.*

— A ki bemutat áldozatot az nem Isten kedvéért teszi azt,
hanem a saját kedvéért; nehogy valaki mondja: azért teljesitem

Isten akaratát áldozatommal, hisz neki nincs szüksége az áldozatra, hogy aztán ő teljesítse az én kívánságomat. *Men. 110a.*

— Többet ér a vallás gyakorlása mint annak tanulása. *Ber. 7b.*

— Mikor van közel hozzánk egy dolog? Ha azt szívünk¹el és szánkkal teljesíthetjük. *Erub. 54a.*

Város.

— Nehéz az élet a városban. *Keth. 110b.*

— Az oly város, melynek háztetői magasabbak a templomnál, előbb-utóbb tönkre megy. *Sabb. 31a.*

— Lehetőleg lakjék az ember oly városban, mely nemrég alapított. (Ott a lakosság nagyobb buzgalmat fejt ki, és egymással jobban megfér). *Sabb. 10b.*

— Ha éhség dühöng a városban, gyorsítsd lépteidet, és vándorolj ki onnan. *B. Kama. 60b.*

— Egy idegen városban szabad az embernek elmondani magáról, hogy tudós vagyok. *Ned. 62b.*

— Ne lakjál oly városban, hol nem nyeritnek lovak, és nem ugatnak kutyák. (Ha ellenség jó, hogy ne lehessen üldözni, a tolvajok ellen pedig örködni). *Pes. 112a.*

— Ne lakjál oly városban, melynek főnöke tudós, mert sokat foglalkozván tudománnyal, keveset a közügygyel. *Pes. 113b.*

— Ne lakjék a tudós oly városban, hol nincs bíróság, közös pénztár szegények számára, templom, fürdőház, orvos, kézműves, könyviró, és tanítók a gyermekek számára. *Synh. 17b.*

— Oly városban melyben nincs zöld vetemény, a tudósnek nem szabad laknia (mert az jó és olcsó táplálék, tehát eltartása miatt nem kell magát sokat zavarnia a tanulásban). *Erub. 55b.*

— Oly város, melyben nincs iskola csakhamar elpusztul.

Sabb. 119b.

Vétek.

— Senki sem vétkez hacsak meg nem szállja valamely örülési roham. *Szota. 3a.*

— A véteknél nem létezik küldetés. (Az nem mentség, hogy más csábította el a rossz tettehez). *B. Kama. 71a.*

— Senki sem nyer mentséget vétke miatt, ha letért erkölcsi útjáról és nem foglalkozik a tudománnyal; Nem mentség a szegénység, — példa rá Hillel; a gazdagság sem, példa rá Rabbi

Eliezer Charsum fia; a vétekhez való elcsábítás nem mentség, ime az egyiptomi József példa rá. (Hillelről elvan mondva, hogy oly szegény volt, hogy nem volt neki azon néhány fillére, a mit az akadémia ajtonálló örének kell fizetnie, és egy nyílt emelvénnyel hallgatta az előadást, melybe annyira elmélyedt, hogy a nagy hó őt félig ellepte, s ily állapotban találták a nagy mestert. Eliezer rendkívüli gazdagsága daczára is nem az anyagi, hanem szellemi kincsekkel foglalkozott. Józsefet Egyiptomban úrnője erőszakkal akarta elcsábítani). *Joma. 35a.*

— A vétkes gondolatok károsabbak a vétkes cselekedeteknél. (Mig a cselekedet pillanatnyi könnyelműség kifolyása lehet, addig a gondolatok bizonyára többször is fogják vétekre csábítani.) *Pesach. 29a.*

— Fürdik és a mellett a tisztátlan rovar tartja kezében. (Bánatot színel, miközben újra vétkezik). *Thaanith. 16a.*

— A ki egy vétkes cselekedetet többször elkövetett, később már olyanná válik előtte, mintha megengedett dolog volna.

Moed. Kot. 27b.

— A ki titkon vétkezik, mintha tagadná az isteni mindenhatóságot. *Kid. 31b.*

— A sziv és a szemek a vétekre csábító eszközök. *Jer. Ber.*

— Nagyobb vétek embert rövidíteni meg, semmint ha esetleg Istennek tett fogadalmainknak nem tehetünk pontosan eleget.

B. Bath. 88b.

-- Két három lopásért nem öletik meg, (de azért ne biza-
kodjék el a telvaj). *Synh. 3a.*

— A vétek megkeményíti az ember szivét. *Joma. 39a.*

— A kicsapongás ellen nem lehet eléggé őrködni senkinek.

Nid. 30b.

— Tartózkodjál ne csak a vétektől, hanem minden alkalomtól is mely a vétekhez vezet. *Chul. 44b.*

— Senki sem vétkezik más élvezetére. *Seb. 41b.*

— A tudományos ember tévedése véteknek tekintetik, mig a tudatlan ember vétke véletlen számba vétetik. *B. Mecz. 33b.*

— Az ember titokban vétkezik, de Isten azt a nyilvánosságra hozza. *Szota. 3a.*

— Három dologra ügyelj és akkor sohasem fogsz vétkezni: Tud meg, hogy mi van fölötted, szem, mely mindent lát; fül, mely mindent hall; és hogy minden tettered Isten könyvébe iratik.

Aboth. II. 1.

— A ki egy temetést lát, és nem kíséri a menetet el, vétke követ el. *Ber. 18a.*

— Tele has, vétkek okozója. *Ber. 32a.*

— Inkább tévedésből vétkezzék valaki, semhogy felvilágosításunk által szándékosan kövesse el a bűnt. *Sabb. 48b.*

— Ki nem oly részeg, mint Lot volt, annak vevése, vevéseladása érvényes, ha halálos vétséget követ el, kivégzik, és mindenben mint teljesen józan ítéltetik meg; de ha oly. részeg volt mint Lot, akkor mindenben felszabadittatik. *Erub. 65a.*

— Az ok nélküli gyűlölködés vétke felér a bálványimádás, vérontás és vérfertőzés bűnével; a kik daczára, hogy együtt lakmároznak egymást átszűrják nyelvük fegyverével. *Jóma. 9b.*

— Ha valakinek évei legnagyobb része vétkek nélkül folytak le, többé az már nem vétkezik. *Joma. 38b.*

— A ki a vétkek elöl egyszer-kétszer meg tudott szabadulni, az már többször nem vétkezik. *Joma. 38b.*

— Három vétektől nem szabadul meg egész napon át az ember: a vétkes gondolattól; azon hiedelemtől, hogy áhitattal imádkozik és Isten meghallgatja; és a rossz nyelvtől.

B. Bathra. 164b.

— Mindenkinek hibáit felismeri az ember, csak az önmagáét nem. *Neg. 2.V.*

— Tárd fel saját magad hibáit, mielőtt azt mások teszik.

B. Kam. 22b.

— Azon hibát ne dorgáld másban, a miben magad is szenvedsz.

B. Meezia. 59b.

— A hibás fölfogás idővel önmagától is megdől. *B. Bathra. 21a*

— Három dolog emlékezteti az embert vétkeire: Ha egy roskadozó fal alatt megy el az ember; (eszébe jut, hogy vétkei miatt nem érdemli, hogy csoda történjék miatta) ki bizik imájában, (hogy meghallgatást nyer,) és ki máson szeretné az ítéletet végrehajtatni, (bizonyára emlékszik a saját vétkeire.) *Ros. Has. 16b.*

Vendég.

— A nagyszámú családnál sok a vendég és a jövevény.

Keth. 61a.

— Nagyobb értéke van a vendégek illő eltartásának, mint az isteni fenség fogadtatásának.

Sebuoth. 34b.

— Lehetőleg oda szálljon a vendég, a hol már többször

tartózkodott és ne változtasson.

Erub. 16a.

— A vinczellér elé — ha vendéged — bort tégy, a kertész elé veteményes növényeket.

Szota. 10a.

— Illik, hogy a vendég kérdezősködjék a férjnél, neje jóléte iránt.

B. Mecz. 87.a.

— Kétféle vendég van: A jó vendég szól: a házigazda megnyit fírad érettem, mennyi húst és bort hozott számomra; a rossz vendég szól: csak egy darab kenyeret ettem, egy pohár bort, egy falat húst, a mit tehát a gazda fíradozott, csak felesége és gyermekei miatt fíradott.

Ber 58a.

— Oly fontos a vendégek rendes ellátása, mint az iskola látogatása.

Sabb. 127a.

— A vendégnek nem szabad adni a háziúr engedélye nélkül sem annak fiának, sem szolgáinak.

Chulin. 94a.

— Mindent meg kell a vendégnek tennie a mit a házigazda mond.

Pes. 86a.

— Szokás volt Jeruzsalembe, hogy a ki megrendelt lakomát társánál és azt elrontotta, akkor annak árát és azon szégyennel felérő kárpótlást — mit ő vendégei előtt érzett, — meg kelle térítnie; ott hol étkeztek asztalkendő volt kiterítve az ajtóra, mihelyt azt levették, akkor oda nem mentek a vendégek.

B. Bath. 93b.

Világrend.

— A világ nem állhat fenn sem fi sem nő nélkül. Boldog az, kinek fiutódai vannak, és boldogtalan az, kinek nő utódai vannak.

B. Bath. 16a.

— Három eszmére támaszkodik az erkölcsi világrend: a tudományra, az istenszolgálatra, és a jótékony szeretetművekre.

Aboth. I. 2.

— Az erkölcsi világrend épűgy mint a természeti törvények a rendes utjukon haladnak tova.

Abod. Zor. 54b.

— Három dolog képezi a világ fennmaradásának biztosítékát: az igazság; a helyesítélet; és a béke.

Aboth. I. 18.

— Az irigy szem, a bűnös vágy, és az emberek gyűlölete kiragadják az embert a világból.

Aboth. II. 11.

— A reggeli alvás, a déli borozás, a gyermekies csevegés, és a műveletlen emberek gyülekezéseiben való időzés kiragadják az embert a világból.

Aboth. III. 10.

— Ha tehetségben van siess, egyél és igyál, mert e világ

melyből ki megyünk hasonló oly sátorhoz, mely ma meg van,
holnap már nincs meg.

Erub. 54a.

— Tíz dologgal lett a világ teremtvé: bölcsességgel; értelemmel
tudománynyal, hatalommal, buzgalommal, erővel, igazsággal, joggal,
készséggel, és könyörületességgel.

Chag. 12a.

— Vége. —

TARTALOM.

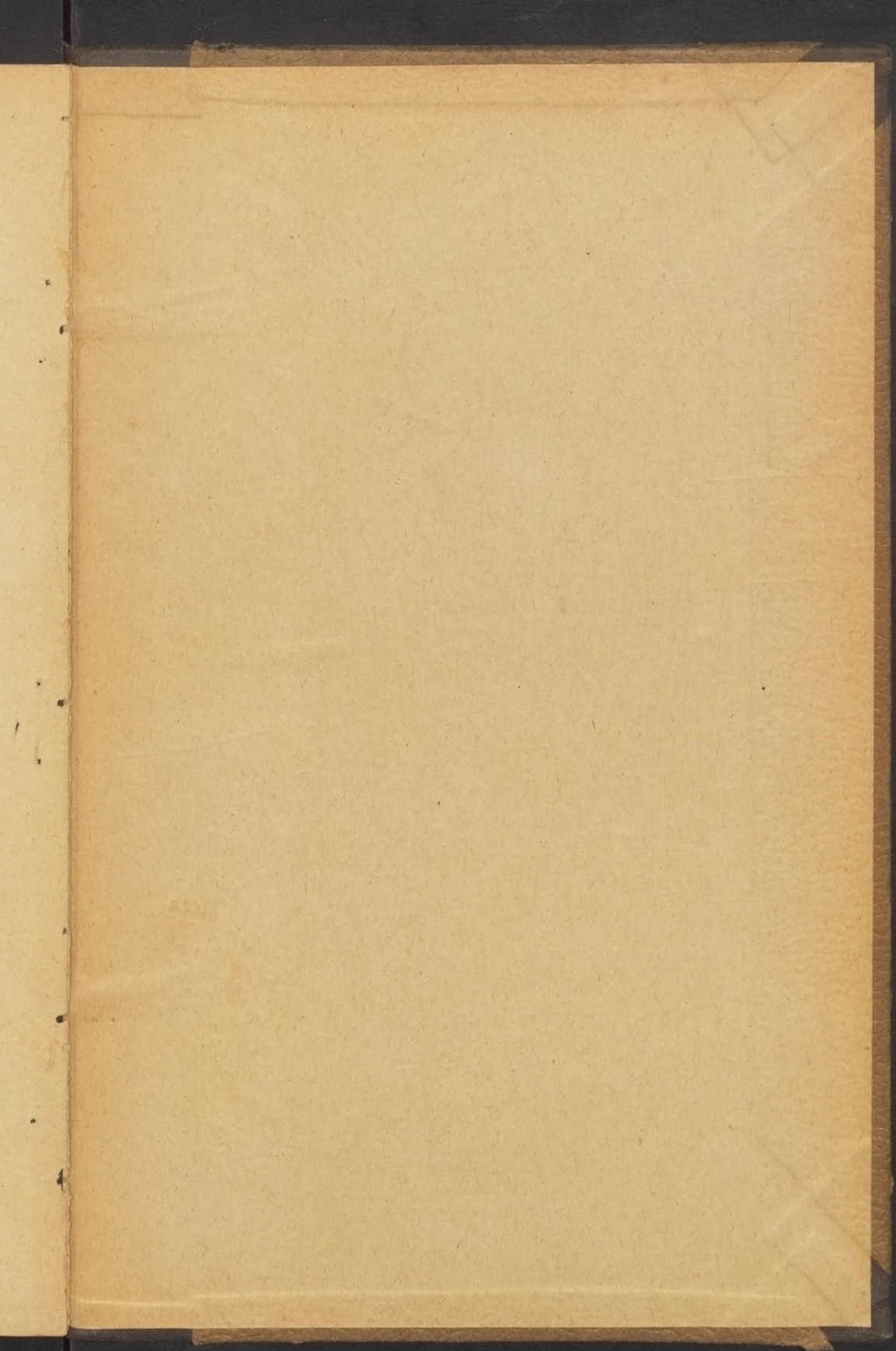
	Lap.		Lap.
Előszó	5	Étkezés	45
Asszony	14	Fájdalom	47
Árva	20	Felebarát	48
Áldás	21	Fiatalság	50
Állat	21	Gazdagság	51
Álom	22	Gonosz	52
Adomány	23	Gyász	54
Babona	24	Hajlam	55
Barát	25	Halál	56
Balga	25	Hamisság	58
Béke	26	Harag	58
Betegség	27	Idejében	59
Bíró	28	Igazság	60
Bizalom	30	Illemszabályok	61
Birtok	30	Ima	63
Boldogság	31	Isten	65
Bor	32	Jámbor	68
Bőjt	33	Jellem	69
Buzgalom	33	Jutalom	71
Bűnbánat	33	Király	72
Büntetés	34	Kiválóság	74
Czivódás	36	Munka	75
Család	37	Népek	77
Csalás	38	Nevelés	81
Dicséret	39	Okosság	82
Dölyfösség	39	Pénz	83
Egészség	40	Rágalom	84
Élet	41	Romlás	85
Élvezet	44	Ruházat	86
Eső	44	Szabadság	87
Eskü	45	Szegény	88

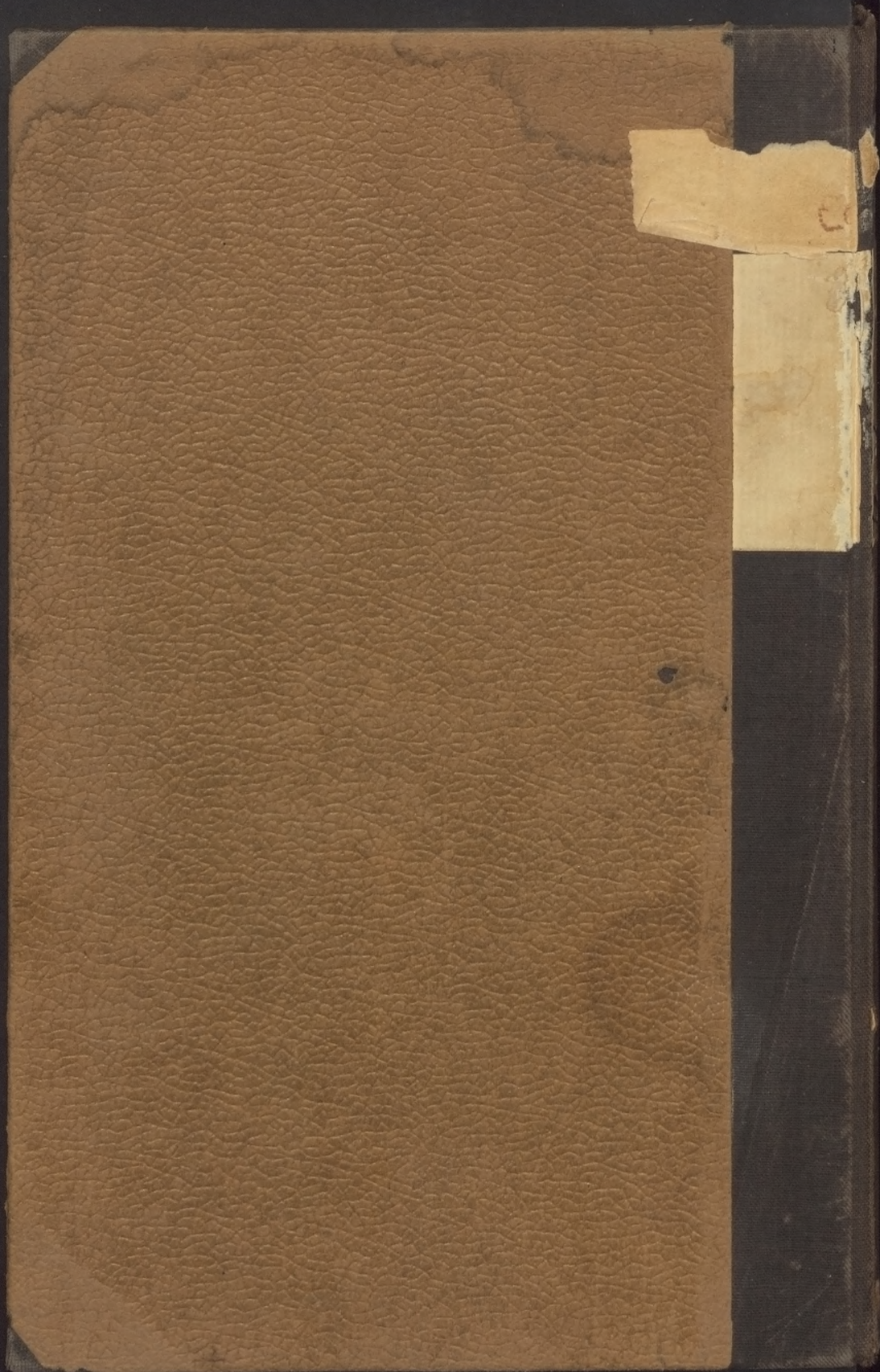
	Lap.		Lap.
Szenvedély	89	Tudatlan	105
Szerénység	90	Túlvilág	105
Szeretet	91	Vallás	107
Tanulás	92	Város	110
Társadalom	95	Vétek	110
Tisztelet	95	Vendég	112
Tudomány	98	Világrend	113
Tudós	101	Tartalom	115

Flax.

Yorubolotoha taken